

EE

2011-2012

Euroopa päevik: Sina otsustad!

2011 2012

Euroopa päevik

Sina otsustad!

© Euroopa Liit, 2011

Kooperimine on allika märkimisel lubatud, välja arvatud äriistel eesmärkidel.

Selle dokumendi on tootnud ja rahastanud Euroopa Komisjon vastavalt Generation Europe Foundationiga sõlmitud lepingule. Dokumendil on informatiivne otstarve ja see ei kajasta komisjoni ametlikke seisukohti ELi seaduste ning poliitikate tõlgendamisel.

Euroopa Komisjon ei vastuta veebilehtede sisu eest, millele selles väljaandes viidatakse, välja arvatud tema enda veebileht. Kolmandate poolte veebilehti on mainitud ainult näitlikustamise eesmärgil ja need ei kujuta täielikku loetelu ega tähenda nende heakskiitmist.

See Euroopa päeviku väljaanne sisaldab teavet paljude usu- ja riigipühade kohta. Oleme teinud kõik endast oleneva, et siin sisalduv teave oleks täpne. Siiski ei võta kirjastaja vastutust mis tahes ebatäpse teabe eest. Samuti pole Euroopa päeviku eesmärk anda täielikku ülevaadet kõigi religioonide kõigist pühadest ega usuga seonduvast.

www.europadiary.eu

Trükitud Itaalias

ISBN 978-92-79-17422-3

ISSN 1830-8392

doi: 10.2772/52956

Euroopa päevik: Sina otsustad!

Nimi

Eesnimi

Sünnipäev

Aadress

Riik

Telefon

Mobiiltelefon

E-post

Kooli nimi

Kooli aadress

Klass

Klassijuhataja

Hädaolukorras palun teavitage

Telefon

Sisukord

Eessõna.....	3
--------------	---

• Euroopa Liidust

Mis on Euroopa Liit?.....	4
Euroopa Liidu ajalugu.....	6
Euroopa Liidu juhtimine.....	8
Lepime kokku!.....	11
Kuidas tehakse Euroopa seaduseid.....	12
Euro.....	14
Euroopa Liidu eelarve.....	18
Sisseränne – probleem või võimalus?.....	20
Ühinenud piirkondlikus mitmekesisuses.....	22

• Minu haridus, minu tulevik

Välismaale õppima.....	25
Maailm on Sinu ja väärrib avastamist!.....	28
Jah – me suudame!.....	29
Mida õppida?.....	30
Otsime uusi ideid!.....	31
Sinu võimalused tööturul.....	32
Välismaale tööle!.....	36
Õpilasest maailmamutuajaks!.....	37

• Minu õigused, minu valikud

Põhiõigused kõigile.....	38
Interneti koristusbrigaad.....	41
Targa tarbija meelespea.....	42
Kas sina oled tark tarbija?.....	44
Raha õppetunnid.....	46
Ebaausad kauplemisvõtted.....	48
Välismaal helistamine.....	49
Mõnus ja muretu reisimine.....	50
Meedia ja sina.....	52
Sinu õigused veebis.....	54

• Minu keskkond

Lillega tooted.....	55
Meil on ainult üks planeet!.....	56
Oleme kõik seotud.....	58
Kuidas saavutada vähemaga rohkem?.....	60
Lendama!.....	62
Planeedi kaitsmine teaduse abil.....	64
Maaelu eest hoolitsemine.....	67

• Minu tervis, minu ohutus

Mis täna söögiks on?.....	72
Tunne oma piire!.....	73
Haruldased haigused.....	74
Vähktõbi.....	75
Suitsupilves.....	76
Kas päike on meie sõber?.....	77
Mida sa ütlesid?!.....	78
Teaduse tervislikud edusammud.....	79
Minuga ju seda ei juhtu!.....	80
Elu veebis.....	82
Mis on etiketil kirjas?.....	84
Võltskaubandus.....	86

• Piiri taga

Kaubanduspartnerid.....	87
Let's embrace space.....	90
Aitame kõigil endaga toime tulla.....	92

Eessõna

Head õpilased,

Oma igapäevatöös tegelen ma transpordiga, mis kindlasti paljudele teist seostub esimeses järjekorras reisimisega. Euroopa Liidu kodanikel pole piiranguid reisimisel ühest riigist teise. Kuid mitte väga palju aega tagasi oli see teisiti. Mina veel mäletan, kui tülikas oli viisa hankimine mõnesse Euroopa riiki reisimiseks või piiriületuskontroll. Praegu ei pea mõne riigi piiri ületades isegi auto kiirust vähendama!

See on suur vabadus, mis kipub kergesti ununema, kuid sellest vabadusest ei ole täna enam keegi nõus loobuma. Vabaduste laienemine meie maailmajaos seostub eelkõige Euroopa Liiduga, kuid mitte ainult. Vabaduste laienemise eraldi märksõna on internet, mis näitab hästi kuidas uues maailmas on kõik piiriülene, riigiülene.

Euroopa Liidu suuremad saavutused on seotud igasuguste kitsenduste ja takistuste kaotamisega. Igal EL kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil. Euroopa ühisraha euro kehtestamine pole midagi muud kui kitsenduste ja takistuste kõrvaldamine eelkõige kaubanduse ja ettevõtluse teel. Ma olen kindel, et seda mugavust tunnete te täna juba isegi.

Sellest koolipäevikust leiате väga palju kasulikku informatsiooni Euroopa Liiduga kaasnevate vabaduste kohta. Head tutvumist ning edukat kooliaastat!

Siim Kallas
Euroopa Komisjoni asepresident, transpordivolinik

Mis on Euroopa Liit?

Euroopa Liit on ainulaadse juhtimisega riikide ühendus, mis ei ole ei liitriik ega ka rahvusvaheline organisatsioon nagu näiteks ÜRO. Mis see siis on?

EL on demokraatlike riikide ühendus, mida iseloomustab vastastikune koostöö ja veendumus, et koos tegutsedes suudavad riigid tagada inimestele parema, turvalisema ja tervislikuma elu.

Koostöö konkurentsi asemel

ELi idee sai alguse pärast II maailmasõda, kui Euroopa riigid soovisid tulevikus vältida suurte konfliktide tekkimise võimalust Euroopas. Selleks leppisid kuus Euroopa riiki kokku ühises majandus- ja kaubandusalases koostöös. Nad ühendasid oma söe- ja terasevarud, mis olid relvade tooraineks, ja muutusid üksteisele seeläbi kasulikeks kaubanduspartneriteks. Nii taandus ka sõjaohu.

ELi 27 liikmesriigis elab täna 500 miljonit inimest, kes saavad elada enneolematul rahu ja heaolu ajastul. EL lähtub oma tegevuses järgmistest põhimõtetest:

1. Liit tegutseb tervikuna ainult nendes valdkondades, milles riigid on ühiselt kokku leppinud.
2. Subsidiaarsuse põhimõte ehk otsuseid tehakse kõige efektiivsemal tasandil. Kohalike asjade üle otsustavad liikmesriigid ise ja EL sekkub ainult siis, kui ühiselt tegutsemine on tõhusam riikide iseseisvast otsustamisest.
3. EL kaitseb ja edendab Euroopa ühist pärandit - kultuuri, traditsioone, keeli ja ühiseid väärtuseid nagu demokraatia, vabadus ja õigus.

Sul tekkis ELi kohta küsimusi?

Helista, saada e-kiri või külasta kohalikku Europe Direct infokeskust!

Tasuta infotelefon 00 800 67 89 10 11

http://europa.eu/europedirect/index_et.htm

Sinu võimalus asju muuta

Kas sind huvitab poliitika? Tõenäoliselt jah, isegi kui arvad vastupidist. Kindlasti oled kirunud katkiseid tänavaid, kõrgeid makse, liiga koormavat õppekava vms. See ongi poliitika, mida paraku aetakse sageli segamini erakonnapoliitikaga.

Kõikjal Euroopas on probleemiks kodanike, eriti noorte, passiivne osalemine valimistel, kuigi valimised on kodanikule kõige lihtsam viis mõjutada poliitilisi protsesse. Kui sul on juba hääletusõigus, siis kasuta seda nii kohalikel, riiklikel kui ka Euroopa Parlamendi valimistel. Iga hää! on oluline ja võib muuta valimiste tulemust.

Aktiivne osalemine ei tähenda siiski ainult iga nelja või viie aasta järel valimiskasti juures käimist. Selleks on rohkelt teisi võimalusi, kus sa ei pea oma arvamuse avaldamiseks ootama valimisealiseks saamist.

Moodne tehnoloogia võimaldab kodanikel riigiga suhelda lihtsamini kui eales varem. Internet annab otsese juurdepääsu asutustele ja poliitikutele – võid neid leida isegi populaarsetest sotsiaalvõrgustikest! Otsi nad üles!

<http://europa.eu/take-part/>

Europa Noorteportaal

palju kasulikke viiteid õppimis-, töö-, vabatahtlikuna tegutsemise, reisimise ja muude võimaluste kohta.

<http://europa.eu/youth>

Loe lähemalt:

http://europa.eu/euinyourcountry/index_et.htm

EL infokeskus <http://elik.nlib.ee>

Euroopa Liit Eestis www.euroopalit.ee

<http://ec.europa.eu/youreurope/index.htm> > Kodanikud

Osalusveeb www.osale.ee – Riigiportaal www.eesti.ee

WWW

Euroopa Liidu ajalugu

Euroopa Liit sai alguse peale II maailmasõda eesmärgiga tagada terves Euroopas turvalisus ja heaolu. Rohkem kui 50 aastat hiljem ei ole Euroopa Liit ikka veel „valmis“ ja kõik Euroopa kodanikud saavad selle arendamisse oma panuse anda.

1945

Lõpeb ligi kuus aastat kestnud **Teine maailmasõda**.

1968

Liikmesriikide vaheline koostöö areneb edasi **tolliliiduks** ja kuue liikmesriigi vahel kaovad impordipiirangud.

1950

Prantsusmaa välisminister Robert Schuman esitab Euroopa riikide vahelise koostöö kava ehk **Schumani deklaratsiooni**. Sellest ajendatuna sõlmitakse 1951. aasta aprillis Pariisi leping, mille alusel luuakse Euroopa Sõe- ja Teraseühendus. Ühenduse asutavad kuus riiki: Belgia, Holland, Itaalia, Luksemburg, Prantsusmaa ja Saksamaa Liitvabariik (Lääne-Saksamaa). Ühenduse partnerid tegid koostööd ühiste institutsioonide raames. Schumani deklaratsiooni esitamise kuupäeva, 9. maid, tähistatakse kui Euroopa päeva.

1979

Liikmesriikide kodanikud valivad esmakordselt **otsevalimistel** Euroopa Parlamendi.

1945

1950

1957

1968

1979

1986

1957

Belgia, Holland, Itaalia, Luksemburg, Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa kirjutavad alla **Rooma lepingule**, millega luuakse Euroopa Majandusühendus (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergia Ühendus (Euratom). Kõiki kolme ühendust nimetatakse ühiselt Euroopa Ühendusteks. Luuakse liikmesriike ühendav ühisturg, kus kehtib kaupade vaba liikumise põhimõte.

1986

Liikmesriigid võtavad vastu **Ühtse Euroopa Akti**, millega tugevdatakse ühiste institutsioonide rolli ja luuakse Euroopa siseturg. Siseturg erineb varasemast ühisturust laienenud majanduslike vabaduste poolest. Siseturg põhineb neljal põhivabadusel: kaupade, teenuste, kapitali ja inimeste vaba liikumine liikmesriikide piires. Siseturg teostus 1. jaanuaril 1993.

2002

Euro võetakse käiberahana kasutusele 12 liikmesriigis. Rahvusvaluutat vahetatakse euro paberraha ja müntide vastu. Täna on euro kasutusel 17 liikmesriigis, viimasena võttis euro kasutusele Eesti.

2009

2009

Jõustub **Lissaboni leping**. See parandab liidu võimet tegutseda globaalselt ja annab Euroopa Parlamendile, rahvusparlamentidele ning kodanikele rohkem häälejõudu.

2002

2001

Allkirjastatakse **Nizza leping**, mis reformib taas institutsioonide tööd ja tugevdab põhiõigusi, julgeolekut ja kaitset ning õigusalasest koostööd kriminaalasjades.

2001

1997

1997

Allkirjastatakse **Amsterdami leping**, mis reformib ELi institutsioone, lihtsustab ELi alusdokumente ning arendab ühist välis- ja julgeoleku- ning töö- ja sotsiaalkaitsepoliitikat.

1992

1992

Allkirjastatakse **Maastrichti leping**, mille tulemusel muutuvad senised Euroopa Ühendused Euroopa Liiduks. Leping seab liikmesriikidele uued ambitsioonikad eesmärgid: rahaliit 1999. aastaks, Euroopa kodakondsus, uued ühised poliitikavaldkonnad, ühine välis- ja julgeolekupoliitika ning sisejulgeolekualane koostöö.

1989

1989

Langeb „raudne eesriie“ ja esmakordselt peale II maailmasõda tekib võimalus ühendada seni lõhestatud Euroopa. See viib **Saksamaa taasühendamiseni** 3. oktoobril 1990. aastal ja demokraatia võimuletulekuni Kesk- ja Ida-Euroopa riikides.

Loe lähemalt:

http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_et.htm

http://europa.eu/lisbon_treaty/index_et.htm – <http://elik.nlib.ee>

www.euroopaliiit.ee

Euroopa Liidu juhtimine

Euroopa Liidu moto on „Ühinenud mitmekesisuses“, mis väljendab liidu põhimõtet tunnustada erinevate riikide kultuurilist ja keelelist mitmekesisust. EL ühendab tänaseks 27 liikmesriiki ja töötab 23 ametlikus keeles. Kuidas seda kõike juhitakse?

Euroopa Parlament – kodanike esindus

Euroopa Parlament (EP) esindab liidu kodanike häält ja on inimeste otsene esindus ELis. EP peamine ülesanne on Euroopa Komisjoni algatatud õigusaktide vastuvõtmine koos EL Nõukoguga. Lisaks jälgib parlament liidu teiste asutuste tegevust. EP istungid toimuvad vaheldumisi Prantsusmaal Strasbourgis ja Belgia pealinnas Brüsselis.

Kõikide liikmesriikide kodanikud saavad oma esindajate poolt hääletada iga viie aasta järel toimuvatel valimistel. EPs on alates 2009. aasta valimistest 736 liiget, mis teeb sellest suurima mitmerahvuselise parlamendi maailmas. Eestil on parlamendis kuus saadikukohta. Viimased valimised toimusid 2009. aastal.

EP saadikud ei osale parlamendi töös riikide kaupa, vaid koonduvad lähtuvalt oma poliitilistest vaadetest fraktsioonidesse - näiteks kristlikud demokraadid, sotsialistid, liberaalid, rohelised jt. Kuigi EP on tervikuna ELi pooldav institutsioon, on selles siiski ka saadikuid, kes arvavad, et liidul on liiga palju võimu või et liit tuleks hoopis laiali saata.

www.europarl.europa.eu

Euroopa Ülemkogu – poliitiline juhtimine

Vähemalt neli korda aastas kohtuvad Brüsselis liikmesriikide poliitilised liidrid – sõltuvalt riigist kas peaministrid või presidendid. Kohtumistel arutatakse tähtsamaid päevakorra küsimusi ja suunatakse ELi üldist tegevust ning arenguid. Ülemkogu juhib president, kes määratakse ametisse kaheks ja pooleks aastaks.

www.european-council.europa.eu

Euroopa Liidu Nõukogu – liikmesriikide valitsuste esindus

Nõukogu koosneb liikmesriikide valitsuste esindajatest ja on seega koht, kus riikide valitsused saavad kõikides ELiga seotud küsimustes oma arvamust väljendada ja oma huve esindada. Nõukogu on ühine nimetus erinevate valdkondade ministrite kohtumistele. Teemast sõltuvalt nimetatakse nõukogu kas keskkonna-, haridus- või justiitsministrite nõukoguks jne. Nendel kohtumistel osaleb iga liikmesriigi vastava valdkonna minister. Brüsselis asuv nõukogu võib Euroopa Komisjoni esitatud seaduseelnõusid muuta, heaks kiita või tagasi lükata.

Nõukogu eesistujaks ehk juhiks on kordamööda kõik liikmesriigid. Eesistuja vahetub iga kuue kuu järel. Poola on eesistuja 2011. aasta juunist detsembrini, järgmisena võtab kuueks kuuks juhtimise üle Taani. Eesti saab ELi eesistujariigiks 2018. aastal.

ELi Nõukogu teeb üha enam otsuseid kvalifitseeritud hääleteenamuse põhimõttel – vastu võetakse need õigusaktid, mille poolt on enamus liikmesriikidest. Liikmesriikide jaoks tundlikes valdkondades (nt kaitseküsimused, maksundus) võetakse otsused vastu endiselt ühehäälselt ehk nõustuma peavad kõik liikmesriigid. Arvestades, et ELis on 27 liikmesriiki, võib ühise otsuseni jõudmine olla üpris keeruline.

www.consilium.europa.eu

Euroopa Komisjon – ühiste huvide ehk ELi esindus

Brüsselis asuv Euroopa Komisjon on ELi täitevvõimu esindaja, mis sarnaneb enim riigi valitsusele. Komisjoni peamine ülesanne on algatada uusi õigusakte ja kontrollida, kas liikmesriigid järgivad kokkulepitud reegleid ning ELi õigusakte. Kui reegleid rikutakse, on komisjonil õigus liikmesriigid Euroopa Kohtusse kaevata, kus süüdimõistmise korral on karistuseks enamasti suur rahaline trahv.

Komisjon koosneb liikmesriikide poolt viieks aastaks ametisse määratud 27 volinikust. Iga volinik vastutab konkreetse valdkonna eest ja juhib ministriumiga sarnast asutust ehk peadirektoraati. Volinikud esindavad komisjonis kogu ELi, mitte oma kodumaad, ja annavad enne tööleasumist ametivande, milles lubavad tegutseda kogu liidu huvides. Komisjoni juhib president.

ELil on ka välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes juhib kõiki ELi tegevusi rahvusvahelisel tasandil ning täidab ka Euroopa Komisjoni asepresidendi ülesandeid.

Euroopa Komisjoni heaks töötab umbes 32 000 inimest. Enamik neist tegutsevad Brüsselis või liikmesriikides, aga ka mujal maailmas asuvates esindustes.

<http://ec.europa.eu>

Euroopa Kohus – õiguse võim

ELi õigusakte tuleb kõigis liikmesriikides rakendada ühtemoodi, kuid see ei ole alati lihtne. Õigusaktide õige ja õiglase tõlgendamisega tegeleb Euroopa Kohus, mis asub Luksemburgis. Euroopa Kohtu koosseisu kuulub üks kohtunik igast liikmesriigist, kes on sinna nimetatud kuueks aastaks. Euroopa Kohtu otsused on lõplikud – neid ei saa ühegi liikmesriigi kohtusse edasi kaevata.

<http://curia.europa.eu>

Euroopa Kontrollikoda – sinu raha kasutatakse õigesti

ELi finantseeritakse maksumaksjate rahast ja maksumaksjatel on õigus teada, kas nende raha kulutatakse õigesti. Luksemburgis asuva Euroopa Kontrollikoja ülesanne on kontrollida, kas liidu eelarvet täidetakse õigesti – kas kulud ja tulud on õiguspärased ja ausad ning kas rahalisi vahendeid kasutatakse hästi. Kontrollikoda koostab igal aastal ELi rahakasutuse kohta ka aruande.

<http://eca.europa.eu>

Teised Euroopa Liidu juhtimisasutused:

- » Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee – www.eesc.europa.eu
- » Regioonide komitee – www.cor.europa.eu
- » Euroopa Keskpank – www.ecb.int
- » Euroopa Investeerimispank – www.eib.org

Loe lähemalt:

Euroopa Liidu infokeskus <http://elik.nlib.ee>
Eesti Euroopa Liidus www.valitsus.ee/euroopa
<http://europa.eu/about-eu/>

Lepime kokku!

Kui arutelus osalevad mitmed osapooled, võib otsuseni jõudmine osutada aeganõudvaks ja kohmakaks protsessiks. Mida teha, kui kõõgis on mitu kokka?

„Euroopa Liit viib inimesed kokku.“

27 valitsust, 736 erineva poliitilise vaatega parlamendiliiget, lugematu hulk lobitse ja huvirühmasid – kõik peavad enda vajadusi ja seisukohti parimaks ning nõuavad häälekalt enda ärakuulamist ja endale sobivat tulemust. Lisa sellele veel Euroopa Liidu 500 miljonit kodanikku, sh ennast. Ehk kus on sinu hääl kõige selle keskel?

Tõesti, meid esindavad meie enda poolt valitud poliitikud, kuid nemad on vaid üks kanal paljudest. Aktiivsed kodanikud (lisaks valitud rahvaesindajatele) saavad mõjutada otsuseid organiseeritud kodanikuühiskonna kaudu. Kui kuulud mõnda noorteorganisatsiooni, oledki juba aktiivne kodanikuühiskonna liige. Paljud kohalikud organisatsioonid kuuluvad üle-euroopalistesse võrgustikesse, mis saavad mõjutada liidu otsuseid Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EMSK) vahendusel.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esindab organiseeritud kodanikuühiskonna huvid Euroopas. See on koht, kus kodanikuühendused saavad osaleda seaduste kujundamises ja kus kodanike hääl saab organisatsioonide kaudu kuuldavaks. EMSK lähtub oma töös kompromisside leidmise põhimõttest.

Sinu Euroopa, sinu arvamus!

Kas soovid testida oma poliitilist südikust ja lihvida oma väitlusoskust? Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub igal kevadel kolm õpilast igast liikmesriigist Brüsselis toimuvale noorte täiskogu istungjärgule, kus arutatakse ja hääletatakse komitee mõne arvamus üle. Palu oma õpetajal registreerida teie kool veebis, et ka sinul oleks võimalus osaleda!

Loe lähemalt:
www.eesc.europa.eu

Kuidas tehakse Euroopa seaduseid

Sarnaselt riikidele on ka Euroopa Liit paljusid osapooli ühendav keeruline poliitika-areen, kus seaduste loomine on aeganõudev protsess. Kõige pealt koostab Euroopa Komisjon eelnõu, huvigrupid soovivad seda enda huvides täiustada ja Euroopa Parlament ning Nõukogu peavad mõlemad uue seadusega nõus olema. Kuidas see kõik toimub? Võtame näiteks nn Euroopa telekomipaketi.

„Euroopa telekomipakett“

Koos interneti ja teiste uute tehnoloogiate arenguga hakkasid paljud inimesed rääkima telekommunikatsiooniseadusest ja nõudsid regulatsioone ning muudatusi. Enne 2007. aasta lõppu kuulas Euroopa Komisjon erinevate huvigruppide põhjendusi ja koostas seaduseelnõu telekommunikatsioonituru reformimiseks. Hiljem liideti sellesse ka uue teemana internetis toimuv failivahetus ja sellega kaasnevad küsimused. Oluliseks probleemküsimuseks tõusis säte, mis puudutas internetikasutajate õiguseid. Kas ja millal võib keelata inimese juurdepääsu internetile?

Probleem sai alguse aruteludest, kus otsiti lahendusi ebaseadusliku allalaadimise vähendamiseks. Kas inimesed hakkaksid muusika eest rohkem maksma, kui ebaseaduslikult muusikat alla laadinud inimestelt võtta karistuseks ära interneti kasutamise õigus?

Euroopa Parlament kiitis 2008. aasta septembris nn telekomipaketi esimesel lugemisel heaks, kuid EL Nõukogu ehk valitsused ei olnud mitmete põhipunktidega nõus, eelkõige interneti juurdepääsu kaitsemeetmetega. Seaduse vastuvõtmiseks peavad mõlemad institutsioonid eelnõu aga heaks kiitma. Antud seaduse vastu korraldati nii tänavatel kui ka internetis ulatuslikke protestiaktisioone. Vaatamata nõukogu vastupidisele arvamusele, hääletas parlament 2009. aasta mais siiski muudatuse poolt.

Kas internet on põhiõigus?

Arutelu tõi välja mitmed vastuolulised seisukohad ja eesmärgid. Valitsused püüdsid leida tõhusaid viise autoriõiguse seaduste jõustamiseks riikides. Parlamendisaadikud arvasid, et internet on oluline sõnavabaduse vahend. Meediaettevõtted väitsid, et nende äri saab illegaalse failijagamise tõttu kannatada. Tarbijad aga kartsid, et üksikisikud jäetakse internetile ligipääsust ebaõiglaselt ilma.

Lisaks lähevad arvamused lahku ka küsimuses, kas seadusandjad peaksid looma õiglase ühiskonna raamistiku või oleks parem, kui seadused ei sekkuks inimeste ellu. Kumba gruppi sina kuulud?

Leppimine

Ummikust välja saamiseks algatati nn lepitusmenetlus, mille käigus kohtusid lepituskomisjonis parlamendi ja nõukogu esindajad, et leida mõlemat institutsiooni rahuldav lahendus. Komisjon töötas välja kompromissi, mis tagas selle, et internetikasutajatel, keda kahtlustatakse seaduse rikkumises, ei saaks ilma kohtu loata internetile juurdepääsu ära võtta. Neil on õigus end kaitsta ja nende netile juurdepääsu võib keelata alles pärast õiglast ning erapooletut menetlust. Valitsustele jäi siiski võimalus kliendi internetiühendus katkestada, kui tegu on äärmiselt ohtliku tegevusega nagu terrorism või lasteporno levitamine.

„Telekomipakett“

tugevdas
tarbijakaitset ka muudel olulistel
viisidel, näiteks üleeuroopalisele
hädaabitelefoni 112 juurdepääsu
parandamine uute tehnoloogiate
abil.

2009. aasta novembris ehk enam kui kaks aastat pärast eelnõu algatamist, jõustus „telekomipakett“ lõpuks seadusena.

Loe lähemalt:

www.osale.ee – www.eesti.ee – www.mkm.ee
http://ec.europa.eu/yourvoice/index_et.htm
http://ec.europa.eu/information_society/index_en.htm > Telecommunications
and Networks

WWW

Euro

Kas reisile minnes vajad kroone, franke, peseetasid, liire või hoopis eurosid? Tänu ühishrahale on Euroopas reisimine muutunud oluliselt lihtsamaks ja mugavamaks.

Viimase kümne aasta jooksul on toimunud Euroopa ajaloo suurimad rahasüsteemi ümberkorraldused, sest Euroopa Liidu 27st liikmesriigist on 17 võtnud ametliku rahana kasutusele euro. Eurot saab kasutada Vahemerest kuni polaarjooneni ja uusi euroga liituvaid riike tuleb aina juurde, kui liikmesriigid ise selleks valmis on.

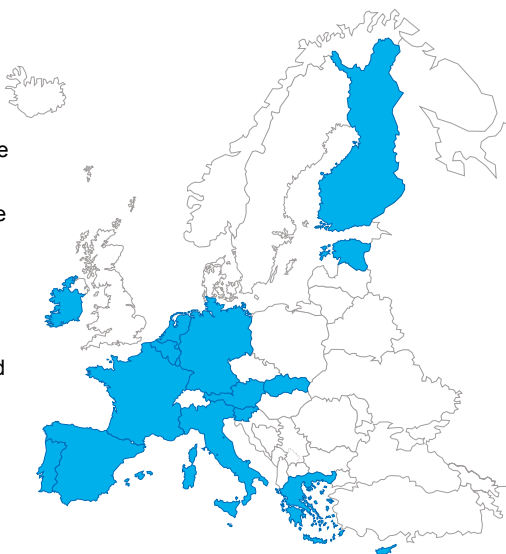
Maailmavaluuta

Eurot kasutab iga päev peaaegu 331 miljonit inimest. See on USA dollari järel maailma suuruselt teine reserv-valuuta. Ligi 26% maailma reservidest hoitakse praegu euros. Ja ligi 40% välisvaluutaturgude igapäevastest tehingutest sooritatakse euros. Euro on kauplemisaktiivsusest maailmas teisel kohal.

Lisaks oma praktilistele eelistele on euro ka üks kõige käegakatsutavamaid märke Euroopa integratsioonist. Euro olulisus maailmaturu valuutana annab ELile ka globaalses majanduses tugevama hääle.

Olulised kuupäevad

- 1999 – euro võetakse kasutusele virtuaalse valuutana
- 2002 – 12 liikmesriigis võetakse kasutusele euro rahatähed ja mündid
- 2007 – Sloveenia võtab kasutusele euro
- 2008 – Küpros ja Malta võtavad kasutusele euro
- 2009 – Slovakkia võtab kasutusele euro
- 2011 – Eesti võtab kasutusele euro

Ühisvaluuta eelised

Aga kuidas aitab ühisvaluuta edendada kaubandust ja majanduskasvu praktikas?

Esiteks saavad tarbijad lihtsamalt võrrelda hindasid erinevates euroala riikides, mis omakorda toob ettevõtlusesse õiglasema konkurentsi. Vahetuskurssidega seotud riskide ja ebakindluse kadumine vähendab ka välismaal äri tegemise kulusid.

Lisaks on ühisvaluuta kindel juhtimine aidanud saavutada madala inflatsiooni ja madalad intressimäärad. Selline stabiilsus koos euroala suurusega on lisaks välisinvesteeringute kasvule muutnud majanduse ka väliste negatiivsete mõjude suhtes tugevamaks.

Turistide õnnistus

Kunagi kaasnesid välisreisiga alati käigud valuutavahetuspunkti. Ostmisel pidi summasid pidevalt teise valuutasse ümber arvutama ja koju tagasi jõudes oli rahakotis ikka järel hulk rahatähti ja münste, mis jäid lihtsalt tolmuga kogu.

Euroalal seda muret pole. Reisidel arveldamine on nüüd palju mugavam ja ülejäänud mündid saad lihtsalt järgmisele reisile kaasa võtta!

Ajalootund sinu rahakotis

Kas teadsid, et euro rahatähtedel on kujutatud Euroopa kultuuriajaloo seitsmest ajastust pärit arhitektuuristiilid? Nii saad raha kasutada ka kui ajaloo- ja arhitektuuriõpikut.

Euromünste vermitakse iga riigi jaoks lähtuvalt riigi majanduse suurusest, näiteks on Saksamaa sümbolitega eurosid rohkem kui Malta sümbolitega münste. Müntide ühel küljel on ühine ELi kujundus ja teisel küljel iga riigi enda valitud kujundus. Näiteks Iirimaa euro mündil on Iiri harf ja Belgia mündil kuningas Albert. Paljud inimesed koguvad erinevate riikide münste, et saada kokku täielik müntide kogu.

Kõiki euro paberrahasid ja münste saab kasutada kõigis euroala riikides.

Euroga liitumine ja juhtimine

Kuigi enamikku meist huvitab ikka meie enda rahakotis olev raha, on oluline teada, et euro tugevuse ja väärtuse tagab seda reguleeriv terviksüsteem.

Riigi valuuta tugevus on tihedalt seotud tema majanduse seisukorraga ja seetõttu on ühisvaluuta kasutamisele kehtestatud mõned olulised nõuded. Selleks, et rahaliit toimiks, peab euroala riikide majandus olema sarnane, eriti riigi vahendite ja konkurentsivõime osas.

Kes saavad liituda?

Kahe erandiga peavad kõik ELi liikmesriigid pärast nn. Maastrichti kriteeriumide täitmist euroga liituma. Suurbritannia ja Taani on euroga liitumisest keeldunud, kuid saavad seda soovi korral tulevikus teha.

Mis on Maastrichti kriteeriumid?

Tegemist on eeskirjadega ehk konvergentsikriteeriumitega, mis lepiti kokku 1992. aastal Maastrichti lepingus. Kriteeriumide eesmärk on kaitsta euro stabiilsust. Lepingust lähtuvalt saavad euro kasutusele võtta ainult need riigid, kelle majandus, keskpank ja seadusandlus on selleks valmis ning ei ohusta ühisraha stabiilsust.

Maastrichti kriteeriumid

Mida mõõdetakse?	Kuidas mõõdetakse?	Kriteeriumid
Hinnastabiilsus	Tarbijahinna inflatsioonimäär	Ei tohi ületada rohkem kui 1,5 protsendipunkti kolme parima hinnastabiilsusega liikmesriigi keskmist.
Riigieelarve usaldusväarsus	Valitsussektori eelarvepuudujääk protsendina SKTst	Kuni 3%
Jätkusuutlik riigieelarve	Valitsussektori võlakooormus protsendina SKTst	Kuni 60%
Jätkusuutlik ühildumine	Pikaajaline intressimäär	Ei tohi ületada rohkem kui 2 protsendipunkti kolme parima hinnastabiilsusega liikmesriigi keskmist.
Vahetuskursi stabiilsus	Erinevus keskkursist	Osalemine Euroopa vahetuskursimehhanismis (ERM2) 2 aastat

Kes juhib euroala?

Enne euro kasutuselevõttu hoolitses iga riik oma valuuta ja rahanduspoliitika eest ise. Ühisraha tõttu on see vastutus koondunud kesksesse ametiasutusse ehk Euroopa Keskpanka. Nii tagab üks asutus euroala ühised reeglid ja nende ühtse mõistmise.

Kuidas eeskirju rakendatakse?

Kuigi EKP otsustab ainsana euroala rahapoliitika üle, siis iga euroalaga liitunud riik vastutab endiselt ise oma majanduse, maksude ja kulutuste eest.

Stabiilsuse ja kasvu pakt võeti kasutusele selleks, et vältida riikide sellist rahanduspoliitikat, mis võiks euroala kõigutada.

Frankfurdis asuv Euroopa Keskpank (EKP) on poliitiliselt sõltumatu asutus. Selle peamine ülesanne on hoida inflatsioon madalana, keskpikas perspektiivis 2% läheduses. Euroala rahapoliitika üle otsustab ainult EKP nõukogu, mis koosneb EKP juhatusest ja euroga liitunud riikide keskpankade juhtidest. www.ecb.int

Euroopa Komisjon jälgib valitsussektori eelarve defitsiiti ja -võlga, mis peavad olema vastavalt alla 3% ja 60% sisemajanduse kogutoodangust (SKT). Kui neid piire ületatakse, võidakse alustada asjassepuutuva riigi suhtes menetlust ja määrata vajadusel rahatrahvi.

http://ec.europa.eu/economy_finance/sqp/index_et.htm

Loe lähemalt:

Euroveeb www.euro.eesti.ee
www.fin.ee

http://ec.europa.eu/euro/index_et.html

http://ec.europa.eu/economy_finance/index_et.htm

Euroopa Liidu eelarve

Euroopa Liidu raha kasutamine on keeruline ja vastutusrikas ülesanne. Millele kulutada rohkem, mis on prioriteetid, millesse tasuks investeerida – eelarvet koostades peab kõigile nendele küsimustele vastama. Kuidas kulutatakse Euroopa Liidu raha?

ELi eelarve 2011. aastal on 141,9 miljardit eurot ja selle summa ulatuses tuleb leida tasakaal paljude vajaduste ning kohustuste täitmise vahel. ELi eelarve on kõigest umbes 1% liidu kogu rikkusest ja seetõttu on oluline investeerida raha sinna, kus see toob kõige rohkem väärtust tagasi.

ELi rahajagamise üks eesmärk on tasandada liikmesriikide vahelist ebavõrdsust – tugevamad riigid toetavad nõrgemaid. Selline solidaarsus toetab üldist majandust ja kodanike heaolu.

Lisaks rahastab EL rahvusvahelisi projekte, mis viivad ühise eesmärgi nimel kokku mitmeid riike, kuid mida ilma ühise eelarveta poleks võimalik ellu viia.

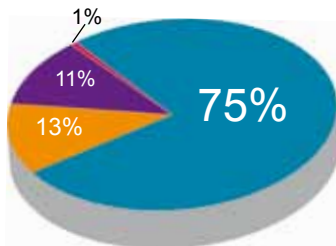
Tasakaalustatud eelarve

ELi eelarve on tasakaalustatud – liit saab kulutada ainult nii palju raha, kui tal on. Samuti tähendab see, et EL ei saa olla võlg, sest ta ei saa raha laenata. Seda võiksid ka sina oma rahaasjade korraldamisel silmas pida!

Kust raha tuleb?

ELil on mitmeid tuluallikaid. Enamiku rahast annavad liikmesriigid.

- » **75%** riikide sissemaksed sõltuvalt rahvamajanduse kogutulust
- » **13%** impordimaksud väljastpoolt ELi tulevatelt kaupadelt
- » **11%** väike osa ELi riikides kogutavast käibemaksust
- » **1%** muu: ELi töötajate maksud, ettevõtetele seaduserikkumiste eest määratud trahvid jne.

Ja kuhu see raha läheb?

ELi raha kulutamise prioriteetidid lepitakse kokku ja pannakse kirja seitsmeaastasesse finantsraamistikku. Praegune raamistik kehtib aastatel 2007- 2013. Selle perioodi eelarve on ligi 976 000 000 000 ehk üks triljon eurot! Kuigi seda tundub olevat palju, on tahtjaid alati rohkem kui raha. 2011. aastal jagunevad kulud järgmiselt:

- » **46%** Jätkusutliik areng ja töökohad: konkurentsivõime säilitamiseks investeerib EL haridusse, koolitusse, teadusesse ja infrastruktuuri ning aitab nõrgemaid, et tagada liidu ühtne areng.
- » **41%** Loodusressursid: põllumajandustootjate toetamine, mida on palju kritiseeritud, tuleb viia tasakaalu uute algatustega kliimamõju vähendamiseks.
- » **6%** EL kui globaalne partner: EL on suurim abidoonor kogu maailmas, kes annab häda- ja pikaajalist abi arengumaadele.
- » **6%** Muu: peamiselt ELi institutsioonide halduskulud.
- » **1%** Kodanikuõigused, vabadus, turvalisus ja õiglus: lisaks piiride kaitsmisele ja rahvatervisele toetab EL ka kultuuri- ja noorteprogramme.

Kuigi eelarve on kokku lepitud terveks eelarveperioodiks, muutub see ikkagi veidi igal aastal.

Juba käib järgmise mitmeaastase finantsraamistiku arutelu. Millised peaksid olema sinu arvates uued prioriteetsed valdkonnad?

Seda, kuidas on ELi raha kulutatud sinu kodukohas, saad vaadata veebilehel http://ec.europa.eu/beneficiaries/fts/index_en.htm

Loe lähemalt:

http://ec.europa.eu/budget/index_en.htm

http://ec.europa.eu/dgs/budget/index_et.htm

www.fin.ee

www.strukturifondid.ee

Sisseränne – probleem või võimalus?

Sisseränne on meie majandusliku ja sotsiaalse heaolu seisukohast oluline ning loob uusi võimalusi, sest Euroopa seisab silmitsi vananemise ja rahvastiku kahanemisega. Asjaolu, et Euroopa on muutunud viimase kümnendi jooksul oluliseks sisserände sihtkohaks, muudab olukorra mõnikord siiski keeruliseks, eriti majanduse rasketel aegadel.

Probleemidele lahenduste leidmiseks ja sisserändega kaasnevate võimaluste ärakasutamiseks on vajalik ELi riikide vaheline koostöö ja dialoog ning partnerlus riikidega, kust sisserändajad on pärit.

Seetõttu on liidul põhjalik sisserändepoliitika, milles on kirja pandud seadusliku sisserände selged ja õiglased reeglid. Need ennetavad omakorda kontrollimatut sisserännet ja soodustavad uusasunike integreerumist.

Integratsioon: kahesuunaline tee

Euroopas elavatel inimestel on erinev taust ja nad on pärit eri kultuuridest. See on positiivne, sest mitmekesisus rikastab meie ühiskonda ja avardab meie silmaringi. Mõnikord ei näe me eeliseid, mida selline mitmekesisus meile loob, kuna me eeldame sageli, et sisserändajad võtavad omaks meie kombed. Uude kultuuri sulandumine võib olla raske, kuid samuti võib olla raske ka mitmekesisusega kohandumine.

Seetõttu on integratsioon ELi sisserändepoliitika oluline osa. Integratsioon loob kõigile võrdsed võimalused ja parandab ka suhtumist sisserändesse ning kindlustab seeläbi stabiilse ühiskonna, mis ei lange diskrimineerimise ja rassismi ohvriks. EL aitab liikmesriikidel vahetada infot ja töötada välja ning võrrelda integratsiooni parimaid tavasid. Selleks on loodud ka Euroopa integratsiooni veebileht, kus vahetatakse häid kogemusi, mis tekitavad tihti uusi ideid ja projekte.

Kontrollimatu sisserände piiramine

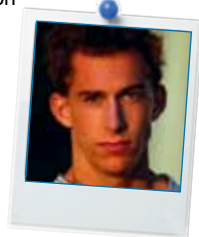
Kontrollimatu sisseränne on ELi jaoks probleem, mis sageli nõuab inimesi hinda. Paljud sisserändajad, sealhulgas naised ja lapsed, riskivad oma eluga püüdes jõuda Euroopasse ohtlike teid pidi. Sel teel langevad paljud sageli ka smugeldajate ja inimkaubitsejate ohvriks.

Selliste kuritegelike võrgustikega võitlemine on ELi jaoks olulise tähtsusega ülesanne, kuid rõhku pannakse ka liidu maapiiri (6000 km) ja ranniku (70 000 km) jälgimisele. EL on selleks loonud agentuuri FRONTEX, mis koordineerib julgeolekualast koostööd ELi välispiiridel.

Probleemide ennetamine on parem kui nende tagajärgedega võitlemine ja seetõttu püütakse tegeleda just kontrollimatu sisserände põhjustega. ELi sisserändepoliitika hõlmab koostööd kolmandate riikidega, mille üks eesmärk on tegeleda rände põhjustega, näiteks vaesuse ja konfliktidega.

Euroopa peaks olema multikultuurne ja mitmekesine ühiskond, kus erinevus on hea asi.

- André, 18, Portugal.

Turvaline pelgupaik varjupaigataotlejatele

Varjupaik erineb teistest sisserände tüüpidest, sest varjupaika antakse ainult neile, keda nende kodumaal ohustab tagakiusamine. Euroopa võib olla uhke oma humanitaarse traditsiooni üle pakkuda varjupaika põgenikele, kuid paraku ei käsitle kõik liikmesriigid varjupaigataotlusi samade standardite järgi. Seetõttu soovib Euroopa Komisjon võtta kasutusele ühtsed varjupaigaeeskirjad, mis aitaksid vähendada ka süsteemi kuritarvitamist.

Loe lähemalt:

www.meis.ee/migratsioon

www.politsei.ee > Nõuanded > Ebaseaduslik sisseränne

http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/index_en.htm > Policies

> Immigration or Asylum

<http://ec.europa.eu/ews/> — www.frontex.europa.eu

WWW

Ühinenud piirkondlikus mitmekesisuses

Euroopa Liit on nagu suur lapitekk, mis koosneb 271 omanäolisest tükikesest.

Meil kõigil on oma rahvuslik identiteet, kuid paljude jaoks on oluline ka piirkond, kust nad pärit on. Paljudele piirkondadele on omased kindlad traditsioonid, toit, riided, muusika ja tants. Lisaks kultuurilisele identiteedile on väga oluline ka piirkondade majanduslik roll.

Kasvumootorid

Kogu liidu tegevus toimub tegelikult ju ikkagi maakondades ja regioonides. Kõik asutused ja ettevõtted tegutsevad mingis piirkonnas, kus nad pakuvad tööd ja annavad oma panuse kohalikule majandusele. Kui regioonid õigesti toetada, saavad need areneda ja toimida sedavõrd edukalt, et suudavad pakkuda tööd oma elanikele, olla innovaatilised, saada ise hakkama oma piirkonna probleemidega jne. EL soovib regioonide võimalusi ja nende kasutamist toetada, et kõik ELi piirkonnad oleksid võrdselt hästi toimivad. Erinevaid vajadusi arvesse võttes toetatakse siiski kõige enam suuremaid abivajajaid. See poliitika puudutab kõiki 271 piirkonda.

Kodule lähedal

Piirkondade abistamiseks kasutab liit aastatel 2007–2013 kokku 347,4 miljardit eurot. Raha jagatakse peamiselt kolme kanali kaudu: Ühtekuuluvusfond, Euroopa Regionaalarengu Fond ja Euroopa Sotsiaalfond. Need fondid investeerivad kõigesse alates teedest ja sildadest kuni ülikiire interneti ja taastuvate energiateni.

Eesti saab perioodil 2007–2013 piirkondlikku toetust enam kui 3,4 miljardit eurot. Vaata, kuidas seda raha sinu kodukohas kasutatakse:

http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/index_et.htm

Tallinna lennujaama uus reisiterminal pakub kaasaegseid mugavusi ning suuremat turvalisust. Üheksa uut väravat võimaldavad lennujaamal nüüd teenindada kuni 2,4 miljonit reisijat aastas. Tööd said teoks Euroopa Ühtekuuluvusfondi toel.

Kuidas ületada kuristikku?

Euroopa rikaste ja vaeste piirkondade vaheline erinevus on väga suur. Näiteks Bulgaaria Severozapadeni piirkonna keskmine sissetulek moodustab vaid 26% Euroopa keskmisest sissetulekust, samas kui Londoni südalinnas on see näitaja 334%.

Üks regionaalpoliitika põhieesmärk on vähendada piirkondade vahelist ebavõrdsust ja aidata vaesematel piirkondadel rikkamatele järele jõuda. Seda tehakse uusi töökohti luues ja soodustades piirkondade uuenduslikkust ehk innovaatsilisust. Mida see tähendab sinu jaoks?

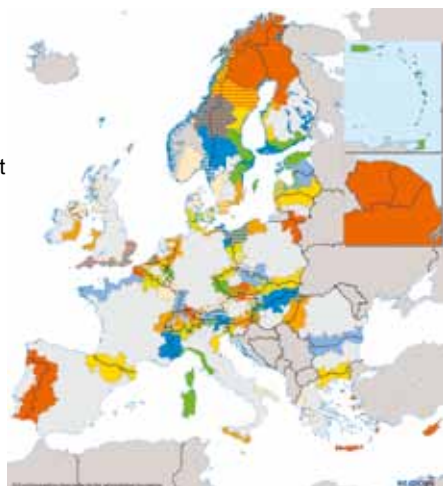
Kas teadsid?

Igas neljandas piirkonnas on SKT inimese kohta alla 75% ELi keskmisest.

Elu piirialal

Välismaa on sageli kodule lähemal, kui me oskame ette kujutada, sest enam kui kolmandik (37,5%) ELi rahvastikust elab piirialadel. Need piirkonnad on riigi tasandilt vaadatuna äärealad, kuid tänu piirilähedusele ja -ülestele võimalustele saavad nad oma elanikele töökohtade ja teenuste näol palju pakkuda (haridus, tervishoid, keeled, kultuur jne).

Tara ületamine

Samal ajal kui EL püüab tegeleda piirkondade konkreetsete vajadustega, ületavad paljud väljakutsed piirkondade piire. Läbi koostöö saavad regioonid leida probleemidele ühiseid lahendusi, olgu siis koos lähimate naabritega või teistes Euroopa osades asuvate piirkondadega. Koostöö ja teiste riikide kogemustest õppimine aitab piirkondadel saada tugevamaks, atraktiivsemaks ja konkurentsivõimelisemaks.

EL toetab ajavahemikul 2007–2013 piirkondade vahelist koostööd 8,7 miljardi euroga. Lisaks sellele toetatakse ka ELi naaberriike.

Projekt JOSEFIN aitab Läänemere piirkonna väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel jõuda rahvusvaheliste turgudele. Ettevõtetele pakutakse nii individuaalset abi ja nõuandeid kui ka toetust raha leidmisel, mis võimaldaks neil omakorda arendada ja rakendada uusi tooteid ning teenuseid.

Kui meid tabavad looduskatastroofid

Üleujutusvesi meie keldris, maavärina tagajärjel purunenud majad, linnapiirini ulatuvad metsatulekahjud – looduskatastroofid ründavad valimatult kogu Euroopas. Tagajärjed on hävitavad, halvates terveid piirkondi.

Selliste katastroofide puhul võivad taastuskulud olla ülisuured. Kõige olulisem on kahjustatud piirkonnas taastada elamisväärsed tingimused ja abistada ohvreid, kuid need pingutused võivad ühele riigile üle jõu käia. Looduskatastroofidest laastatud piirkonnad saavad lisaabi ELi Solidaarsusfondist.

Loe lähemalt:

www.siseministerium.ee

www.fin.ee

www.cor.europa.eu

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

Välismaale õppima

Kus õppida? Mida õppida? Neile küsimustele mõtlevad miljonid noored kõikjal maailmas.

Tänapäeval on õpilastel palju võimalusi olenemata kooliastmest. Oluline on osata otsida infot, et neid kõiki leida. Seejärel sõltub juba kõik sinust endast, kas viitsid ankeete täita ja kandideerida. Paljud noored arvavad, et teistel on rohkem võimalusi või et erinevatel üritustel osalemiseks on vaja palju raha. Sageli takistab noori aga hoopis julguse puudumine, laiskus ja ka oskamatuse erinevaid dokumente täita. Kool on õppimiseks ja katsetamiseks parim aeg, sest annab oskuse ja julguse hilisemas elus kõiki võimalusi aktiivselt ning teadlikult kasutada.

Üha enam koole soodustavad ja toetavad oma õpilaste rahvusvahelist liikumist, kuna see parandab noorte teadmisi ja oskuseid ning sageli ka huvi õppimise vastu. Tänapäeva tööturul hinnatakse kõrgelt keelteoskust, aina enam väärtustavad tööandjad ka rahvusvahelist ja aktiivse osalemise kogemust, sest need tõestavad, et oled kohanemisvõimeline ja suudad võõras keskkonnas hakkama saada ning tõenäoliselt oled hea ka meeskonnatöös.

Kas teadsid, et Euroopa Liidu kodanikuna on sul õigus õppida kõikides liikmesriikides ning selleks on EL loonud mitmeid õppurite ja noorte liikumist toetavaid rahastusprogramme. Õppimine kestab terve elu – see algab küll tavaliselt kodus, kuid ei pea tingimata seal lõppema. Milline on sinu järgmine samm?

Koolide koostöö

Koolide koostööd toetab programm Comenius, mille abil saab külastada näiteks mõnda partnerkooli teises riigis või võtta vastu välismaa õpilasi enda koolis. Programmis osalemiseks peab taotluse esitama kool. Küsi oma õpetajalt täpsemat infot. Mõnda riiki on võimalik minna ka ükski.

Kui õpilasvahetuse korraldamine pole võimalik või võtab sinu arvates liiga palju aega, siis kasuta teiste riikide õpilastega koostööks koostöö tegemiseks portaali eTwinning - www.etwinning.net.

Ülikooli

Üliõpilaste õppimist välismaal toetab programm Erasmus, mis on 25 aasta jooksul toetanud enam kui kahte miljonit tudengit, kes on läinud välismaale paariks semestriks õppima või praktikat tegema. Erasmuse vahetusüliõpilased ei pea maksma välisülikoolis õppemaksu ning saavad võõrsil omandatud ainepunktid koduülikooli üle kanda. Tea, et välismaal õppimiseks on rohkem rahastusvõimalusi kui oled Eestis juba ülikooli sisse astunud. Välismaa ülikooli esimesele kursusele minnes peab oma õpinguid alguses ise rahastama ja hiljem saad taotleda stipendiume.

Praktikale

Kui soovid minna praktikale või õpid kutsekoolis, siis pakub sulle võimalusi programm Leonardo da Vinci, mille toetusel saad omandada praktilisi oskusi mõne teise ELi riigi kutsekoolis.

Mis keeli sa räägid?

ELis on 23 ametlikku keelt. Kas tead, mis keeled need on? Saksa keelt kõneleb emakeelena kõige rohkem inimesi, kuid inglise keel on kõige levinum keel – emakeele või esimese võõrkeelena.

Ühe või mitme võõrkeele oskamine avab sulle uksed välismaal õppimiseks ja töötamiseks, võimaldab sul suhelda uute inimestega, viia ideid ühest Euroopa otsast teise ja kasutada võimalusi, mis jääksid

„Kui saad aru, siis tead. Kui tead, siis oskad enda huvides kasutada.“
Seya, Belgia

sulle muidu kättesaamatuks. Kuna õppimine kestab terve elu ja sinu tõine karjäär võib areneda sageli ootamatult, siis ei tea sa kunagi ette, millist keelt tulevikus vaja läheb. Samas aitab võõrkeele põhialuste omandamine arendada tulevikus vajaminevaid oskusi. Koolis käies on sul keeleõppeks parimad võimalused, seetõttu kasuta neid hästi!

„Austrias elamine ja õppimine, teises keeles suhtlemine, lugemine ja mõtlemine muutis tõesti mu elu!“

Margherita, Itaalia

Euroopa Noored

Programm Euroopa Noored pakub erinevaid rahvusvahelisi osalemisvõimalusi 13-30aastastele noortele. Näiteks saad oma sõpradega taotleda rahastust kodukohas toredate ürituste korraldamiseks. Samuti saad osaleda rahvusvahelistes noortevahetustes ja kohtuda teiste riikide noortega. Alates 18. eluaastast võid minna ka Euroopa Vabatahtliku Teenistuse vabatahtlikuna kuni üheks aastaks Euroopasse või mujale maailma elama ja töötama.

Loe lähemalt:

www.archimedes.ee
www.euroopa.noored.ee
www.headest.ee

Euroopa Noorteportaal <http://europa.eu/youth/>
http://europa.eu/youthonthemove/index_en.htm
Või külasta Facebookis lehte Youth on the Move

WWW

Noortevahetus „Masters of Life“. 2010. aasta suvel kohtusid Eestis noored Belgiast, Soomest, Hispaaniast, Itaaliast, Küprosel, Leedust, Sloveeniast ja Eestist. Üheskoos räägiti noori puudutataval töö- ja kooliteemadel, vaieldi, tutvuti üksteise kultuuridega ning lõbutseti rannas.

Maailm on Sinu ja väärrib avastamist!

Kas tead, et sul on nii Eestis kui välismaal väga palju võimalusi põnevates projektides osalemiseks? Selleks pead lihtsalt veidi netis surfama, infot hankima, ise projekti korraldama või lihtsalt mõnda projekti kandideerima!

Nii Eestis kui välismaal tegutsevate noortorganisatsioonide kaudu on võimalik kohtuda toredate inimestega ja mis veelgi olulisem, nende projektide abil saad harjutada võõrkeelt ja omandada tulevikuks vajalikke praktilisi oskusi, näiteks korraldamine, esinemine, väitlemine jms. Ehk neid oskuseid, mida sinu tulevased tööandjad kõrgelt hindavad. Üks selline noortele suunatud organisatsioon on ka MTÜ HeadEst, mis korraldab rahvusvahelisi noortelaagrit, koolitab noortegruppe, saadab vabatahtlikke välismaale ja teavitab noori tarbijaõigustest.

Näiteks aitab MTÜ HeadEst Eestis välja anda Euroopa päevikut, mida praegu ka käes hoiad.

Noortevahetusi ja Euroopa Vabatahtliku Teenistuse projekte rahastab ELi haridusprogramm Euroopa Noored: www.noored.ee

Tunne oma võimalusi

Rahvusvahelised noortelaagrid

Rahvusvahelised laagrid ja noortevahetused on võimalus 13-30aastastele noortele kohtuda teiste noortega erinevatest riikidest, et leida uusi sõpru ja arutleda üheskoos põnevatel teemadel. Kas sa tead, millest unistavad Itaalia, Hollandi või Norra noored? Osale mõnes laagris ja avasta enda jaoks uusi riike!

Euroopa Vabatahtlik Teenistus (EVS)

Kõigil 18-30aastastel noortel on huvi korral võimalik saada toetust välismaal vabatahtlikuna elamiseks ja töötamiseks. Sina valid riigi ja ka töö, mida tegema hakkad, lisaks õpid selgeks uue keele, saad uusi kontakte ning väärtusliku elukogemuse. Vabatahtlik teenistus kestab kuni 12 kuud ja osalemiseks pead endale EVS-andmebaasist leidma sobiva projekti.

Mida arvad Euroopa päevikust?

Euroopa päevik on koostatud õpilastele, et neile praktilist ja igapäevaseks eluks olulist infot anda. Anna teada, mida päevikust arvad või millest veel lugeda tahaksid! Saada oma ettepanekud: headest@headest.ee

Jah – me suudame!

Kujuta ette elu, kui sa ei kuule, ei näe või ei saa kõndida. Ühiskonnas on palju inimesi, kel on mõni nähtav või peidetud puue. Kuigi puudega inimesed õpivad, töötavad, reisivad ja pidutsevad nagu kõik teisedki, tunnevad nad end sageli siiski tõrjutuna, sest nende erinevuse tõttu neid välditakse või kardetakse. Põhjuseks sageli teadmatus ja oskamatus suhelda. Tunne sind ümbritsevate inimeste vastu huvi ja õpi suhtlema!

Soovitused nägemispuudega inimese abistamiseks

- » Nägemispuue ei ole nakkushaigus – ära karda ega häbene neid!
- » Enne pimedale abi osutamist küsi, kas ta vajab seda. Ära suru ennast peale.
- » Vaegnägijad ei ole lapsikud, rumalad ega kurdid – räägi nendega normaalselt.
- » Vaegnägija poole pöördudes ütle kes sa oled ja anna käe katsumisega märku, et räägid temaga.
- » Teed juhatades ütle „paremal“ ja „vasakul“, mitte „siin“ ja „seal“.
- » Pimeda juhtkoer ei ole lemmikloom. Ära suhtle ega mängi temaga kui ta teeb tööd!
- » Ühistransporti oodates ütle, mis number buss tuleb ja aita istekoha leidmisega.
- » Vaegnägijale võib öelda „Nägemiseni“ või „Vaata“.

Kas teadsid, et ...

- » Vaegnägijad kasutavad nii arvutit kui mobiiltelefoni koos abistava tarkvaraga.
- » Nägemispuudega noored saavad hakkama nii tava- kui ka ülikoolis.
- » Kõik nägemispuudega inimesed ei ole täiesti pimedad.
- » Vaegnägijad mängivad jalgpalli, lauatennist ja teisi spordialasid nagu nägijadki.

Noortevahetus „Yes, we can!“ sai peaauhinna 2010. aasta konkursil „Tallinna noorte suured teod“. Projektis kohtusid 2010. aasta suvel nägemispuudega noored Eestist, Poolast, Itaaliast, Prantsusmaalt ja Saksamaalt.

Loe lähemalt:
www.headest.ee

WWW

Mida õppida?

Euroopa edasine edu sõltub teadlaste ja ettevõtjate uuenduslikkusest ning loovusest. Just nemad võtavad kasutusele ning loovad uusi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) lahendusi.

Kas oled kunagi unistanud sellise seadme leiutamisest, mis päästaks tuhandeid elusid või aitaks meil uutemoodi reisida? Kas oled kunagi unistanud oma firma loomisest või mõne hetkel tavalisena tunduva asja muutmisest? Sellisel juhul võib teadus- ja arendustegevus olla just sinu ala!

Euroopas on puudus IKT-valdkonna kvalifitseeritud töötajatest. Uksed on avatud – see võib olla sinu võimalus asju muuta!

Meeste või naiste töö?

Stereotüüp, et programmikoode kirjutavad ja arvutivõrke loovad vaid mehed, on sügavale juurdunud. Selline kujutelm vaid võimendab arusaama, et IKT-valdkonnas töötamine on igav ja naiste jaoks liiga tehniline. Tegelikult on parimate arvutispetsialistide hulgas just palju naisi.

Kas tahad teada, mida kujutab endast töötamine juhtivas tehnoloogiaettevõttes? EL pakub noortele naistele võimalust olla üks päev töövarjuks mõnele nais-spetsialistile. Uuri lähemalt aadressilt: <http://ec.europa.eu/itgirls>

Martha Lane Fox

Martha õppis ülikoolis ajalugu ja läks seejärel tööle ühte Londoni IKT-firmasse. Kui Martha sai 25aastaseks, asutas ta reisi- ja kingisaidi, millest sai algava internetiajastu ikoon. Täna on Martha Ühendkuningriigi esimene digitaalse kaasamise tšempion. Ta usub, et elu läheb tänu veebile vaid paremaks ning juhib praegu kampaaniat selle eesmärgi saavutamiseks.

Loe lähemalt:

www.startit.ee – www.rajaleidja.ee

www.kutsekoda.ee – www.eitsa.ee

http://ec.europa.eu/information_society/index_en.htm

WWW

Otsime uusi ideid!

Kas sul on värskaid ja uuenduslikke ideid? Ära kõhkle – Euroopa Liit vajab uusi, loovaid ja julgeid ideid rohkem kui kunagi varem!

Innovatsioon ehk uuenduslikkus ei ole järjekordne tühi moesõna, vaid mõjutab otseselt meid kui kodanikke, tarbijaid ja töötajaid. Uuanded lahendused aitavad luua nii uusi töökohti, saavutada rohelisemat ühiskonda, parandada elukvaliteeti kui ka tagada meie konkurentsivõime maailmaturul.

Kuigi EL on maailma suurim majandusjõud, on see uuenduslikkuse poolest maha jäänud sellistest võimsatest riikidest nagu USA ja Jaapan. Mida saaks selle vastu ette võtta?

Külasta Innovaatilise liidu veebilehte! Loe mis on innovaatika, tutvu edulugudega või mängi innovaatilise liidu labori tasuta mängu (mängu saab alla laadida ka App Store'ist).

<http://ec.europa.eu/innovation-union/>

Uuenduste hoogustamine

EL on loonud oma positsiooni parandamiseks uue strateegia „Innovaatiline liit“, mille eesmärk on suurendada 2020. aastaks oluliselt investeringuid teadus- ja arendustegevusse, mis omakorda aitaksid luua uusi töökohti ning ergutaks majanduskasvu.

Selle eesmärgi saavutamiseks on vaja hinnanguliselt üht miljonit uut teadlast, mistõttu on haridusel ja koolitusel liidu strateegias oluline koht. Võibolla oled sina üks neist teadlastest?

Teaduskarjääriga saad lihtsalt alustada juba koolis. Osale aktiivselt erinevate klubide tegevuses ja noorte teadustööde ning noorte leiutajate konkurssidel, külasta teaduskeskuseid vms. Noortele pakutakse väga palju võimalusi. Õpi neid leidma ja enda heaks kasutama!

Minu meelet on teadus väga tähtis, ka kriisi ajal, sest teadus stimuleerib majandust.

- Gregory, 20, Belgia.

Loe lähemalt:

<http://archimedes.ee/teadpop/>

www.eas.ee – www.looveesti.ee – www.novaator.ee

<http://ec.europa.eu/research/index.cfm?lg=et>

WWW

Sinu võimalused tööturul

Ühel päeval jõuab su koolitee lõpule. Mis saab edasi? Kas lähed tööle oma kodukohta, kolid mujale või lood hoopis oma ettevõtte?

Tea, et võimalused reisimiseks ja välismaal elamiseks ei lõppe koos kooli läbimisega. Euroopa Liidu kodanikuna on sul õigus töötada igas ELi liikmesriigis ja töötajana on sul õigus võrdsele kohtlemisele, sh nii sotsiaalkindlustusele, maksusoodustustele kui ka töötutoetusele! Samuti ei ole enam määravad tööluba või tervisekontroll, kui seda ei nõua just konkreetne eriala.

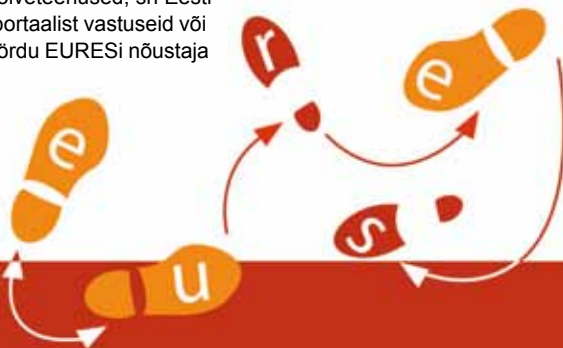
Esimene peatus

Kui sa mõtled välismaale tööle minemisest, siis alustamiseks on kasulik tutvuda Euroopa tööalase liikuvuse portaaliga EURES. Sealt leiad palju infot õppimise, töötamise ja elamise kohta teistes riikides. Lisaks saad üles laadida oma CV ja tutvuda ligi miljoni tööpakkumisega, mille on veebilehele üles pannud tööandjad üle Euroopa. EURES on midagi enam kui lihtsalt tööotsijate veebileht – see on võrgustik, mis ühendab ELi avalikud tööhõiveteenused, sh Eesti Töötukassa. Kui sa ei saa portaalist vastuseid või vajad põhjalikumat nõu, pöördu EURESi nõustaja poole!

<http://eures.europa.eu>

Kas teadsid?

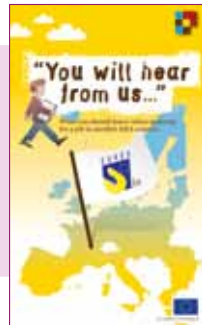
Eurobaromeetri küsitluse kohaselt näeb 17% eurooplastest ennast kunagi välismaal töötamas.

„Me anname endast teada ...“

Kujuta ette, et leiad EURESi andmebaasist sobiva töö välismaal. Millised on sinu järgmised sammud? Näiteks võib kandideerimisprotseduur toimuda hoopis teisiti kui sinu koduriigis. Trükises „Me anname endast teada ...“ vastavad EURES ja Euroopa Komisjon kõigile neile ja paljudele teistele küsimustele iga ELi riigi kohta! Telli või lae tasuta trükis alla ELi raamatupoest: <http://bookshop.europa.eu>

Euroopa Sotsiaalfond

Euroopa Sotsiaalfond (ESF) on üks ELi struktuurifondidest, mis toetab kohalike inimeste oskuste ja töövõimaluste edendamise projekte. Paljud fondi poolt toetatud projektid on mõeldud neile, kellel on sageli raskusi töö leidmisega, näiteks noored. ESF aitab sind igas eluetapis – ka siis, kui oled kooli pooleli jätnud ja soovid seda hiljem lõpetada. Projekte viivad läbi Töötukassa, koolid, noortekeskused ja teised piirkondlikud asutused ning organisatsioonid.

<http://ec.europa.eu/esf>

Uued oskused uute tööde jaoks

Kas koolis õpitavad oskused on ajakohased ka 5, 10 või 15 aasta pärast? Tehnika ja ühiskonna kiire arengu tõttu puudub sellele küsimusele ainuõige vastus. Praegu vajalik oskus võib hilisemas tööelus osutuda kasutuks. Selleks, et töötajate oskused ja teadmised oleksid ajakohased, pakuvad tööandjad ja tööhõiveasutused pidevalt täiendkoolitusi. Tööellu sisenemisel peaksidki olema valmis end pidevalt täiendama. See hoiab sind värskena ja kaitseb võimaliku rutiini ning stressi eest. Samas muutud töötajana väärtuslikumaks ja saad ise tagada, et töö kaotamise korral oleks uut ametit lihtsam leida. ESF toetab ka erinevate koolituste korraldamist.

Ettevõtlikkus

Ettevõtlus ja iseendale töödajaks olemine on üks tööhõive viise. Kui sul on mõni hea äriidee ja oled riskivalmis, võib see olla just sulle sobiv! ESF toetab projekte, mis aitavad noortel ettevõtjatel oma ideid arendada. Väikeettevõtted on majanduskasvu ja töökohtade loomise oluline mootor ning baasiks, kus tekivad ja kasvavad uuenduslikud ideed.

Üks olulisemaid takistusi ettevõtlusega alustamisel on rahalise toetuse puudumine. EL aitab ühe uue algatuse kaudu pankadel ja väikelaenu andjatel toetada ettevõtjaid mikrolaenudega, mille suurus ulatub kuni 25 000 euroni. See skeem on mõeldud alla kümne töötajaga väikeettevõtete erivajaduste toetamiseks ja selliste inimeste abistamiseks, kellel muidu oleks raske laenu saada (nt noored).

Olla iseenda ülemus on hea tunne ja lisaks on oma äri loomisel palju eeliseid. Näiteks on sul võimalik:

- » luua midagi päris enda oma;
- » teha seda, mis sind tegelikult huvitab;
- » otsustada enda elu üle ise;
- » õppida pidevalt uusi asju ja kohtuda uute inimestega;
- » töötada enda, mitte kellegi teise heaks;
- » vältida ettevõtte hierarhiasse „takerdumist“.

Kuid ettevõtlikkus pole oluline omadus vaid ettevõtjatele. Initsiatiivi näitamine võib olla kasulik igal ametialal! Loovus, algatusvõime, enesekindlus, riskide hindamine ja teadlik riskide võtmine on olulised oskused ja isikuomadused, mis toovad edu igas eluvaldkonnas.

Kas teadsid?

Peaaegu pooled Euroopa Liidu kodanikud sooviksid olla iseenda töödajad.

 The banner features the word 'MOVERS' in large, colorful, stylized letters. A woman in a black leotard is performing a split leap over the letter 'O', and a man in a white shirt and dark pants is performing a handstand over the letter 'R'. Below the main title, the text 'in EUROPE' is written in a bold, black, sans-serif font.

MOVERS

 in EUROPE

ESFi tegevus

Pärast kaheksat aastat mööblivalmistajana töötamist asutas Peeter oma firma, mis tegeleb hõljuksõitude korraldamisega. Kui ta ei leidnud loodetud hulgal kliente, pöördus ta ESFi rahastatava abiprogrammi poole, kes toetas tema projekti ja aitas parandada ettevõtte turundustegevust. Nüüd plaanib Peeter juba oma äri laiendada!

„Sõpra tunnend hädas“

Ivana, Nataline, Alex ja Dimitra, kellel on keerulised ajad nii isiklikus kui ka tööelus, otsivad oma elus uut suunda. Nende teed ristuvad Euroopa Sotsiaalfondis, kust kõik neli abi saavad. Nende nelja inimese lugu saad jälgida koomiksis „Sõpra tunnend hädas“. Lae see alla aadressilt <http://bookshop.europa.eu>.

Suured erinevused

Naised ja mehed ei saa siiani sama töö eest võrdset palka. Kuigi riigiti on see erinev, teenivad naised ELis keskmiselt 17,5% meestest vähem. See võib olla otsese diskrimineerimise, naiste töö alahindamise, tööturu killustumise või stereotüüpide tagajärg. Samas võib põhjuseks olla ka see, et naistel on raskem ühildada töö- ja pereelu. EL on pühendunud nn soopõhise palgaerinevuse vastu võitlemisele. Mida tuleks sinu arvates selleks veel teha?

Noored on Euroopa tulevik! ELi strateegia „Youth on the Move“ („Noorte liikuvus“) on suunatud probleemidele, millega praegused noored kokku puutuvad, ning keskendub peamiselt haridusele, liikuvusele ja tööhõivele.

<http://europa.eu/youthonthemove/>

Loe lähemalt:

www.rajaleidja.ee – www.tootukassa.ee
www.eures.ee – <http://ec.europa.eu/social/>
www.facebook.com/social/europe

 A stylized, purple, textured logo of the letters 'WWW' with a decorative swirl underneath.

WWW

Välismaale tööle!

Euroopa Liidu kodanikuna on sul õigus elada ja töötada igas liikmesriigis. Nii võttes peaksid kolimine ja oma uue elu alustamine olema lihtsad? Mitte päris, kuigi peaaegu...

Mõnel erialal võid teistes ELi riikides kohe tööle hakata, kuid osade ametikohtade puhul peab uus riik alustuseks sinu diplomeid tunnustama. Nii et kui sul on plaan kodust kaugemale minna, siis selgita enne välja, milliseid dokumente vajad ja millistele tingimustele pead vastama. Ole valmis, et asjaajamine võib olla tüütu ja ajamahukas.

Kui oleksid arst, siis oleks see lihtne: sulle laieneb kvalifikatsiooni **automaatne tunnustamine** kogu ELis. Liikmesriigid on kokku leppinud seitsme ameti koolituse miinimumstandardid. See kokkulepe puudutab arste, arhitekte, üldhooldusõdesid, ämmaemandaid, hambaarste, veterinaarkirurge ja farmatseute.

Kui oleksid aga näiteks õpetaja, muutuvad asjad veidi keerulisemaks. Õpetamine on üks 800 niinimetatud *reguleeritud* kutsest, millele kehtib ELis **mitteamomaatne tunnustamine**. Mida sellisel juhul tuleb teha? Kõigepealt pead võtma ühendust sihtriigiga ja paluma oma kvalifikatsiooni tunnustamist.

Sul võidakse paluda teha enne tööle asumist ka test või tööpraktika.

Aga kui oleksid näiteks reisijuht ja sooviksid saata paari nädala jooksul mõnda turismigrupi teises ELi riigis? Sellisel juhul kehtiks sulle **ajutise liikumise** süsteem.

Pead vaid pöörduma selle riigi poole ja teatama oma tulekust ning võidki teele asuda.

WWW

Loe lähemalt:

www.rajaleidja.ee – www.europassikeskus.ee

www.eures.ee – www.archimedes.ee/enic – www.kutsekoda.ee

http://ec.europa.eu/internal_market/index_en.htm > Living and working in the Single Market > Professional qualifications

Õpilasest maailmamuutjaks!

Ilmselt oled ka sina kurnud, et koolis on palju õppida või sulle ei meeldi, kuidas mingeid aineid õpetatakse. Kuidas ja kellele sa oma arvamust avaldanud oled? Rääkisite lihtsalt sõpradega või esitasid kooli juhtkonnale ka oma ettepanekud. Just viimast võiksid teha, sest aina sagedamini kaasatakse ka õpilasi kooliga seotud küsimuste lahendamisse. Mõtle veidi, milline oleks sinu arvates täiuslik kool ja haridussüsteem?

Ka õpilased saavad haridussüsteemi õpilassõbralikumaks muuta!

Kui sa oled uudishimulik, tegutsemistahteline ja sul on pealehakkamist enda ning teiste ideid ellu viia, siis sa ilmselt juba oled või peaksid olema oma kooli õpilasesinduse liige. Eesti koolides on õpilasesindusi üha enam, need on asendamatud partnerid õpetajatele, kooli juhtkonnale, huvijuhile aga ka Haridusministeeriumile! Õpilasesinduse kaudu on võimalik muuta koolielu mitmekesisemaks ja meeldejäävamaks, algatada koolis uusi traditsioone ja tegevusi, aga mis veelgi olulisem, õpilasesinduses saad mõjutada hariduskorraldust. Võib-olla oled just sina see, kes pakub välja uue ja parema eksami- või õiglasema koolide võrdlemise süsteemi?

Õpilasesindus - sinu suur võimalus

Kas sinu koolis juba on toimiv õpilasesindus? Kui jah, siis näita huvi üles ja osale selle tegevuses - saad väärt kogemuse, mida hindavad kõrgelt ka sinu tulevased tööandjad. Kui teie koolis õpilasesindust veel ei ole, siis pange koolikaaslastega ise grupp kokku, külastage mõnda õpilasesindust ja osalege koolitustel.

Eesti Õpilasesinduste Liit on Eesti suurim õpilasi esindav noorteorganisatsioon esindades ligi 100 000 õpilast ja 200 õpilasesindust üle Eesti. Liidu eesmärk on õpilaste huvide ja õiguste kaitsmine, õpikeskkonna ja koolielu edendamine ning õpilasesinduste järjepidevuse ja arengu toetamine.

Õpilasliit pakub oma liikmetele:

- » Aktiivset osalemist haridussüsteemi kujundamises läbi õpilasliidu töögruppide, kuhu saad kuuluda ka ilma õpilasesinduseta.
- » Õpilaste nõustamist haridusalastes küsimustes.
- » Kogemuste saamist ja eneseteostuse võimalusi.

Loe lähemalt:
www.õpilasliit.ee

WWW

Põhiõigused kõigile

Euroopa Liidu moto „Ühinenud mitmekesisuses“ näitab hästi liikmesriikide usku, et koos tegutsedes suudavad riigid tagada inimestele parema, turvalisema ja tervislikuma elu. Selle tagamiseks on liidu õigussüsteemi keskmes põhivabadused ja -standardid, mille üle ei vaielda ja mis on ühtsed kõikides liikmesriikides.

Põhiõiguste aluseks on üldkehtivad väärtushinnangud ja mitmekesisuse austamine. Põhiõigused toetavad kõigi isikute väärikust ja väärtust. Need pärinevad võrdsuse põhimõttest – sõltumata erinevustest, on meil kõigil samad põhiõigused.

Põhiõiguste harta

Iga ELi elaniku õigused on paika pandud olulistes dokumentides, näiteks liidu aluslepingutes ja riikide põhiseadustes või põhiseaduslikes traditsioonides.

Et need õigused on loodud erinevatel aegadel, viisil ja vormis, otsustas EL asjad selgemaks muuta ning koondada kõik ühte dokumenti – Euroopa Liidu põhiõiguste hartasse. ELi asutused ja liikmesriigid peavad kõiki hartas kirjeldatud õigusi austama.

Põhiõiguste harta artikkel 21 lõige 1

„Igasugune diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, religiooni või veendumuste, poliitilise või muu arvamuse, rahvusvähemusse kuuluvuse, vara, päritolu, puude, vanuse või seksuaalse orientatsiooni alusel on keelatud.“

„Need
on põhiasjad,
millele igal inimesel on
õigus. Asjad, mida on kindlasti
vaja ja ilma millela ei saa
hakkama.“

– Hollandi noor

Mõtle, mis infot sa jagad!

Andmekaitse on ELi seaduste järgi üks põhiõigustest. Kui palju oled sa enda või oma sõprade kohta infot jaganud, näiteks sotsiaalvõrgustikes, ja kas sa tead, kes seda näevad? Korraldage koolis andmekaitse-teemaline infopäev või väitlus „Kui palju infot on liiga palju?“.

Internet on avanud küll uusi võimalusi, aga selle käigus on piir meie avaliku ja eraelu vahel muutunud hägusemaks. Üldiselt ei tohiks keegi saada ega kasutada sinu isikuandmeid ilma sinu teadmata. See kehtib ka sinu sõprade kohta. Mõtle selle peale, kui oma sõprade lõbusaid peopilte kusagile üles riputad. Su sõbrad ei pruugi selle üle väga õnnelikud olla ja halvimal juhul võib see kahjustada nende mainet, näiteks kui neid fotosid satub nägema nende tulevane tööandja.

Enamik sotsiaalvõrgustikke pakub erinevaid andmekaitse tasemeid, kus saad valida, kes ja millist infot näeb. Vii end sellega kurssi ja kaitse end! Pea meeles, et ka need turvasätted ei taga lõplikku kaitset, sest info, mida jagad, on siiski sinu enda vastutusel.

Euroopa Liidu kodakondsus

Kui oled mõne liikmesriigi kodanik, siis oled automaatselt ka ELi kodanik. See tähendab sinu jaoks täiendavaid õiguseid, aga ka kohustusi.

- » Sul on õigus reisida, elada, töötada ja õppida kõigis ELi riikides.
- » Kui elad mõnes teises ELi riigis, on sul õigus hääletada kohalikel ja Euroopa valimistel.
- » Kui reisis mõnda riiki väljaspool ELi, kus puudub Eesti saatkond, siis on sul õigus abi paluda ükskõik millise ELi liikmesriigi saatkonnast.

Noorte õigused

Noortel on samad põhiõigused nagu täiskasvanutel, kuid neil on ka suurem kaitse. Juriidilistes dokumentides (nt. põhiõiguste hartas) nimetatakse neid lapse õigusteks. Kõik alla 18-aastased isikud on selle määratluse järgi lapsed. Selles osas põhineb harta ÜRO lapse õiguste konventsioonil.

Loe noorte õigustest siit:
www.ec.europa.eu/0-18.

Kõik ELi riigid on lubanud tagada lapse õiguste kaitse. Hoolimata antud lubadustest ei pruugi igapäevane elu kodus, koolis ja tänaval ametlikes dokumentides paika pandud õigustega arvestada.

Mõnikord ei saada neist õigustest aru, ei järgita neid või isegi ei teata neist midagi, mis omakorda paneb noored haavatavasse olukorda.

Alati, kui täiskasvanud teevad laste eest otsuseid, tuleb arvesse võtta lapse parimaid huvisid. See on võimalik ainult siis, kui noortele luuakse võimalused väljendada oma arvamust ja nende häält ka kuulatakse. Õigus olla kuuludud tähendab sõnaõigust otsuste tegemisel, mis puudutavad sind. Selle õigusega kaasneb ka vastutus. Ühelt poolt

on sul õigus ennast vabalt väljendada, kuid samas pead sa austama ka teiste õiguseid.

*„Inimõigused
on kõigi inimeste, nii
meeste kui naiste, õigused ehk kõik
on võrdsed ja igaühte tuleb austada. Laste
õigused põhinevad samal põhimõttel.“*

– Prantsuse noor

Loe lähemalt:

http://ec.europa.eu/justice/index_en.htm
<http://fra.europa.eu>
<http://mindyourrights.wordpress.com>
www.lastekaitseliit.ee
www.eesti.ee

Interneti koristusbrigaad

Kas oled kunagi internetist oma lemmikbändi kontserdipileti ostnud ja hiljem pika ninaga jäänud, sest üritus jäi ära?

Seoses üha suureneva kaebuste arvuga viis Euroopa Liit läbi uuringu internetis toimuva piletimüügi suhtes – kultuuri- ja spordiürituste piletid on üks enamlevinud müügiartikleid internetis. Uurimise tulemused üllatasid kõiki: vaid 40% kontrollitud 414 veebilehest täitis tarbijakaitse-eeskirju!

Milliseid veebilehti võib siis usaldada? Ja kes kontrollib digitaalturgu ning kaitseb seal ostlevat tarbijat?

Kuidas ennast kaitsta?

Enne internetist mõne toote või teenuse ostmist loe veebilehte hoolikalt ja pööra erilist tähelepanu järgnevale:

- » Hind: kas hind on lõplik ehk kas see sisaldab ka kõiki makse ja lisatasusid?
- » Kättesaadavus: kas pakkumine üldse kehtib veel?
- » Lepingutingimused: kas on eritingimusi või piiranguid või kas saad ürituse ära jäämisel pileti raha tagasi?
- » Info: kas müüja kontaktandmed on lihtsalt leitavad?

Puhastamine

Riiklikud täitevasutused kontrollivad ELi algatusel veebiärisid ja nende toimimist, et parandada tarbijaõiguste tagamist. Inglise keeles kutsutakse seda protsessi sõnaga „sweep“, mis eesti keeles tähendab luuda või pühkimist. Viimastel aastatel on nõ. pühitud süsteemselt sadu veebilehti, kus müüakse populaarseid tarbekaupu.

- » Lennupiletid (2007): 44st kontrollitud veebilehest täidab 94% nüüd nõudeid.
- » Mobiiltelefoni tarkvara (2008): 301st puudulikust veebilehest on nüüdseks parandatud 70%.
- » Elektroonikakaubad (2009): 369st kontrollitud veebilehest 84% on nüüd korrektsed.

Loe lähemalt:

www.tka.riik.ee

www.consumer.ee

http://ec.europa.eu/consumers/pro/index_en.htm > Enforcement > Sweeps

WWW

Targa tarbija meelespea

Millised on meie õigused tarbijatena? Olgu tegemist riiete, mobiiltelefonide või pakettreisidega, Euroopa Liidu seadused tagavad kõigile ja kõikjal liidu piires ühesugused õiglased ostutingimused, õigused ja kaitse.

ELis on tarbimine lihtne ja turvaline, sest võid osta ükskõik mida ja ükskõik kust, ilma et peaksid koju jõudes muretsema tollimaksude või ka muude maksude tasumise, aga ka kaebuste esitamise võimaluse pärast. Ükskõik, kas sõidad ostu tegemiseks mõnda teise riiki või tellid kauba internetist, posti või telefoni teel, sind kaitsevad ikka samad tarbija põhiõigused:

- » **Läbipaistvus:** ELi seadused nõuavad, et müüja peab esitama täieliku info selle kohta, kes ta on, mida ta müüb ja kui palju see maksab (koos maksude ja kohaletoimetamise tasuga).
- » **Kvaliteet:** kui ostad midagi ja avastad kodus, et toode on katki, võid selle tagastada ja lasta selle parandada või välja vahetada. Kui parandamine või asendamine pole võimalik, võid küsida hinnaalandust või nõuda raha täielikku tagasimaksmist.
- » **Lepingutingimused:** ELi seadused keelavad ebaõiglased lepingutingimused.
- » **Ohutus:** ELi riikides kehtivad ühed maailma rangeimad tooteohutusstandardid.
- » **Hinna võrdlemine:** poed peavad näitama, milline on kauba maksumus ühe kilo või liitri kohta – nii on sul lihtsam otsustada, milline hind on soodsaim.

Tunne oma õiguseid!

Millised reeglid kehtivad kampaaniapäevadele? Millised riskid kaasnevad veebiloteriis osalemisega? Milline näeb välja müügileping? Vaid 2% Euroopa tarbijatest on täielikult teadlikud oma õigustest. Leia neile küsimustele vastused ja testi oma tarbimisalaseid teadmisi ELi tarbijaportaalis Dolceta, kus on ka Eesti tingimustele kohandatud teave.

www.dolceta.eu/eesti > Tarbija õigused

Mida peaksid veebipoes jälgima?

Otsid suurimat valikut ja soodsamaid hindu? Siis on internet õige koht! Võid osta mugavalt oma kodus, vältida ülerahvastatud kauplusi ja vaadata rahulikult läbi kõik variandid. Kuid kas veebis ostmine on tõesti nii muretu, kui väidetakse? Tegelikult pelgavad paljud inimesed endiselt veebist ostmist, sest nad ei soovi oma panga- või krediitkaardiandmeid veebipoodide süsteemidesse sisestada.

Kas teadsid, et kui ostad veebist, kehtivad sulle samad õigused kui tavalisest poest ostes? Lisaks sellele on sul õigus ümber mõelda ja lepingust kindla aja jooksul (mis peab olema vähemalt seitse päeva pikk) taganeda. Parima hinna ja kvaliteedi suhte tagamiseks naudi kõiki veebis ostmise eeliseid, kuid tee oma õigused ja kohustused endale selgeks ning oska neid kasutada.

- » Kontrolli, kas müüja on oma kontaktandmed selgelt avaldanud.
- » Veendu, et veebisaidil kasutatakse turvalist makseviisi ja kontrolli oma pangakonto või krediitkaardi väljavõtteid, et sealt ikka õige summa oleks maha võetud.
- » Tee kindlaks, mida hind sisaldab. Kontrolli, kas lisandub muid tasusid (nt käibemaks või transport).
- » Tutvu andmekaitsetingimustega ja ole oma isikuandmetega ettevaatlik.

Loe lähemalt:

www.tka.riik.ee

www.consumer.ee

www.minuraha.ee

<http://gimmethinfo.eu>

http://ec.europa.eu/consumers/index_et.htm > Tarbija ohutus ja õigused

www

Kas sina oled tark tarbija?

Iga päev tekib tuhandetel tarbijatel probleeme ostetud kaupade või teenustega. Tüliküsimuste lahendamine on kergem siis, kui tead oma õiguseid.

Tarbimine on moodsa elu loomulik osa, lisaks esmavajaduste rahuldamisele on see ka üks meelelahutuse ja vaba aja veetmise viise. Enamuse ostetud kaupade ja teenustega jääd tõenäoliselt rahule, kuid mida teha probleemide korral või kui tunned, et sind on petetud? Esimese sammuna mine ostutšekiga poodi tagasi ja selgita probleemi. Kui sa ei jää pakutud lahendusega rahule, pöördu firma peakontoris – andmed leiad tavaliselt internetist.

Kuidas esitada kaebust?

- » Kui avastad probleemi, tegutse kohe, ära häbene küsida abi ja ära lükka kaebuse esitamist edasi!
- » Enne kaebuse esitamist tee selgeks oma õigused ja kohustused.
- » Jää rahulikuks, ole viisakas ja tugine oma kaebuses faktidele.
- » Paku välja omapoolne lahendus: vabandus, parem teenindus, toote parandamine või asendamine, raha tagastamine vms.
- » Räägi inimesega, kellel on tegutsemiseks volitused – vajadusel küsi juhatajat.
- » Hoida alles kõik olulised dokumendid ja info: reklaamid, tellimused, lepingud, garantiidokumendid, maksmist tõendavad dokumendid, kirjad, vestluste kuupäevad ja inimeste nimed, kellega rääkisid. Jäta originaalid alati endale!
- » Esita enda kontaktandmed, et sinuga oleks võimalik ühendust võtta.

Kui müüja keeldub kaebust lahendamast või sa ei ole nõus müüja poolt pakutud lahendiga ning leiad, et sinu õigusi on rikutud, võid abi saamiseks pöörduda Tarbijakaitseameti poole. Kui Tarbijakaitseamet ei leia sobivat lahendust, võid edasi pöörduda Tarbijakaebuste komisjoni, mis on kohtuväline tarbijate ja müüjate vahelisi vaidlusi lahendav institutsioon. Viimane samm oma õiguste kaitseks on pöörduda kohtusse, sest on probleeme, mida ei õnnestu kohtuväliselt lahendada.

Kes saab veel aidata?

Kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides tegutsevad tarbijaorganisatsioonid, kelle ülesanne on tarbijaid teavitada ja nõustada. Sageli teostavad need ühingud ka tooteid võrdlevaid katseid, kontrollivad õiguste ja kohustuste täitmist ning osalevad tarbijaõiguste ja tarbijakaitsepoliitika välja töötamisel.

Probleemid välismaal?

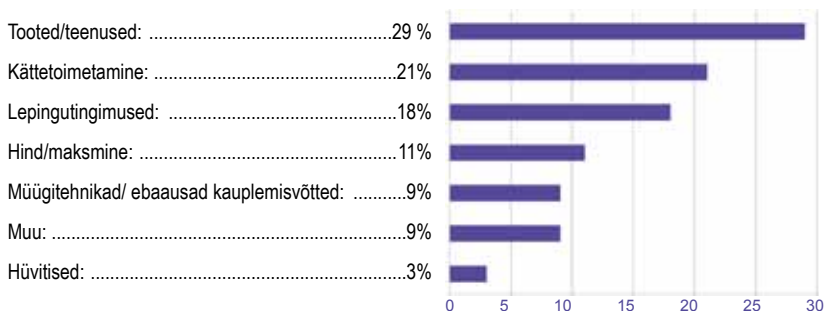
Kui sul on probleem mõnest teisest ELi liikmesriigist ostetud toote või teenusega, võid pöörduda Euroopa tarbijakaitsekeskuste võrgustiku (ECC-Net) poole, mis aitab lahendada piiriüleseid tarbijaprobleeme. Euroopa tarbijakaitsekeskused (European Consumer Centres) asuvad kõigis liikmesriikides ja aitavad igal aastal enam kui 60 000 tarbijat. Keskused tegelevad näiteks järgmiste probleemidega:

- » interneti, telefoni, posti või faksi teel tehtavad ostud;
- » reisimine, sealhulgas tühistatud ja hilinenud lennud;
- » elektroonikakaubad;
- » piletid, raamatud, ajakirjad, CDd jne.;
- » libaauhinnad, -konkursid ja -loteriid.

Millega on kõige rohkem probleeme?

2009. aastal ECC-Netti laekunud kaebused võib liigitada järgmiselt:

Hüvitise saamine õnnestus!

Viis tarbijat broneerisid endale ühe Hispaania veebilehe kaudu lennupiletid Sofiast Barcelonasse. Nädala pärast lõpetati aga lennud sihtkohta ja tarbijad soovisid piletite eest makstud raha tagasi saada. Seitse kuud läks mööda, kuid raha polnud neile ikka makstud. Pärast ECC sekkumist maksti neile raha siiski tagasi.

Loe lähemalt:

EL tarbija nõustamiskeskus www.consumer.ee
 Tarbijakaitseamet www.tka.riik.ee
http://ec.europa.eu/consumers/ecc/index_en.htm
 Tarbijakaitseameti nõuandetelefon 1330

Raha õppetunnid

Unistad uuest ja ilusast sülearvutist? Selle saamiseks on mitu võimalust – loota, et keegi selle sulle ostab, teenida ja säästa raha või võtta laenu. Õpi oma raha juhtima, et abistamise asemel see sinu vaenlaseks ei muutuks!

Pangakonto avamine

Eestis saavad alla 18aastased isikud arvelduskontot avada isikut tõendava dokumendi alusel koos lapsevanema või seadusliku esindajaga. Pangas küsi oma konto ja selle kasutamise kohta kõike, nii kaardi kuuhooldustasu kui ka intresside kohta.

Suur lõks

Laenamine on kiire, lihtne... ja kallis! Raha laenamiseks on palju võimalusi: pangalaen, arvelduskrediit, krediitkaart, SMS-laen jne. Laen võib olla suureks abiks, kuid ainult seda teadlikult kasutades. Laenu lõks on alati sama - raha ei anta kunagi tasuta! Laenu maksumust nimetatakse intressiks ja seda väljendatakse protsendina laenatud rahast ehk põhisummast. Tagasi tuleb maksta nii põhisumma kui ka intress. Sageli kaasneb laenuga ka fikseeritud tasu, näiteks lepingu sõlmimistasu.

Kuidas arvestatakse intressi

Krediidi kulukuse määr on mõõtühik, millega mõõdetakse laenukulu. Arvesse võetakse nii intressi kui ka muid tasusid.

Krediidi kulukuse määr võimaldab sul erinevaid laene võrrelda.

Tavaliselt kehtib reegel, et mida madalam on kulukuse määr, seda soodsam on tehing. Kõige kindlam on siiski teha kindlaks kogu tagasimakstava summa lõplik suurus.

Sinu krediidialugu

Kõik laenuandjad koguvad sinu kohta krediidiinfot, mida kasutatakse sinu kui võimaliku laenuaaja hindamiseks. Krediidialugu sisaldab järgmist infot: sinu varasemad laenud ja nende tagasimaksmise korrapärasus; sinu praegused laenud; kõik varasemad laenuaotlused ja nende otsused. Sul on õigus saada oma krediidialoo koopia enne laenu taotlemist või pärast laenuaotluse tagasilükkamist.

Raha laenamise viisid

Pangalaen

Pangalaen on üks levinumatest raha laenamise viisidest, sest on reeglina madalaima intressimääraga. Raha laenamiseks pead pangale tõestama, et suudad raha ka tagasi maksta. Selleks peab sul olema kindel sissetulek. Pank koostab graafiku, kui palju ja millise aja jooksul sa raha tagasi maksad.

Arvelduskrediit

Arvelduskrediit on üks laenu liike ja see võib olla lubatud või lubamatu. Lubatud arvelduskrediit tähendab, et oled pangaga sõlminud sellise lepingu, kus pank lubab sul kasutada teatud summa ulatuses lisaraha, kui kontol reaalne raha otsa saab. Arvelduskrediidi kasutamise eest maksad suhteliselt kõrget intressi, seega mõtle enne lepingu sõlmimist, kas ikka vajad seda. Lubamatu kontoületamine võib juhtuda siis, kui kaupluses kasutatakse selliseid kaardimaksemasinaid, mis ei kontrolli sinu kontoseisu ostmise hetkel. Sellisel juhul pead ise oma kontol silma peal hoidma ja võla õigel ajal tasuma. Vastasel juhul maksad pangale võla pealt intressi ja pikaajalise võlgnevuse korral sinu pangakaardid suletakse. See aga halvendab sinu krediidihinnangut.

Krediitkaardid ja kaupluste krediitkaardid

Krediitkaart võimaldab sul kasutada teatud summas panga- või kaupluse raha, mille pead hiljem koos intressiga tagasi maksuma. Krediitkaarte on erinevaid liike. Uuri oma krediitkaardi tingimusi hoolikalt, et teaksid, millal ja kui palju raha pead pangale või kauplusele tagasi maksuma. Mõistlikul kasutamisel on krediitkaardid kasulik finantseerimisvahend, kuid seda vaid juhul, kui suudad igakuiselt raha tagasi maksta.

SMS-laenud

SMS-laenud on mikrolaenud, kus saad laenata väikese summa saates teenusepakujale tekstisõnumi. Laenu pead enamasti mõne nädala jooksul tagasi maksuma. Kuna summad on väikesed, siis võib jääda mulje, et tegemist ongi lihtsa ja odava raha laenamise võimalusega. See on aga näiline. Kas teadsid, et SMS-laenu intress võib olla isegi 1000%?

Hoia oma finantstervist

Enne laenu taotlemist:

- » Hinda oma finantstervist: kas saad endale seda võlga lubada?
- » Kas oled välja uurinud kui palju laenu sulle tegelikult maksma läheb?
- » Kas lugesid läbi terve lepingu, sh väikeses kirjas teksti, ja said kõigest aru?

Loe lähemalt:

www.kool.minuraha.ee – www.minuraha.ee – www.tka.riik.ee
www.dolceta.eu > Eesti > Finantsteenused
http://ec.europa.eu/consumers/index_en.htm > Tarbijaõigused > Finantsteenused

-50%

-20%

100%

Ebaausad kauplemisvõtted

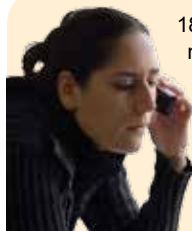
Kas oled kunagi saanud mõne „tasuta“ pakkumise, mis ei olegi tasuta, või näinud „piiratud pakkumist“, mis kestab tegelikult kogu aeg?

Aina rohkem tarbijaid langeb selliste nippide ja pettuste ohvriks. Probleemi lahendamiseks on Euroopa Liit keelustanud eksitava ja agressiivse müügi ning koostanud nimekirja keelatud kauplemisvõtetest. Näiteks on keelatud järgmised võtted:

1. Peibutusreklam, kus pakutakse ühte toodet, kuid müüakse seda koos teisega.
2. Esmapiigul tasuta tunduvad pakkumised, näiteks mobiilihelinad, mis tegelikult ei ole tasuta.
3. Eksitavad lubadused toodete raviomaduste kohta.
4. Reklamid, mida esitatakse tavalise ajaleheartikli vormis.
5. „Piiratud pakkumised“, kus väidetakse, et toode on saadaval teatud aja jooksul, kuigi see tegelikult nii ei ole.
6. Tellimata asjade saatmine – inimestele saadetakse tooteid, mida nad pole tellinud ja nõutakse seejärel nende eest tasumist.
7. Vale mulje jätmine, et müüjijärgne teenindus on kättesaadav ka teistes ELi riikides.
8. Ebatõesed väited loosimiste või auhinna võitmise kohta.
9. Eksitavad tellimisvormid, näiteks arve lisamine, kuigi toodet ei ole tellitud.
10. Emotsionaalne mõjutamine ostu sooritamiseks.

Ebaausa kauplemisvõtte puhul teavita sellest Tarbijakaitseametilt!

Kui tasuta ei tähenda tasuta

18-aastane Maria registreeris enda nimele uue e-posti aadressi ja märkas ekraani alumises servas väikest reklaami, milles pakuti tasuta helinaid. Ta järgis ekraanil olevaid juhiseid ja sai teate, et on registreeritud ning et teenuse hind on neli eurot nädalas. Ta läks veebilehele tagasi ja märkas alles siis väikeses kirjas teksti, mis ütles, et tegu on tasulise teenusega. Kui miski kõlab liiga hästi, et tõsi olla, siis see tõenäoliselt polegi tõsi!

Loe lähemalt:

www.consumer.ee/kampaania > Ebaausad kauplemisvõtted
www.tka.riik.ee – www.isitfair.eu/index_et.html
<http://ec.europa.eu/consumers/rights/>
Tarbijakaitseameti nõuandetelefon 1330

WWW

Välismaal helistamine

Mobiiltelefonidest on saanud meie ustavad kaaslased: me kasutame neid sõprade ja perega ühenduse pidamiseks iga päev. Mobiiltelefoni kasutamine võib siiski olla kallid, eriti reisil olles.

Piiks-piiks. Tekstisõnumi saabumisest märku andev heli on tänapäeval sageli ainus asi, mis tuleb meile meelde riigipiiri ületamist Euroopa Liidu sees. Kui kasutad reisides mobiiltelefoni, toob sisepiiri ületamine kaasa ka uude võrku lülitumise. Kuigi EL piirab teenusehindu, maksab helistamine, SMSi saatmine ja veebis surfamine ikkagi oluliselt rohkem kui koduriigis.

Uued rändlustasud (ilma käibemaksuta)

Helistamine	Kõne vastuvõtmine	SMSi saatmine	SMSi vastuvõtmine
35 senti/minut	11 senti/minut	11 senti/sõnum	tasuta

Sa maksad välismaal tehtud kõnede eest sekundipõhist hinda pärast esimest 30 sekundit ja välismaal vastuvõetud kõnede eest alates esimesest sekundist. Need reeglid kehtivad ainult ELis. Kui reisis väljaspool ELi, siis tutvu reisiks valmistudes ka oma mobiilfirma rändlusteenuse hindadega. Tark on suisa üles kirjutada, millist välisvõrku peaksid reisil olles eelistama. Vahel võivad hinnad erineda isegi kuni kümme korda! ELi siseselt olid sama suured hinnaerinevused alles paar aastat tagasi.

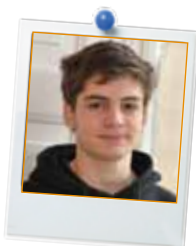
Arvešokk!

Puhkusel võib e-kirjade saatmise ja piltide veebi laadimisega märkamatuult hoogu sattuda. Sinu kaitsmiseks nõuab EL nüüd firmadelt 50eurose (ilma käibemaksuta) kuupirangu seadmist andmete allalaadimise teenuse kasutamisele. Limiidi tõstmiseks pead andma oma teenusepakkujale eraldi kinnituse.

Mis edasi?

Kuigi kõned on praegu juba 73% odavamad kui 2005. aastal, on ELi eesmärk kõrvaldada 2015. aastaks hinnaerinevused kodus ja mõnes teises liikmesriigis tehtavate kõnede ja SMSide hindade vahel.

Arvan, et Euroopa mobiilsidevõrgud peaksid ulatuma üle riigipiiride ja et mobiiltelefoni kasutamise eest teistes Euroopa riikides ei tuleks rohkem maksta.
- Art, 18, Saksamaa.

Loe lähemalt:

<http://ec.europa.eu/roaming> – www.tka.riik.ee
www.konkurentsiamet.ee
www.facebook.com > otsi märksõnu "Sea, Sun and SMS"

Mõnus ja muretu reisimine

Iga reisija õudusunenägu on avastada vahetult enne kodust või hotellist lahkumist, et lend on tühistatud või rong hilineb. Probleemide ja muretsemise vältimiseks tasub enne reisile minemist teha endale selgeks kõik oma reisija-õigused!

Lendamine

Euroopa Liidu lennureisijate õigused kehtivad nii liidust väljuvatele kui siia sisenevatele Euroopa lennufirmade lendudele. Kui sa pole nende reeglitega tuttav, võid alati küsida lisateavet lennufirmast või riigiasutustelt!

Lennureisija kõige olulisemad õigused

- » **Abi:** kui pead hilinenud või tühistamise tõttu ümbersuunatud lennu pärast kaua ootama või kui sind jäetakse lennukist maha, peab lennufirma sulle pakkuma igakülget abi, sh vajadusel toitu, majutust ja koju helistamise võimalust.
- » **Lennukist mahajätmine:** sul võib olla õigus hüvitisele olenevalt lennu vahemaast ja teekonna muutustega seotud hilinemistest.
- » **Hilinemine:** sa võid nõuda pileti tagasiostmist, kui hilinemine ületab viis tundi, kuid ainult juhul, kui sa otsustad reisist täielikult loobuda. Sul võib teatud tingimustes olla ka õigus hüvitisele, kui lend hilineb kolm või rohkem tundi.
- » **Tühistamine:** kui sinu lend tühistatakse, pead saama lennupileti raha tagasi või tuleb sulle pakkuda alternatiivset transporti. Teatud juhtudel võib sul olla õigus rahalisele hüvitisele, välja arvatud juhul, kui tühistamine ei toimunud lennufirma süül.
- » **Juurdepäasetavus:** liikumisraskuste ja puudega reisijatel on õigus eriable ning neid ei tohi broneerimisel ega lennule registreerimisel diskrimineerida.
- » **Pagas:** kui su pagas läheb kaduma, saab kahjustada või hilineb, vastutab selle eest lennufirma. Kaebus tuleb esitada teatud aja jooksul ja kaebuste esitamisele on määratud piirangud.

Rongiga reisimine

Kuigi Eestil puudub Euroopaga rongiühendus, peaksid siiski teadma, et Euroopas rongiga reisides on sul nüüd lennureisijatega sarnased õigused.

- » **Vastutus:** õnnetuse korral vastutab rongifirma vigastuste ja kahjustuste eest.
- » **Hilinemine/tühistamine:** sul on õigus piletiraha tagasi saada või reis ümber suunata. Samuti on sul õigus saada hüvitist, kui jääd rahvusvahelise teenuse hilinemise või tühistamise korral maha jätkureisist.
- » **Piletid:** raudteefirmad ja piletite edasimüüjad peavad võimalusel pakkuma ühendatud piletit, mis hõlmab eri raudteevõrkude teenuseid.
- » **Kaebused:** raudtee-ettevõtted on kohustatud moodustama kaebuste käsitlemiseks vajaliku üksuse.

Piletid veebist

Piletite broneerimisel internetis peab selgelt olema välja toodud pileti lõplik hind (varjatud tasusid ega makse ei tohi olla). Lisaks peavad kõik pakkumisega seotud eri- ja lepingutingimused olema lihtsalt leitavad.

Jäid haigeks?

Euroopa Liidus reisides ära unusta Euroopa ravikindlustuskaarti! See on mugav viis end reisides kaitsta, sest annab sulle õiguse riiklikule arstiabile igas ELi liikmesriigis. Eestis saad selle kaardi Haigekassast.

<http://ehic.europa.eu>

www.haigekassa.ee

Loe lähemalt:

<http://ec.europa.eu/transport/passenger-rights/>

www.consumer.ee

www.ecaa.eu

http://ec.europa.eu/consumers/index_et.htm > Tarbijaõigused > Minu puhkus

WWW

Meedia ja sina

Telerit oled sa tõenäoliselt vaadanud oma esimestest elukuudest, tekstisõnumeid oskad saata nagu professionaal ja MSNi või Facebooki kasutamises on sul juba teaduskraad. Seega meediapädevusest rääkimine oleks sinu puhul vaid ajaraisk, eks?

Tegelikult...

Meediakirjaoskus ehk meediapädevus on midagi enam kui vaid oskus arvuti sisse lülitada. See tähendab ka oskust otsida, leida, kriitiliselt hinnata, analüüsida ja luua eri teavet erinevates meediakanalites. Kuigi oskus muusikat alla laadida võib tunduda olulisena, on veelgi tähtsam teada, et meediat võidakse kasutada sinu mõjutamiseks. Seda võidakse teha näiteks info edastamise, eksitamise ja avaliku propaganda abil.

Keda sa usaldad?

Internetiajastul tundub, et otsingumootorid oskavad vastata igale küsimusele. Asjad, mille uurimine võttis vanasti aega nädalaid, on nüüd olemas vaid paari klikiga. Kuigi see muudab meie elu lihtsamaks, peidab see endas ka uusi ohte.

Erapooletu ja usaldusväärse teabe eristamine valesst või kallutatud infost muutub aina raskemaks (isegi uudisteagentuurid on langenud internetipettuste ohvriks). Probleem on selles, et igaüks võib luua veebilehe ning keegi ei tea, kelle huve ta tegelikult esindab või kas ta esitab valet tõe pähe.

EL ja meediakirjaoskus

Euroopa Komisjon teeb meediakirjaoskust parandavate ettepanekute ja programmide väljatöötamiseks koostööd koolide, veebifirmade, kodanike ja tarbijajühendustega.

Arenda ennast!

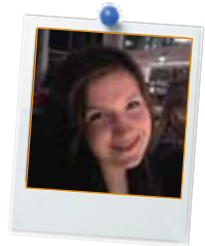
Meedia ja selle olulisus on väga intrigeerivad teemad. Korraldage koolis temaatilisi üritusi: näiteks väitlusturniir, võistlus info otsimise peale, teabepäev või kutsuge külla mõni ajakirjanik, kellega meediat puudutavatel teemadel vestelda. Enda teavitamiseks ja koolielu põnevamaks muutmiseks on lõpmatul hulgal võimalusi! Noorte Meediaklubi: www.meediaklubi.ee

Sinu koht ühiskonnas

Ühiskonnas osalemisel ja oma hääle kuuldavaks tegemisel muutub meediakirjaoskus aina olulisemaks. Me kasutame kaasaegset tehnoloogiat sõpradega suhtlemiseks, sündmustega kursis olemiseks ning oma sõna sekka ütlemiseks. Paljude noorte vanemad ja vanavanemad ei oska samas tehnikavahendeid üldse kasutada – nad ei saa tööle DVD-mängijat ega tule toime e-kirja saatmisega. On lihtne öelda, et tegemist on vanema põlvkonna probleemiga, aga tegelikult võib see puudutada meid kõiki. Tehnoloogia areneb kiiremini kui kunagi varem ning kui rahuldume oma hetkeolukorraga, riskime sellega, et info ja teenused ei jõua meieni. Tulemuseks võib inimene elust nõ maha jääda ja muutuda sotsiaalselt tõrjutuks. Meediapädevus on seetõttu oluline tegur nii tööalases kui ka sotsiaalses edus.

Kuna internetis on väga palju ebatõest infot, siis ei tohi näiteks kodutööde tegemisel ainult ühte kohta kinni jääda. Tuleb mitmest erinevast kohast otsida ja nii saabki õige info kokku panna.

- Mari-Liis, 18, Eesti.

Kas sinuga manipuleeritakse?

Meediakirjaoskuse hulka kuulub ka võime saada aru, kas teavet esitatakse ebaausal või kallutatud viisil või kas valet esitatakse tõe pähe. See eeldab arenenud analüüsi- ja kriitilise mõtlemise oskust. Ära usu kõike, mida näed, ega tee järeldusi ainult välise mulje järgi. Kontrolli infot alati usaldusväärsetest allikatest.

Loe lähemalt:

Noorte Meediaklubi www.meediaklubi.ee
Avaliku Sõna Nõukogu www.asn.org.ee
www.vaatamaailma.ee
www.euromedialiteracy.eu
<http://ec.europa.eu/culture/media/> > Media Literacy

Sinu õigused veebis

Internet on uus ruum, kus enamus meist iga päev ringi liigub. Ka internetis on omad reeglid, kuid sageli võib jääda arusaamatuks, mis seal tegelikult lubatud on ja mis mitte.

Üldiselt kehtivad samad reeglid nii veebis kui ka päris elus. Kahtluste korral mõtle sellele, mida sa samas olukorras muidu teeksid. Kõigele aga ei ole võimalik „päris elust“ võrreldavat vastet leida, mistõttu peaksid olema teadlik ja tähelepanelik ning tundma oma õiguseid ja kohustusi ka veebis.

Rämpspost

Rämpspost pole mitte ainult tüütu, vaid võib olla ohtlik nii sulle kui ka sinu arvutile. Ole tundmatute saatjate e-kirjade avamisel ettevaatlik. Euroopa Liidu seaduste järgi on sul õigus end meililistidest ilma keerulise asjaajamiseta kustutada.

Arvan, et filmid ja muusika peaksid olema internetis vabalt kättesaadavad, kuigi autorid peaksid saama mingit tasu, näiteks mõnest fondist.

- Jan, 20, Sloveenia.

Eraelu – mõtle, enne kui avaldad!

Sotsiaalvõrgustikud on muutunud loomulikuks ja igapäevaseks nähtuseks, kus suhtlema ja jagame sõpradega oma elu. Mõtle hoolikalt enne kui avaldad enda fotosid või andmeid oma elukoha või kontaktide kohta. Neid võivad ära kasutada pahatahtlikud inimesed. Ära unusta, et tänavpäeval on ka tööandjad samades võrgustikes, seega on neil võimalik näha, mida sa enda kohta avaldad! Teavita sellest ka oma vanemaid ja väikeseid õdesid-vendi. Sageli ei ole nad netiohtudest nii teadlikud ja avaldavad teadmatult liiga palju infot.

Alla- ja üleslaadimine – mis sellega siis on?

Vahel on raske mõista, mida tohib kopeerida ja jagada, ning mis on ebaseaduslik. Eelista materjalide omandamiseks legaalseid poode ja teenuseid. Neis pead sageli küll maksma, kuid mõnikord jagavad inimesed oma töid tasuta näiteks Creative Commons'i litsentsi alusel. Loe alati kasutustingimusi, sest mõnede failide kasutamisele võivad kehtida piirangud.

Kui soovid oma blogis kasutada kellegi teise loodud fotosid, tekste või videosid, küsi võimalusel luba ja lisa alati viide autorile.

Loe lähemalt:

www.arvutikaitse.ee – www.eesti.ee/est/arvutikaitse
www.netiohud.ee – <http://ec.europa.eu/eyoguide/> –
<http://creativecommons.org>

Lillega tooted

Kuidas sa valid uusi riideid, tehnikat või koolitarbeid? Kas hinna, välimuse ja kvaliteedi kõrval pead veel midagi oluliseks? Moodne ja tark tarbija mõtleb täna oma ostude tegemisel ka keskkonnale.

Säästva eluviisi suunas liikumine tähendab meie kui tarbijate jaoks mitte ainult oma tarbimise, vaid ka oma ostuharjumuste ülevaatamist. Kas soovitud raamat on trükitud loodussõbralikule paberile? Kas uut vidinat saab hiljem taaskasutusele võtta? Milline pesupulber ei sisalda kahjulikke kemikaale?

Järgmisel korral poodi minnes eelista kohalikke või ökomärgistusega tooteid, sest need on paremad nii keskkonnale kui ka sinu tervisele. Erinevad ökomärgised on loodud selleks, et tunnustada keskkonnast hoolivaid ja teadlikke ettevõtjaid ning teavitada tarbijaid toodete keskkonnasõbralikkusest. Euroopa Liidu ökomärgis näitab, et toode vastab rangetele keskkonnastandarditele, seda tootmisprotsessidest kuni pakendi ja transpordini.

Kas teadsid?
Isegi elektroonilise suhtluse ajastul prindivad Euroopa kontoritöötajad keskmiselt 30 lehekülge päevas!

Kust otsida lillemärgist?

Uuri poes oma valitud toodete silte. Vaata, kas leiad sealt mõne erimärgistuse, mis annab infot toote loodussõbralikkuse kohta. Riiklikke ja ELi ökomärgiseid kannavad väga erinevad tooted, sealhulgas koolitarbed, riided, kosmeetikavahendid ja elektroonika. Ökomärgiseid antakse isegi näiteks hotellidele.

Nõuanded roheliseks ostmiseks

- » Eelista kohalikke ja hooajatooteid ning ELi või muu usaldusväärse ökomärgisega tooteid.
- » Vähenda pakendite hulka. Eelista vähem pakendatud kaupa, võta poodi minnes ise ostukott kaasa, sorteeri prügi jne.
- » Ära tooda prügi juurde ehk osta vaid seda, mida tõesti vajad.

Loe lähemalt:

www.ecolabel.eu

www.roheline.ee

www.keskkonnainfo.ee > Euroopa Ühenduse ökomärgis

WWW

Meil on ainult üks planeet!

Kui kogu maailm elaks ja tarbiks nii nagu eurooplased, läheks vaja kolme maakera ressursse. On aeg muutusteks ja miks mitte alustada täna!

Lennukiga reisimine, igapäevane liha söömine, igal aastal uue mobiiltelefoni ostmine – need kõik on meie elu loomulikud osad. Enamik eurooplasi naudib jõukatam elu kui kunagi varem. Kas see tähendab head elu ka meie planeedile? Tegelikult avaldab aina kasvav nõudlus uute ja paremate toodete järele meid ümbritsevale maailmale negatiivset mõju.

Parem elu kindlates piirides

Me ei saa senist elu enam jätkata. Arenenud riikide probleemiks on ületarbimine – kasutatakse rohkem, kui *tegelikult* on vaja. Globaalsel tasandil lisanduvad sellele kasvav rahvastik ja tarbimiskultuuri levik – mõlemad suurendavad nõudlust kaupade ja teenuste järele. Samas hakkab meie planeedi võime täita kõiki meie tarbimissoove otsa saama.

Tõsi on see, et me ületame keskkonna taluvuse piire. Loodusvarad hakkavad lõppema, näiteks saavad naftavarud eeldatavasti otsa sajandi lõpuks, ning neid on üha keerulisem ja keskkonnale kahjulikum hankida ning toota. See võib kõlada küll ebameeldivana, kuid kui me võtaksime omaks säästva eluviisi ja piiraksime enda harjumusi, võiksime tulevikus paremini elada!

Kas teadsid?

Ühe kilo loomaliha tootmiseks kulub umbes 15 500 liitrit vett. See on rohkem kui 100 vannitäit!

Vähenda oma ökoloogilist jalajälge

Kui muudaksime oma elustiili tervislikumaks ja eelistaksime kasutada keskkonnasõbralikke tooteid, saaksime kaitsta nii ennast kui ka keskkonda. Hakkame lõpuks teadlikeks ja hoolivateks kodanikeks ning tarbijateks, kes mõtlevad rohkem tulevikuks. See on meie enda valik!

Statistika kohaselt mõjutavad keskkonda kõige rohkem just majapidamised, toit ja reisimine, seda lausa 70–80% ulatuses. Mida tähendab teadlik või jätkusuutlik tarbimine praktikas?

Kui ostad midagi, mõtle kogu toote elutsüklile:

- » Kasutatavad materjalid (Kas need on haruldased? Kas need on hangitud säästvalt?);
- » Pakend (Kas selles kasutatakse palju ebavajalikku plasti?);
- » Transport (Kust toode pärit on? Kas tegu on kohaliku või hooajatootega?);
- » Kasutamine (Kas mul on seda tõesti vaja? Kas ma tarbin kõik ära? Kui tihti ma seda kasutan?);
- » Kõrvaldamine (Mida saab tootega teha, kui seda enam vaja pole? Kas selle saab võtta taaskasutusse?).

Kui mõtled oma tarbimisele teadlikult, märkad paremini ka oma mõju keskkonnale.

Milline raiskamine!

Hinnanguliselt viskame ära umbes veerandi ostetavast toidust! See ei kurna mitte ainult meie rahakotti, vaid ka keskkonda, kuna seeläbi toimub palju asjatut tootmist, transporti ja jäätmekäitlust.

Toidu ülejääke on võimalik hea planeerimisega vältida:

- » kasuta ostunimekirja ja osta ainult seda, mida vajad;
- » hoiu toitu õigesti, et säiliks selle värskus ja ohutus;
- » püüa toidu ülejääke uuesti teistes roogades kasutada.

Loe lähemalt:

www.dolceta.eu/eeesti > Säästev tarbimine

www.bioneer.ee

<http://ec.europa.eu/environment/eussd/> > Sustainable consumption and production

www.eea.europa.eu/themes/households

Oleme kõik seotud

Palju on loodus sinu jaoks väärt? Ütle oma hind! Enne kui midagi ütled, mõtle hetkeks kõigele, mida loodus meile annab, ilma midagi vastu küsimata. Ükskõik, millise nurga alt ka vaadata, ei maksa inimkond oma kohustuste eest Maa ees midagi. Kogu hind jääb planeedi enda kanda.

Eemaldumine loodusvaradest?

Meeldib see meile või mitte, inimkond ei ela mulli sees, vaid on osa laiemast süsteemist, kuhu kuuluvad taimed, loomad ja kõik elavad organismid. Kui ökosüsteemi ühes osas toimub muutus, mõjutab see ka kõiki teisi osi. Kui me jätkame ümbritseva maailma radikaalset muutmist, paneme kaalule ka iseenda tuleviku.

Kuigi loodus pakub meile kõike eluks vajalikku nagu värske õhk, puhas vesi ja toit, tundub sageli, et me ei oska seda hinnata, vaid võtame seda enesestmõistetavana. Nii intensiivne põllumajandus, saaste, metsaraie kui ka ookeanide üleekspluateerimine hävitavad ressursse, millest me iga päev sõltume.

Veelgi murettekitavam on see, et pärast ökosüsteemi hävitamist ei saa seda enam taastada. Nii et Maale pöördumatu kahju tekitamisega ei riski me mitte ainult planeedi hävitamisega taimede ja loomade jaoks, vaid kahjustame pikemas perspektiivis ka iseendi huve.

Natura 2000: väärtelupaikade kaitsmine

Paljud maastikud, taimed ja loomad kogu Euroopa Liidus on Natura 2000 võrgustiku kaitse all. See tähendab, et märgalasid, lillerikkaid aasasid ning isegi maa-aluseid koopaid tohib arendada vaid keskkonda säästval viisil. Oma kodu läheduses olevad Natura 2000 alad leiad siit:

<http://natura2000.eea.europa.eu>

Rünnak loodusele?

Elu Maal seisab silmitsi ohtudega, millest suur osa on inimese poolt põhjustatud. Süsinikdioksiidi heitmed, mille oleme tekitanud fossiilsete kütuste põletamise ja metsade maharaiumisega, on põhjustanud globaalset soojenemist, millel on meie tulevikule tõsised tagajärjed. Õnneks saab loodus end ka ise aidata! Ökosüsteemid, näiteks ookeanid, metsad ja märgalad, on looduslikud süsinikuneelajad, mis vähendavad süsinikdioksiidi taset atmosfääris. Nende ökosüsteemide kaitsmise ja taastamisega saame vähendada globaalset soojenemist.

Bioloogilise mitmekesisuse kaitsmine on tähtis, sest inimene ei saa üksi hakkama. Kõik elusolendid vajavad teineteist.

- Renata, 18, Portugal.

Kui liik on juba välja surnud, ei saa seda enam taastada. Kahjuks ähvardab tuhandeid liike väljasuremise oht. Liigne kalastamine seab ohtu näiteks siniuim-tuuni. Loe selle kalaliigi lugu aadressil www.weareallinthistogether.eu või sisesta Facebooki otsingusse märksõna „biodiversity“.

Mida saaksid teha sina?

Ela teadlikult ja ettevaatlikult!

- » Jälgi, mida sööd! Eelista kohalikke, hooajalisi ja mahekasvandustest pärit puu- ja köögivilju.
- » Mõtle, kui palju asju sa tegelikult vajad. Ära unusta, et enamus ostetud asjad muutuvad ühel päeval prügiks!
- » Kohtle loodust kui väärtust!

Avasta enda jaoks loodus ja naudi seda, kuid ära unusta teda ka austamast.

Loe lähemalt

www.elfond.ee – www.bioneer.ee – www.keskkonnainfo.ee
www.uuskasutus.ee – <http://apps.facebook.com/biodiversity/>
http://ec.europa.eu/environment/index_et.htm
 > Policies > Nature and Biodiversity

WWW

Kuidas saavutada vähemaga rohkem?

Kujuta ette elu ilma elektri või autokütuseta. See oleks hoopis teistsugune elu! Kõik me teame, et suures koguses kasvuhoonegaase tootvad fossiilkütused hakkavad lõppema. Mida siis teha, et säilitada meie mugav elu, kuid samas kaitsta ka keskkonda?

Energi hinnad tõusevad, me sõltume igapäevaselt üha enam Euroopa Liitu mittekuuluvatest riikidest. Kas teadsid, et EL tervikuna toob peaaegu kogu kasutatava nafta sisse, seejuures peavad mõned liikmesriigid importima ka kogu vajamineva gaasi- ja sõevaru. Sõltuvus imporditavast energiast on riskantne: meie energiaga varustamine võib katkeda meist olenemata põhjustel.

Selge on see, et tulevikus peame fossiilkütustest loobuma ning hakkama kasutama puhtaid, taastuvaid energiaallikaid, nagu tuule- ja päikeseenergia. Mida aga teha, kui alternatiivsete energiaallikate laiem kasutuselevõtt võtab veel aega? Kliimamuutusi uurivad teadlased rõhutavad üha enam, et energia säästmisest isegi olulisem on parandada kõikide tarbijate energiatõhusust. Energia tõhusam kasutamine ei tähenda loobumist senisest elukvaliteedist – hoopis vastupidi! See tähendab väiksemaid elektri- ja küttearveid ning oluliselt väiksemat keskkonnakahju, millest võidavad kõik.

Ere valgus

Võtame näiteks hõõglambi. Traditsiooniline ja endiselt levinud hõõgniidiga lamp pole tegelikult üldse tõhus. Kuigi lambid on loodud valgusallikaks, siis tegelikult eraldub neist soojusena lausa üheksa korda rohkem energiat kui valgusena! Energiasäästlikumad valgustid mõjuvad hästi nii meie süsinikujalajäljele kui ka rahakotile.

Kompaktluminofoorlambid on võrreldes hõõglampidega umbes 75% energiasäästlikumad. Turule on tulnud aga veelgi uuemaid ja tõhusamaid tehnoloogiaid, nagu näiteks valgusdiodid (LED-lambid). EL on hakanud hõõglampidest järkjärgult loobuma – eesmärk on lõpetada hõõglampide müük 2012. aasta lõpuks.

Rohelise tuleviku nimel

Energiatõhusus ei sõltu vaid riigi elektrisüsteemist, seda saame suurendada me kõik. Vaadake kodus ja koolis ringi, et leida nutikaid ja vahel väga lihtsaid viise, kuidas energiat säästa.

Ligi 40% meie üldisest energiatarbimisest kulub hoonetele. Enamik sellest energiast läheb temperatuuri reguleerimiseks – kütmiseks või jahutamiseks. Samas vaid väikeste muudatustega saame säästa väga palju energiat. Kas teadsid, et toatemperatuuri vähendamine kas või 1 °C võrra vähendab energiavajadust lausa 6%? Lihtsad tehnoloogilised lahendused, näiteks soojuskindlad aknad ja korras kütteseadmed või seinte ja lagede korralik soojustus vähendab oluliselt meie küttearveid. Tänapäeval osatakse juba ehitada ka selliseid hooneid, mis toodavad rohkem energiat, kui nad ise tarbivad!

Vaata energiamärgistust!

EL on loonud energiatõhususe märgised enamikule elektriseadmetele ja ka autorehvidele, et aidata tarbijatel otsustada, millised ostud oleks kõige rahakoti- ja keskkonnasõbralikumad.

Kuigi energiasäästlikud tooted võivad esmapilgul tunda kallid, tasuvad need ennast üsna kiiresti ära tänu väiksemale energiakulule ja väiksematele elektriarvetele.

Lihtsad lahendused

Keskmise majapidamise elektriarvest võib ainuüksi teler moodustada 10%, rääkimata arvutitest ja muudest elektroonikaseadmetest. Sina küll veel praegu elektri- ja küttearveid ei maksa, kuid sa saad palju ära teha, et suurendada oma pere energiatõhusust. Alusta näiteks sellest, et kustuta alati ruumist lahkudes tuled ja lülita elektriseadmed välja, kui neid ei kasutata – ära jäta telerit ega arvutit ka ooterežiimile!

Loe lähemalt:

www.bioneer.ee

<http://kokkuhoid.energia.ee>

www.roheline.energia.ee

http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm > Energy efficiency

<http://learn-energy.net> – www.managenergy.net

www

Lendama!

Lennureisi ajal mõtleb suurem osa inimestest pigem oma isiklikule heaolule ja meeldivale ajaveetmisele kui sellele, kuidas lennuliiklust juhitakse. Euroopa Liit on asunud lennundust paremaks muutma, et reisijad ei peaks ka tulevikus selle pärast muretsema, kuidas lennukid üle Euroopa õhku tõusta ja maanduda saavad.

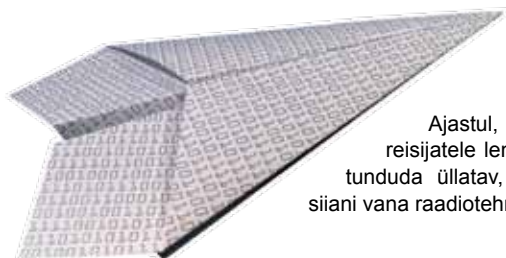
Uudised lähenevast tormist või lennundustöötajate streigist mõjutavad kõige enam neid reisijaid, kes on oma reisi juba varem ära planeerinud. Hilinemisi, suuremaid kulusid ja keskkonnasaastet mõjutab aga veelgi enam oht, et Euroopa lennujuhtimissüsteem on liiga keeruline.

Euroopa ühisprojekt SESAR, kuhu kuuluvad lennujaamaoperaatorid, tehnoloogiaettevõtted ja riigiasutused, aitab töötada välja uut, 21. sajandi jaoks sobivat lennujuhtimissüsteemi. Põhiliselt püütakse leida lahendusi vananenud tehnikast ja lennusüsteemi killustatusest tulenevatele probleemidele.

Kas teadsid?

Õhuruumi killustatuse tõttu ei lenda lennukid lennujaamade vahet otse. Keskmine lend on 49 km pikem, kui tegelikult vaja oleks. Selle tõttu pikeneb lennuaeg ja lennukid toodavad viis miljonit tonni rohkem CO₂ aastas.

Vananenud tehnika

Ajastul, kus mõned lennufirmad pakuvad reisijatele lennu ajal traadita internetiühendust, võib tunduda üllatav, et piloodid suhtlevad lennujuhtidega siiani vana raadiotehnika abil.

Killustatus

Euroopa õhuruum on jagatud 650 riikliku lennujuhtija vahel. Piloodid peavad vahetama raadiosagedust iga kord, kui sisenevad uue lennujuhtija sektorisse. Selle kulu aastas on hinnanguliselt üks miljard eurot. USAs, kus õhuruum pole selliselt killustatud, suudavad lennujuhid tulla sama raha eest toime kaks korda suurema arvu lendudega.

Ühtne Euroopa taevas

ELi lennuliiklusest käib päevas läbi umbes 28 000 lendu (see teeb kümme miljonit lendu aastas). Sellega lähenetakse kriitilisele piirile, mida varsti ei ole võimalik enam praeguste vahenditega ohutult juhtida. Kui midagi ette ei võeta, on hiline misid, suurem saaste ja kõrgenenud turvarisk peaaegu vältimatud, sest lendude arv kasvab pidevalt ka järgnevatel aastatel.

Euroopa lennuliikluse uue põlvkonna juhtimissüsteem SESAR ja *Single European Sky* projekt aitavad kaasajastada ja ühtlustada Euroopa lennujuhtimissüsteemi. Projektilt loodetakse järgmisi tulemusi:

- » Ohutustasemed paranevad kümme korda;
- » Lennujuhtimiskulud vähenevad 50%;
- » Keskkonnamõju lennu kohta väheneb 10% (marsruudid on otsemad, vähem ruleerimist jne);
- » Lennumahud suurenevad 2020. aastaks kolm korda;
- » Paraneb täpsus, tekib rohkem marsruute ja suurem konkurents;
- » Investeering Euroopa tehnoloogiasse loob eurooplastele uusi töökohti.

Single European Sky muudab lendamise keskkonnasõbralikumaks, suurendades samal ajal lendude arvu. Kas siin pole vastuolu? Millist mõju avaldab see sinu valikutele?

Loe lähemalt:

www.ecaa.ee

http://ec.europa.eu/transport/index_en.htm > Air > Single European Sky

www.eurocontrol.int

Planeedi kaitsmine teaduse abil

Oma panuse planeedi heaks peaksid andma kõik inimesed. Kuid sellest ei piisa ja nii otsib ka teadus pidevalt uuenduslikke lahendusi jätkusuutlikuks tulevikuks. Siin on mõned huvitavad Euroopa Liidu teadusprojektide näited, mille eesmärk on parandada tulevikku.

Arktiline oht

Arktika on globaalse kliimasüsteemi oluline osa. Viimase saja aasta jooksul on atmosfäär soojenenud üldisest keskmisest kaks korda kiiremini. Merd kattev jää on kiiresti vähenenud ja see võib sajandi lõpuks suviti täielikult kaduda.

Kahanev merejää avaldab tõsist mõju päriselanike elatusvahenditele, mittetaastuvate ressursside, näiteks nafta ja gaasi kasutamisele, kalastamisele ja transpordile. See tõstatabki olulisi keskkonna-, majandus- ja geopoliitika-alaseid küsimusi. Et me ei oska kõiki tagajärgi ette näha, on oluline parandada meie teadmisi Arktika kohta.

Suure ELi poolt rahastatava teadusprojekti raames uurivad teadlased kliimamuutusi Arktikas ja nende võimalikke mõjusid. Projekti üks oluline osa oli Tara ekspeditsioon, mis viis uurimislaua kõigest 160 km kaugusele põhjapoolusest – varem polnud ükski laev jõudnud nii kaugele põhja! Ekspeditsioonil testiti kõrgtehnoloogilisi mõõtevahendeid väga kauges ja karmis keskkonnas. Tänapäevaks suhtlevad need vahendid satelliitidega ja edastavad Euroopa teadlastele reaajas andmeid aidates nii mõista, mis selles piirkonnas toimub.

www.damocles-eu.org

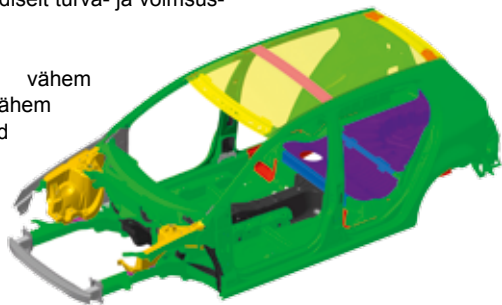

Paneme autod dieedile?

Kaasaegsed autod muutuvad üha mugavamaks ja turvalisemaks, kuid samas ka aina raskemaks: kliimaseadmed, elektriaknad ja turvapadjad lisavad üldmassile raskust juurde. Kõigi nende lisakilode pärast püsib kütusekulu endiselt suhteliselt kõrgena, kuigi mootorid ise on muutunud kütusesäästlikumaks.

Euroopa teadlased, kes töötavad ülikerge auto projekti kallal, on leidnud kaasaegsetele autodele tõhusa dieedi: nad asendasid rasked metalloosad kergemate materjalidega, näiteks alumiiniumi ja süsinikkiududega tugevdatud plastiga. Selleks pidid nad esmalt töötama välja tõhusad meetodid materjalide ühendamiseks ning tagama selle, et autod vastaksid endiselt turva- ja võimsusstandarditele.

Kergemad autod kasutavad vähem kütust ja tekitavad seega ka vähem süsinikdioksiidi. Selle ELi rahastatud projekti käigus välja töötatud autokered on 35% kergemad kui tavaliste autode kered. Ülikerge auto prototüüp võib jõuda turule mõne aasta pärast.

www.superlightcar.com

Lendame kõrgemale

Mis hakkab toimuma lennunduses? Võrreldes eelmise sajandi alguses toimunud katselendudega oleme arenenud suurte hüpetega. Tänapäeval lendavad reisilennukid kiiresti ja turvaliselt 10 km kõrgusel ja kiirusel 900 km/h, kuid pikad lennud on siiski tüütud.

Suborbitaalne transport võimaldaks jõuda sihtpunkti veelgi kiiremini. Need sõidukid liiguksid kosmose piirile ilma orbiidile sisenemata ja liugleksid seejärel tagasi maale.

Esimene selline kontseptsioon töötati välja ELi poolt rahastatud teadusprojekti ALPHA osana ja see kujutas endast sõidukit, mis lennutati üles kandelennukilt, misjärel käivitus raketimootor, mille abil suudeti atmosfäärist väljuda. Teine variant, SpaceLiner, on täielikult raketijõul toimiv masin, mis suudab transportida umbes 50 inimest pika maa taha väga lühikese ajaga.

www.esa.int > Space Engineering

Taskukohane roheline kodu kõigile

Hooned moodustavad ligi 40% ELi üldisest energiatarbimisest, olles seega mistahes kokkuhoiukampaania võtmeküsimuseks. Sageli rakendavad säästlikke ja nutikaid ehitusnippe pigem teadlikud või ka jõukamad inimesed.

SHE projekti (Sustainable Housing in Europe ehk Euroopa Säästev Elamumajandus) eesmärk oli testida uuenduslikke säästmislahendusi sotsiaalelamutes. Projekti raames ehitati neljas Euroopa riigis - Taanis, Prantsusmaal, Itaalias ja Portugalis - kaheksa sotsiaalelamuarendust. Kokku ehitati madala ja keskmise sissetulekuga peredele ligi 650 uut elamut.

ELi kaasfinantseerimisel teostatud projekti üldised tulemused on väga paljulubavad: keskmiselt vähenes energia tarbimine 30% ja vee tarbimine 40% võrreldes projektis osalenud riikide keskmiste näitajatega. Lisaks meeldis tulemus väga ka hoonete elanikele, mis ainult kinnitab seda, et projekt parandab meie kõigi tulevikku!

www.she.coop

Loe lähemalt:

www.novaator.ee

<http://teadus.err.ee>

www.bioneer.ee

<http://ec.europa.eu/research/index.cfm?lg=et>

WWW

Maaelu eest hoolitsemine

Kust tuleb toit, mida sööme? Loomulikult talunikelt! Lisaks toiduga varustamisele hoolitsevad nad ka maapiirkondade eest ja annavad toorainet riiete ning ravimite tootmiseks. Samuti on talunikel tähtis roll võitluses kliimamuutustega.

Euroopa Liit seisab silmitsi uute väljakutsetega ja peame hakkama ka põllumajandust vaatama uuest vaatenurgast. Oluline on tagada, et meil oleks piisavalt toitu, kuid peame sealjuures arvestama, et Euroopa elanikkond vananeb, seda eriti põllumajandussektoris. Lisaks seisab kogu maailm silmitsi kliimamuutuste, kasvava rahvastiku (ühiksa miljardit inimest 2050. aastaks), üha suureneva survega loodusvaradele ja globaliseerumise tõttu muutunud turgudega.

ELi poliitikad muutuvad pidevalt, et olla kooskõlas talunike vajadustega, sest lisaks ohutu ja sobiva hinnaga toidu tootmisele peavad nad hoidma ka maapiirkondi. ELi põllumajandust reguleerib ühtne põllumajanduspoliitika (ÜPP).

Milleks põllumajanduspoliitika?

Maa ja toiduvarude eest hoolitsemine on oluline – on see ju meie kõigi tuleviku eest hoolitsemine! Lisaks vajavad talunikud ühtseid reegleid, et tagada valdkonna ja oma töö stabiilsus ning kindlus tulevikuks.

Töö eest vääriline tasu

Kaheksa tundi päevas? Viis päeva nädalas? Pikk suvepuhkus? Enamiku talunike elukorraldus selline ei ole. Kuigi tarbijad maksavad toidu eest, ei piisa sellest talunikele õiglase sissetuleku saamiseks.

Põllumajanduses sõltub kõik ilmast. Vihm koristusperioodil, põud kasvuperioodil või üleujutus võivad hävitada taluniku sissetuleku. Muidugi on ka palju teisi tegureid, näiteks energiahind ja tootmise tase mujal maailmas. 2009. aastal langes talunike sissetulek ELis keskmiselt 11,9%, mõnes riigis aga kuni 25%. Kujuta ette, kui sinu vanemate sissetulekuga juhtuks sama!

ÜPP tagab talunikele sissetulekutoetuse, et nad saaksid meie toidu tootmise ja maapiirkondade hooldamise eest piisava sissetuleku.

EL kulutab igal aastal ligi 65 miljardit eurot talunike ja maapiirkondade toetamiseks, mis tähendab, et iga ELi elanik maksab selleks iga päev 30 senti. **Kas sinu arvates kulutatakse seda raha hästi?**

Üks suurus ei sobi kõigile

Kes ja kuidas kasu saavad? Eri tüüpi talud saavad erinevaid toetuseid. Mägitalunikud hoiavad elu mägedes ja mahetalud aitavad säilitada meie keskkonda. Talunike toetamine tähendab ka maaelu toetamist üldiselt, sest üsna paljude maapiirkondade elu keerlebki ümber väikeste talude, mis on omamoodi sotsiaalsed võrgustikud. Mine turule või laadale ja vaata, mida väiketalunikud suudavad toota!

Kas teadsid?

Euroopas on keskmise talu suurus 12 hektarit ehk umbes 24 jalgpalliväljakut.

USA keskmine talu on 180 ha ehk umbes 360 jalgpalliväljakut suur.

Ka suured talud on olulised. Nad toodavad sageli soodsamate hindadega ja suuremas koguses, mistõttu on nende tooted ka odavamad ja kaubandusvõrgus kättesaadavamad. Lisaks on suurtalud maal olulised tööandjad.

Uuringute kohaselt muutuksid nii maastik kui ka maaelu ilma toetusteta oluliselt. Väiketaludel oleks raskusi ellujäämisega, põllumajanduse levik muutuks piirkonniti ebaühtlaseks - mõnedes piirkondades toimuks isegi liiga intensiivne põllumajandus, teistes aga lõppeks maa harimine. Maapiirkondade puhas õhk ja põhjavesi, bioloogiline mitmekesisus ning turismiväärtused satuksid ohtu.

Ühtki piirkonda ei jäeta hooletusse

ELi eesmärk on tagada arukas ja jätkusuutlik areng terves liidus - ühtki piirkonda ei tohiks hooletusse jätta. Selleks toetab ÜPP aktiivselt projekte, mis muudavad maapiirkonna paremaks elukohaks – näiteks muudetakse kättesaadavaks lairibainet, toodetakse taastuvat energiat, kaitsakse linnuliike ja aidatakse inimestel alustada uusi ning innovaatilisi ettevõtteid.

Uuenduste edendamine

Kui kaua suudaksid elada internetita? Ilma e-kirjade, jututubade, sotsiaalsete võrgustiketa. Kuigi Eestis on internetiühendus juba kogu riigis päris hea, siis paljud Euroopa piirkonnad alles unistavad sellest. Milleks on see oluline? Tänapäeval on internetiühendus „kohustuslik“ elu ja töö osa. Seda mitte ainult sõpradega suhtlemiseks, vaid ka kaugtöö tegemiseks, majanduse ja äri arendamiseks, teabe vahetamiseks ning kontaktide loomiseks. EL edendab tasuta avalikke internetipunkte ja kiiret internetiühendust paljudes Euroopa maapiirkondades.

Näiteks Bulgaaria ääremaalil võib leida üle 100 iCentre'i, kus on tasuta avalik internet ja multimeediaseadmed, mis kasutavad satelliitinterneti tehnoloogiaid! Leedus luuakse maapiirkondade internetivõrku, mis ühendab külasid, koole, raamatukogusid ja avalikke internetipunkte. Ühendkuningriigi Cumbria maakonnas on aastaid kestnud lairibaühenduse projektide tulemusena internetiga ühendatud juba 99 % rahvastikust ja ettevõtetest.

Ülemaailmne väljakutse

Loe oma rõivastel, toidul ja muudel toodetel olevaid etikette. Meie igapäevaselt kasutatavad asjad on tänu üleilmastumisele pärit tervest maailmast. Kui üldiselt nähakse kiiret teabe- ja kaubavahetust eelisena, siis kas sellel on ka puuduseid? Kuidas mõjutab see kohalikke Euroopa talunikke?

Üleilmastumise tõttu konkureerivad nad nüüd kogu maailma talunikega, teiste seas ka selliste riikide põllumeestega, kus tootmine on palju odavam. Seda tänu madalamatele palkadele, paremale kliimale ja ühiskondlikule korraldusele, mis ei väärtusta inimeste ja loomade heaolu ning keskkonda nii kõrgelt kui Euroopa. ÜPP aitab meie talunikel muutuda konkurentsivõimelisemaks ja parandada oma toodangu väärtust. Ükskõik, kas see jõuab siis kohalikule, piirkondlikule või ülemaailmsele turule.

Miks on Euroopa jaoks oluline säilitada tugev põllumajandussektor?

Maailma toitmine

ÜRO prognooside kohaselt kasvab maailma rahvastiku arv 2050. aastaks üheksa miljardini – praegu on see ligi seitse miljardit. Samal ajal söövad sellised riigid nagu India ja Hiina rohkem liha, mis omakorda suurendab survet teraviljatootmisele. Teisisõnu, järgnevatel aastakümnetel tuleb toota rohkem toitu, kui on toodetud viimase kümne tuhande aasta jooksul kokku. Ainuüksi see on väljakutse.

Teine väljakutse on teha seda kõike säästvalt ja minimaalse kahjuga keskkonnale. Talunikud, teadlased ja spetsialistid mängivad olulist rolli uute võimaluste leidmisel meie põllumaade kaitsmiseks ja loodusvarade paremaks kasutamiseks.

Kliimamuutused

Kliimamuutus on kahepoolne. Ühelt poolt tekitab põllumajandus kahte olulist kasvuhoonegaasi: lämmastikoksiidi, mida tekitavad väetised, ja metaani, mida tekitavad loomad, kui nad röhitsevad ja puuksu lasevad. Praegu on umbes 9% kõigist ELi kasvuhoonegaasi emissioonidest pärit põllumajandusest, kuigi põllumehed on suutnud vähendada emissioone alates 1990. aastast üle 20%. Teiselt poolt mõjutavad kliimamuutused põllumajandust juba praegu kõikjal Euroopas. Kliimamuutus avaldub piirkonniti erinevalt, näiteks üleujutused Kesk-Euroopas, põud ja veepuudus Lõuna-Euroopas ning jahedad ja vihmarohked suved Põhja-Euroopas.

Seetõttu on osa ÜPP eelarvest ette nähtud selleks, et aidata talunikel kohandada kliimamuutustega ja töötada välja meetodeid nendega võitlemiseks.

Mõningaid põllumajandustooteid saab kasutada kliimamuutuste vastu võitlemiseks – näiteks biomassi (taimedest saadav orgaaniline aine) kasutatakse puhta ja taastuva energia tootmiseks.

Rohelised maakohad

Kuigi talunikud sõltuvad loodusest, sõltub loodus paljuski ka nendest. ELi toetussüsteemide abiga harivad kogu Euroopa talunikud oma maad säästvalt ja vastutustundlikult, kaitstes keskkonda ja looduslikku mitmekesisust. Siiski on palju piirkondi, mida talunikud ei jõua hooldada. Sa saad aidata, kui osaled näiteks talgutel!

Loe lähemalt:

www.agri.ee
www.envir.ee
www.talgud.ee
www.bioneer.ee
www.roheline.ee
http://ec.europa.eu/agriculture/index_et.htm

WWW

Mis täna söögiks on?

Süüa tuleb seda, mis süüa on – nii räägiti ilmselt sinu vanematele. Tänapäeval on meil kuhjaga valikuvõimalusi ja pigem on küsimus selles, kuidas teha küllusliku toidu hulgast parim valik.

Paljud eestlased arvavad, et ülekaalulisus on „Ameerika“ probleem. Tea, et ligi 50% kõikidest Eesti elanikest ja 10% kooliõpilastest on ülekaalulised. Kui täiskasvanutest on ülekaalulised pigem naised, siis laste ja noorte hulgas on rohkem ülekaalulisi poisse. Ülekaalulisus võib põhjustada kroonilisi haigusi nagu diabeet, südamehaigused ja vähk. Õeldakse, et inimene on see, mida ta sööb, ning kuigi õigesti toitumine pole ravim, aitab see mitmeid probleeme ennetada. Söömine mõjutab ka meie eluiga: Euroopas on seitsmest olulisemast enneaegse surma põhjusest kuus seotud söömise, joomise ja füüsilise aktiivsusega.

Parim retsept

Tasakaalustatud menüü koos regulaarse füüsilise aktiivsusega on parim retsept tervislikult elamiseks. Me kõik teame seda, kuid kiire elutempo tõttu ei viitsi me tihtipeale korralikku toitu valmistada ega jooksma minna. Pea meeles, et oma menüü üle otsustame me kõik ise!

Kas teadsid?

ÜRO andmetel on maailmas rohkem ülekaalulisi kui alatoitluse all kannatavaid inimesi.

Parem tuju ja õnnelikum keha

Tervislik eluviis muudab su enesetunde paremaks ja annab rohkelt energiat. Mõned soovitusel:

- » Ära jäta toidukordi vahele – harva ja vähe söömine on sama ohtlik kui liigne söömine.
- » Söö palju puu- ja köögivilju.
- » Joo palju vett.
- » Tarbi võimalikult vähe maiustusi ja magusaid mullijooke.
- » Hoidu rasvastest toitudest.
- » Tee regulaarselt trenni.

Loe lähemalt:

www.toitumine.ee

www.terviseinfo.ee

http://ec.europa.eu/health/index_et.htm > Toitumine ja kehaline aktiivsus

WWW

Tunne oma piire!

Alkoholi tarbimine on nagu noateral kõndimine: liiga palju ja liiga tihti võib lõppeda märksa hullemini kui vaid pohmelliga...

Kas sina tunnud oma piire? Mitu jooki põhjustab sul eluohtliku mürgistuse? Kus on sinu taluvuse piir? Alkoholi liigtarbimiseks peetakse viie või enama joogi tarbimist ühe olemu käigus. Viis jooki! Kõigest?

Kas teadsid?
Eesti noorte probleemiks on enese purju joomine. Üha sagedamini juhtub see tüdrukutega. See algab juba väga noores eas. Meie 11–15aastased noored on purjutamise sageduselt Euroopas masendaval 3.-4. kohal. Kas oleme selle üle uhked?

Parem on juua vähem, sest ka mõõdukas alkoholitarbimine võib olla kahjulik. Alkohol ei mõjuta ainult tervist, vaid ka suhteid ja isegi majandust. Alkohol põhjustab tervisele pikaajalist kahju, muu hulgas maksa- ja südamehaiguseid ning vähki. Lisaks põhjustab see sotsiaalseid probleeme, otsustus- ja vastutusvõime vähenemist, vägivaldsust jpm.

Peaaegu kolmandik Euroopa Liidu 15–24 aastastest noortest joovad vähemalt ühe korra nädalas. Kuigi seda võib sulle tunduda vähe, siis on see oluliselt rohkem kui kõik vanemad vanuserühmad. Samas mõjub alkohol noortele kahjulikumalt, sest nende organism pole veel välja arenenud. Samuti ei anna noored endale sageli aru, kui kange mõni alkoholne jook tegelikult on.

Joobes autojuhtimine

Joobes autojuhtimine ei ole mitte ainult ebaseaduslik, vaid ka tappev. ELis sureb iga kolmas liiklusõnnetuses hukkunu (s.o. 17 000 inimest aastas) alkoholiga seotud avariides. Ära sea ennast ja teisi ohtu. Kui lähed õhtul sõpradega välja ja te liigute autoga, siis määrake enda hulgast üks kaineks autojuhiks, kes ei joo ja viib ülejäänud seltskonna turvaliselt koju.

Loe lähemalt:

www.alkoinfo.ee

http://ec.europa.eu/health/index_et.htm > Alkohol

WWW

Haruldased haigused

Amüotrofiline lateraalne skleroos, moyamoya haigus, metakromaatiline leukodüstroofia... Tõenäoliselt pole sa neist haigustest kunagi kuulnud, sest tegemist on haruldaste, kuid sageli väga raskete haigustega.

Kõik need haigused puudutavad vaid imetillukest osa kõigist inimestest. Euroopa Liidus peetakse haruldasteks haigusteks neid, mida põevad alla viie inimese 10 000 inimese kohta, kuid kokku põeb mitmesuguseid haruldasi haigusi ligi 30 miljonit eurooplast.

Patsientide ja juhtumite vähesuse tõttu teatakse neist haigustest võrreldes levinud haigustega suhteliselt vähe. Neid on raske uurida, diagnoosida ja ravida. Ja isegi õige diagnoosi korral on ravi sageli kallis ja raske. Ravi teeb keeruliseks ka patsientide paiknemine hajali, mistõttu ei pruugi nende elukohas just antud haiguse kohta olla parimaid teadmisi.

Iga elu loeb

Riiklikud meditsiinisüsteemid ja uurimisasutused seisavad seetõttu küsimuse ees: kuidas jagada piiratud ressursse kõige paremini, milline peaks olema levinud ja haruldastele haigustele tehtavate kulutuste osakaal?

Üks võimalik vastus sellele küsimusele oleks ühendada riikide ressursid ELi tasandil. Euroopa Komisjon ja 27 liikmesriiki tegelevadki juba haruldaste haigustega üheskoos, teadmisi ja kogemusi jagatakse riikide vahel. Eesmärk on ennetada varast surma, säilitada patsientide elukvaliteet ja vähendada haiguste esinemissagedust.

Orphanet veebiportaal koondab infot haruldaste haiguste kohta. Sealt leiad muu hulgas ka haruldaste haiguste loendi. Metakromaatiline leukodüstroofia (lihashaigus) ingliskeelne nimetus *zebra body myopathy* on tuletatud näiteks lihaskiududes olevatest triibulistest rakkudest. www.orpha.net

Loe lähemalt:

www.kliinik.ee – www.haigekassa.ee

http://ec.europa.eu/health/index_et.htm

> Haigustevastased meetmed > Haruldased haigused

Vähktõbi

Vähktõbi on Euroopas tähtsuselt teine surmade põhjustaja – igal aastal avastatakse vähk ligi kolmel miljonil eurooplasel.

Vähki iseloomustab ebanormaalsete rakkude kontrollimatu kasv organismis. Tegemist on väga raske haigusega, mis on varasel avastamisel siiski sageli ravitav. Kolmandikku vähisurmades on võimalik ennetada tervislike eluviisidega noores eas. Kuidas saaksid oma riski vähendada?

- » Ära suitseta: kopsuvähk on kõikidest vähkidest kõige tapvam.
- » Püsi vormis ja väldi ülekaalu. Üldine vormisolek vähendab oluliselt vähiohtu – treeni regulaarselt, söö iga päev puu- ja juurvilju ning piira loomsete rasvade osakaalu toidus.
- » Päevita mõistlikult, kasuta korralikult päikesekaitsekreemi, ära viibi keskpäevase päikese käes ning väldi solaariumi – nii vähendad nahavähi ohtu.
- » Seksi turvaliselt – mõned inimese papilloomviiruse tüübid põhjustavad emakakaelavähki.
- » Joo vastutustundlikult – liigne alkoholitarbimine, eriti koos suitsetamisega, võib suurendada vähiohtu sada korda.

Kas teadsid?

Ainuüksi 2008. aastal avastati Eestis hinnanguliselt 5458 uut vähijuhtumit ja 3367 inimest suri vähki.

Varajane avastamine päästab elusid

Vähk ei pea ilmingimata lõppema surmaga. Varajane avastamine võib oluliselt parandada ravi õnnestumise tõenäosust. Vanuse tõttu ei pruugi vähktõbi veel sind puudutada, küll aga sinu vanemaid lähedasi. Julgusta neid kontrollis käima ja enda eest hoolitsema! Kõik me arvame, et see ei juhtu minuga.

Loe lähemalt:

www.cancer.ee – www.hpv.ee – www.emakas.ee

www.kasvaja.net – www.rinnavahk.ee

http://ec.europa.eu/health/index_et.htm > Haigustevastased meetmed > Rasked ja kroonilised haigused

WWW

Suitsupilves

Euroopa Liidus süütab keskmine suitsetaja sigareti umbes 14 korda päevas – see on veidi vähem kui pakk sigarette. 14 suitsu päevas tähendab 14 korda otsustada endast mitte hoolida... ja seda mille nimel?

Tõenäoliselt tead, et tubakas põhjustab Euroopa Liidus enim selliseid surmasid, haigusi ja töövõimetust, mida tegelikult on võimalik vältida. See nõuab igal aastal ligi 650 000 inimese elu. Kuid inimesed suitsetavad hoolimata nendest faktidest ikka edasi.

Saa harjumusest võitu

ELis on suitsetamise ohjeldamiseks vastu võetud mitmeid seadusi. Keelatud on tubakareklaam, sigaretipakkidel on tervisealased hoiatused, mida sageli illustreerivad ilmekad pildid, ning üha enam riike keelustab suitsetamise avalikes kohtades. Kolmandik eurooplastest suitsetab aga sellest hoolimata edasi.

Kas teadsid?

Eestis suitsetab 38% noortest vanuses 15 kuni 24, Euroopa keskmine näitaja on 35%. (Eurobaromeeter, 2010)

Seadusest olulisem on ikkagi see, millise otsuse teeb inimene ise. Ainult sina ise saad end kaitsta tubakatarbimise kahjulike mõjude eest. Mõtle enne sigareti süütamist! Ära lase ennast kaaslastel mõjutada. Kas suitsetamine on tõesti nii lahe? Kas sind ei huvita sind ümbritsevad inimesed, kes tänu sinule on samuti passiivsed suitsetajad?

Millise otsuse sa teed? Kui sa juba suitsetad ja soovid lõpetada, siis toetavad sind kasulikud veebilehed, abitelefoni, arstid ja nõustamisteenused.

Ma arvan, et sigaretipakkidel olevad pildid võiksid olla veel šokeerivamad.

- Juliette, 18, Belgia.

Loe lähemalt:

www.freshlife.ee – www.jahelule.ee
www.tubakavaba.ee
http://ec.europa.eu/health/tobacco/policy/index_et.htm

Kas päike on meie sõber?

Enamus meist naudivad päikest. Päike teeb tuju rõõmsaks ja annab energiat. Siiski peaksid kõik inimesed oskama ennast kaitsta ja olema päikese mõjust teadlikud.

Päike mõjutab meie keha oluliselt enam kui vaid jume kas nahk. Lisaks naha päevitamisele käivitavad päikesekiired endorfiinide tootmise, mis on keha loomulik heaoluaine ja mis stimuleerib ka D-vitamiini tootmist. On need põhjused aga piisavad päikese käes peesitamiseks?

Pea siiski hoogu! Spetsialistid hoiatavad, et sellist asja nagu kasulik päevitus pole olemas. Pigem on päevitus naha hädasignaal, mis annab märku teatud kaitsevajadusest. Liiga palju otsest päikest võib kahjustada silmi, tekitada pigmendilaike, tederähti, kortse ja koguni nahavähki.

Kas teadsid?

Euroopa Liidus diagnoositakse igal aastal 67 000 uut nahavähi juhtu – 65% neist võivad olla seotud päevitamiseiga.

Nahavähk on ka Eestis üks enim diagnoositud vähi vorme. Iga päev avastatakse kolm uut nahavähi juhtumit.

(European Cancer Observatory)

Kuidas end päikese eest kaitsta?

Ükski toode ei suuda sind täielikult päikese ultraviolettkiirguse eest kaitsta, seda vaatamata pakenditel antud lubadustele! Riskitegurid on sageli individuaalsed, kuid teatud põhimõtted kehtivad kõikidele.

- » Väldi ja piira otsest päikese käes viibimist, eriti keskpäeval.
- » Kaitse oma keha! Kasuta mütsi, päikeseprille ja päevavarju – kõigil neil on oma otstarve ja neid tuleks kasutada!
- » Kasuta alati päikesekaitsekreemi, mille kaitsefaktor on vähemalt 15 ja mis kaitseb nii UVA- (vananemine) kui UVB- (põletamine) kiirguse eest. Kasuta seda ohtralt ja kannu nahale kreemi alati uuesti peale ujumist või naha kuivamist.
- » Väldi solaariumi enne 18. eluaastat – seal on kiirgus isegi ohtlikum kui päike!

Loe lähemalt:

www.terviseamet.ee > Keskkonnatervis > Päike ja kuumus
http://ec.europa.eu/health-eu/news/sun_uv_et.htm

WWW

Mida sa ütlesid?!

Tümpsuvad rütmid ja vibreeriv bass võivad ju peol olla mõnusad nautida, aga kui oled tundnud kõrvus vilisemist või on su kuulmine pärast kontserti halvem kui tavaliselt, võib sind ohustada kuulmiskaotus...

Kaasaskantavad muusikamängijad, peod, kontserdid ja mürarikkad töökohad võivad kõik kuulmist kahjustada. Püsiva kuulmiskaotus oht suureneb seda rohkem, mida valjem on heli ja mida kauem sa sellega kokku puutud. Lihtsalt öeldes: mida suurem on helitugevus, seda vähem peaksid seda kuulama.

Lisaks võib vali müra muuta meid ümbritseva suhtes tähelepanematuks, näiteks liikluses ei pruugi sa märgata helisid ega hoiatussignaale. Vali müra on ohuks ka töökohtades, kus enda kuuldavaks tegemiseks peab vähemalt poole oma tööajast häält tõstma.

Kuula!

- » Klubides ja kontserdil hoiä kõlaritest eemale ja kasuta kuulmise kaitsmiseks võimalusel kõrvatroppe.
- » Vaiksetel diskodel (in.k *silent disco*) saad heli ise reguleerida. Nendel pidudel antakse külalistajatele kõrvaklapid, mida saab tantsimise ajal kasutada ja mille helitugevust saad ise reguleerida. Samal ajal saavad teised omavahel suhelda, ilma et peaks muusikast üle karjuma.
- » Kui su muusikamängija lümmatab taustamüra, on heli liiga tugev.
- » Ka teatud töökohad tekitavad kuulmisprobleeme. Seaduse järgi peavad töötajad kandma kõrvaklappe, kui müratase on vähemalt 85 detsibelli (dB).

Kas teadsid?

Kuulmise kadumine on kõige sagedasem kutsehaigus Euroopa Liidus.

Kõige hullem on klubides, kus ei kuule isegi enda häält. Aga aeg-ajalt on seal ikkagi hea käia.

- Štefan, 19, Slovakkia.

Loe lähemalt:

www.ead.ee

www.envir.ee/422956

www.dontlosethemusic.com

http://ec.europa.eu/health-eu/index_et.htm > Minu keskkond > Füüsilised ohud

WWW

Teaduse tervislikud edusammud

Teadus on pikema ja tervema elu võti ning Euroopa Liidu toetatavad teadusprojektid on selles osas teenäitajateks.

Nagu päris

Nanotehnoloogia, biotehnoloogia, infotehnoloogia ja neuroteaduse ühendamisel on Euroopa teadusprojekti SmartHand kallal töötavad teadlased välja töötanud nanobioonilise käe prototüübi, mis liigub, toimib ja tunneb nagu päris käsi. Kunstlikku kätt juhivad aju kasutades selleks organismis leiduvaid närve. Tõelise inimkäe funktsioonide saavutamine võimaldaks SmartHandil tulevikus parandada elukvaliteeti inimestel, kel on mingil põhjusel käsi amputeeritud.

www.elmat.lth.se/~smarhand/

Siidikudumine

Ämblikuniidi tähelepanuväärse tugevuse ja elastsuse saladus peitub ka kudumise protsessis, mitte üksnes materjalis endas. Jäljendades seda, kuidas ämblikud koovad oma võrku, on Euroopa teadlased saavutanud sama head omadused, kuid kasutades selleks odavamad ja kättesaadavamad materjali – siidiussi niiti.

Traditsiooniliselt on luude taastamiseks kasutatud titaani ja ultratugevat plasti, kuid siid on ideaalne asendusmaterjal mitte üksnes oma tugevuse, vaid ka selle tõttu, et laguneb organismis ja toetab kudede taastumist.

Lisaks avastasid teadlased, et Silkbone'i tehnoloogiat saab kasutada koguni kõhrede taastamisel – see on meditsiinimaailmas esimene taoline tehnoloogia. Mida saaksime looduselt veel õppida?

www.silkbone.org

Loe lähemalt:

www.novaator.ee

<http://teadus.err.ee>

<http://ec.europa.eu/research/index.cfm?lg=et>

WWW

Minuga ju seda ei juhtu!

Meeldib see meile või mitte, kõik me oleme osa statistikast. Sa võid olla üks kümnest, üks viiesajast või üks sajast tuhandest. Sinu seksuaaltervis on suur vastutus!

Väliselt teinekord nähtamatud, kuid siiski tõsised seksuaalsel teel levivad haigused, mõjutavad lisaks nakatunule ka tema partnereid, lähedasi ja kogu ühiskonda. Seksuaalsel teel levivad haigused on sageli peidetud probleem, sest neist on ebameeldiv rääkida ja inimesed ei teagi, et nad on nakatunud. Seks on elu loomulik osa, kuid sellesse peab suhtuma vastutustundlikult. Järgmised arvud on halastamatud. Keegi ei soovi olla üks nendest numbritest. Ole teadlik ja ettevaatlik, et sa sellesse statistikasse ei satuks!

- » HIV/AIDSi teadaolevate juhtumite arv on tõusnud 2000. aastal registreeritud 44 juhtumilt 89 juhtumini ühe miljoni kohta 2008. aastal.
- » Igal aastal diagnoositakse Euroopa Liidus ja selle idapoolsetes naaberriikides 50 000 inimesel HIV. Need on vaid avastatud juhtumid!
- » Eestis arvatakse täna olevat üle 10 000 HIVi nakatunud inimese, kellest paljud seda ise ei teagi!
- » Klamüdioos (*Chlamydia trachomatis*) on levinuim seksuaalsel teel leviv haigus ELis, seda esineb rohkem kui gonorröad, süüfilis ja HIVi – ainuüksi 2007. aastal diagnoositi 257 000 klamüdioosijuhtumit. Eestis on levinuimad seksuaalsel teel levivad haigused trihhomonoos, klamüdioos ja gonorröa.
- » Klamüdioos puudutab kõige enam noori inimesi – arvatakse, et kuni 10% seksuaalselt aktiivsetest alla 25aastastest inimestest on selle haigusega nakatunud.
- » 2/3 inimestest, kellel on klamüdioos, puuduvad igasugused sümptomid. Haiguse ravimata jätmise korral võib see hiljem põhjustada tõsiseid tagajärgi, näiteks viljatust. Ainus kaitse on alati harrastada turvaseksi!

Sa saad nakatumise ohtu vähendada sellega, et piirad oma partnerite arvu, käid regulaarselt arsti juures kontrollis ja kasutad alati kondoomi. Sul on enne vahekorda alati õigus küsida oma partneri seksuaaltervise ja selle kohta, millal ta viimati ennast kontrollida lasi. See võib küll vähendada seksi spontaansust, aga kui selle tulemusena seksitaju täielikult kaob, siis ilmselt polegi tegemist õige inimesega. Turvalisus ja tervis on kõige tähtsamad! Nakatumiseks või rasedumiseks ei ole vaja rohkem kui ühte vahekorda.

Paljud spetsialistid arvavad, et haiguste sage esinemine noorte seas tuleneb noorte kogematusesest ja julguse puudumisest suhetest ning seksist rääkida. Ole julge – sellega kaitsesid ja hoolid endast!

Hoiatavad märgid!

- » Suguelundite sügelemine
- » Valu vahekorra ajal
- » Põletustunne urineerimise ajal
- » Eritis peenisest või muutused tavapärasest tupeeritisest
- » Haavandid, villid, mügarad või muud ärritusnähud tupe, peenise või päraku ümbruses

Mõned soovitused

- » Vaksineeri end A- ja B-hepatiidi vastu. Kui oled tüdruk, siis ka emakakaelavähi vastu.
- » Vastupidiselt levinud arvamusele võib paljudesse seksuaalsel teel levivatesse haigustesse nakatuda ka suuseksiga. Kasuta alati kondoomi – ükskõik, kas harrastad suu-, vaginaal- või anaalseksi.
- » Peenise väljatõmbamise ajal hoia kondoomi käega kinni, et see maha ei libiseks.
- » Ära kasuta sama kondoomi mitu korda.
- » Libesti kasutamine seksi ajal aitab vältida kondoomi purunemist. Kasuta alati veepõhiseid libesteid, sest õlipõhised muudavad kondoomi hapramaks.
- » Kondoomid on küll parim kaitse, siiski ei paku nad 100% kaitset. Käi ennast regulaarselt kontrollimas ja küsi oma partnerilt, kas ta käib arsti juures!

Otsi abi enne, kui on hilja

Paljusid seksuaalsel teel levivaid haigusi on lihtne ravida, kuid ilma õigeaegse ravita võib kahju sinu tervisele olla märkimisväärne. Piinlikkus- või häbitunne ei ole väärt oma tervisega riskimist. Saa häbit üle ja mine arsti juurde! Pöördu naiste- või meestearsti poole või otsi üles sinu piirkonna noorte nõustamiskabinet. Noorte nõustamiskabinetid pakuvad kõikidele kuni 24aastastele noortele tasuta individuaalset nõustamist ja seksuaalhariduse loenguid.

Loe lähemalt:

www.amor.ee > Armastuse aabits

www.testikodus.ee – www.hiv.ee – www.aids.ee

http://ec.europa.eu/health/index_et.htm > Sugulisel teel levivad haigused

<http://ecdc.europa.eu>

WWW

Esc

Elu veebis

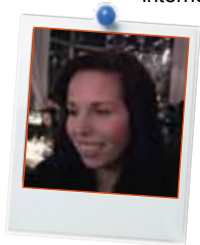
Elu internetis on muutunud peaaegu sama oluliseks kui reaalne elu. Veebis suhtleme, ostame ja teostame oma igapäevaseid toiminguid. Nii nagu päris elus on ka veebis omad ohud. Kas mõtled vahel, kuidas end kaitsta, et sa ei satuks mõne küberkuriteo ohvriks?

Küberkuritegudesid sooritatakse väga erinevat moodi. Näiteks:

- » **Krediitkaardipettuse** puhul varastab ja kasutab keegi teise inimese krediitkaarti või selle numbrit.
- » **Identiteedivargus** on see, kui keegi varastab sinu isikuandmed ja esitleb end sinuna.
- » „**Andmepüük**“ tähendab seda, et inimesi meelitatakse e-kirjades olevate linkide abil libakodulehtedele, kus neil palutakse kinnitada oma pangakonto andmed. Sellistel lehtedel on sageli ehtsana tunduva välimusega vormid, kuid pea meeles, et ükski päris pank ega kauplus ei küsi kunagi sinu pangakonto parooli e-posti teel.
- » **Netifiirdis lapsega** kasutavad pedofiilid jututube ja veebis olevaid sotsiaalvõrgustikke seksuaalsuhete loomiseks laste või teismelistega.

Kõige paremini kaitseb sind ettevaatlikkus ja teadlikkus ohtudest! Kõigi nende internetis varitsevate ohtude vältimiseks pead kaitsma nii iseennast kui ka oma arvutit. Turvalisus on iga kasutaja kohustus. Kui teadlik netikasutaja oled sina?

Noortele peab rohkme selgitama, et kõigile ei ole vaja oma pilte demonstreerida. Tuleb jälgida, kes su pilte näevad.

- Liis, 20, Eesti.

Küberkiusamine

Paljude meelest annab internetis tekkiv anonüümsuse tunne õiguse teha asju, mida nad reaalses elus teha ei julgeks. Kahjuks kuulub siia ka küberkiusamine, kus inimesed ahistavad oma kaaslasi arvutist või mobiiltelefonist saadatud sõnumitega. Mõtle järele: kas ütleksid sama ka silmast silma suheldes?

www.keepcontrol.eu > vali eesti keel

Mõtle enne klikkimist

Internetis surfates tasub mõistlikkuse piires olla kahtlustav ja kindlasti kasutada kainet mõistust. Paljud ohud pole oma olemuselt tehnilised, vaid põhinevad nn sotsiaalsel manipuleerimisel. See sarnaneb vanale petmiseetodile, kus häkkerid meelitavad sind avaldama isiklikke andmeid või külastama ebatavalisi veebilehti. Enne järjekordse lingi avamist peatu hetkeks ja mõtle, milliseid kohti sa veebis külastad, millist infot jagad ja kellega suhtled.

- » Sotsiaalsetes võrgustikes võta vastu sõbrakutsed üksnes inimestelt, keda sa tunnud.
- » Kui tunnud end kellegagi suheldes ebamugavalt, blokeeri kasutaja või ära vasta enam tema sõnumitele.
- » Ära kunagi kohtu inimestega, keda tunnud ainult interneti kaudu. Nad ei pruugi olla need, kes nad väidavad ennast olevat.
- » Kasuta igal lehel erinevat parooli, väldi üldlevinud sõnu, mida on lihtne ära arvata, ning muuda parooli sageli.

Arvuti tervis

Kuigi inimesed ei lahku oma kodust ust lukustamata, suhtuvad paljud arvutis olevasse varasse täpselt vastupidiselt ehk hooletult. Kui jätab oma arvuti kaitseta, saavad häkkerid kasutada ära veebibrauseri ja muude rakenduste vigu ning tungida ilma sinu teadmata sinu arvutisse! Veendu, et kogu sinu tarkvara on uuendatud, ning paigalda sissetungijate kaitseks viirusetõrjeprogrammid ja tulemüür.

Loe lähemalt:

www.netiohud.ee
www.arvutikaitse.ee
[www.eesti.ee/est/arvutikaitse](http://eesti.ee/est/arvutikaitse)
<http://lapsnetis.eesti.ee>
www.saferinternet.org
http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/index_en.htm > Policies > Organised crime > Cybercrime

WWW

Mis on etiketil kirjas?

Kas oled kunagi uurinud toidukaupade etikette ja märganud, et need muutuvad iga aastaga aina suuremaks?

Etiketil on kirjas, kui kaua toidukaup säilib, kuidas seda säilitada ja valmistada ning mis kõige tähtsam, mida kaup sisaldab. Viimane on eriti oluline allergiistele inimestele. Kuigi etiketil pole kirjas, kui palju midagi süüa tuleb, on seal ära toodud toitumisalane teave, mis aitab meil valida tervislikku ja tasakaalustatud toitu.

Etikette puudutavad eeskirjad on peaaegu samad kogu Euroopa Liidus. Nii saad toidukaupade kohta sama info kätte olenemata riigist, kus sa viibid.

Hea teada!

- » Kõik koostisosad, sh vesi (kui selle hulk ületab teatud määra) ja lisaained tuleb pakendil märkida kaalu alusel kahanevas järjestuses.
- » Toiteväärtuse tabel peab andma ülevaate, kui palju sisaldab toiduaine energiat (kcal või KJ), valke, süsivesikuid, rasva, kiudaineid ja naatriumi. Seda teavet ei pea esitama, kui tootja ei esita ühtegi toitumisalast väidet või kui tootele pole lisatud vitamiine ja mineraale.
- » Etiketil peab selgelt välja tooma tootja või müüja kontaktandmed, et saaksid soovi korral rohkem teavet küsida või esitada toote kohta kaebuse.
- » Toidu parimaks nautimiseks tutvumiseks alati toote säilivusaja ja valmistamisjuhistega.

Kas teadsid?

Kuues ELi riigis hiljuti läbi viidud uuring paljastas, et vaid 17% ostjatest vaatavad toitumisalast teavet! See arv ja ka etiketilt otsitav info erines riigiti oluliselt.

Etikett ja allergia

Umbes kaks protsenti täiskasvanutest ja viis protsenti lastest on allergilised mõnele toidule või toiduainele. Raskekujuline allergia võib lõppeda surmaga. Kuna allergiat ei saa ravida, siis on tõene ja põhjalik kaupade märgistamine väga oluline just allergilistele inimestele. Koostisainete loetelus tuleb järgmised toiduained alati välja tuua, sest need võivad põhjustada allergiat või toidutalumatust:

- » gluteeni sisaldavad teraviljad (nisu, rukis, oder, kaer, spelta, kamut);
- » koorikloomad ja molluskid (mereannid nagu krevetid, krabid, vähid, garneelid, austrid, teod jne);
- » munad;
- » kala;
- » maapähklid;
- » muud pähklid (mandlid, sarapuupähklid, kreeka pähklid, india pähklid, pekaanipähklid, brasiilia pähklid, makadaamiapähklid);
- » seesamiseemned;
- » sojaoad;
- » piim;
- » seller;
- » sinep;
- » vääveldioksiidid ja suurema kontsentratsiooniga sulfit;
- » lupiin.

Mis on GM-märgistus?

ELis peab info geneetiliselt muundatud organismide (GMO) kasutamise kohta toiduainetes välja tooma juhul, kui nende osakaal ühes koostisaines ületab 0,9%. GMOd on taimed ja loomad, kelle geneetilist koodi on teadlased muutnud eesmärgiga lisada neile uusi omadusi, näiteks immuunsuse haigustele.

Kinnises pakis GMOsid sisaldava toidu pakendil peab olema märg „geneetiliselt muundatud ...“ või „valmistatud geneetiliselt muundatud ...“ kõigi vastavate koostisainete kohta. Lahtiselt müüdavate GMO-toodete korral peab GMO-sisaldust puudutav teave olema toote lähedal nähtavaks kohas, näiteks sildina kaupluseriulil.

Loe lähemalt:

www.tka.riik.ee
www.vet.agri.ee
<http://allergiaalaps.kolhoos.ee>
http://ec.europa.eu/food/food/index_en.htm
www.efsa.europa.eu

WWW

Võltskaubandus

Kunagi tundus kalli välimuse, kuid halva kvaliteediga odav kraam olevat süütu nähtus. Tänapäeval on võltsimisest saanud ohtlik äri, sest see puudutab palju enamat kui vaid käekotte.

Mis juhtuks, kui ravim sisaldaks valesid koostisaineid või kui elektriseadmed oleksid valesi ühendatud? See oht võltsitud toodete puhul paraku on. Tänapäeval võltsitakse ka igapäevaseid esemeid, mis võivad kujutada endast tõsist tervise- ja ohutusrisiki.

Kust need tulevad?

Enamik võltsitud toodangust on pärit Aasiast – 64% Euroopa Liidu välispiiril konfiskeeritud esemetest on pärit Hiinast. Võltsitud toodete valmistavad sageli kepsed ja teised nõrgemad elanikerühmad, kes töötavad rasketes tingimustes, kus kaelgi ei muretse nende heaolu pärast.

Kuhu läheb kasum?

Kurjategijate jaoks on võltsimine suure kasumi ja vähese riskiga äri – selle väärtuseks rahvusvahelises äris on hinnanguliselt 250 miljardit dollarit. Kuritegelikud organisatsioonid on muutnud võltsimise keeruliseks ülemaailmseks äriks. Nad kasutavad ära tehnoloogia viimaseid saavutusi ja suudavad tänu suurele impordimahule kaubad ELi sisse smugeldada. Saadud kasumit kasutatakse aga muude kuritegevuse vormide rahastamiseks. Nende esmane huvi ei ole sulle soodsamat kaupa pakkuda!

Ehtne või võltsing?

Kui sa pole kindel, kas ese on ehtne või võltsitud, siis aitavad sind neli lihtsat küsimust:

- » HIND - kas hind on liiga soodne, et olla tõsi?
- » PAKEND - kas toote pakend näeb odav välja?
- » KOHT - kust sa seda kaupa tavaliselt ostaksid?
- » MÜÜJA - kellelt sa seda kaupa ostad?

Loe lähemalt:

www.emta.ee – www.tka.riik.ee – www.aim.be (i.k)

http://ec.europa.eu/internal_market/index_en.htm > Protection of rights

Kaubanduspartnerid

Kaubandus, äri või rahvusvaheline majandus – kuidas sa seda ka ei nimetaks, import ja eksport on Euroopa Liidu olulisim seos välismaailmaga.

EL on tõeline kaubandusjõud, kuid mida tähendab see meile kui üksikisikutele? Ilma rahvusvahelise kaubanduseta oleksid hinnad kõrgemad ja kaubavalik väiksem. Võtame näiteks tavalised teksapüksid: puuvill kasvatatakse Mali saarel, riie kootakse Egiptuses, värvitakse Indiast pärit indigoga ja õmmeldakse kokku Bangladeshis lõike järgi, mille on teinud Euroopa disainer. Ja see on kõigest üks rõivaese!

EL ekspordib igal aastal tervelt 1650 miljardi euro väärtuses kaupu ja teenuseid. See on veidi vähem kui imporditava kauba ja teenuste väärtus – 1750 miljardit eurot. Tegelikult on Euroopa maailma suurim kaupade ja teenuste eksportija, kelle olulisimad kaubanduspartnerid on USA, Hiina ja Venemaa. Lisaks sellele on EL suurim eksporditurg enam kui sajale riigile.

Kas teadsid?

ELi 27 liikmesriigi arvel on 18,6% maailma impordist ja ekspordist, samal ajal moodustab ELi rahvastik vaid 7% kogu maailma rahvastikust.

Kaubanduse eelised

Igasuguse äri aluseks on nõudlus ja pakkumine. Keegi vajab midagi ja keegi pakub seda kaupa või teenust. Samaselt ettevõtetele peavad ka riigid leidma tööstus- või teenindusvaldkonnad, milles nad on head ja mida suudaksid eksportida. Riik ei pea olema millegi tootmises küll kõige parem, kuid teatud eeliste korral on riigil tark konkreetsele valdkonnale spetsialiseeruda ja teiste riikide vajadusi selles vallas kaubanduse abil täita. Seda nimetatakse suhteliseks eeliseks.

Sellest vaatepunktist vaadatuna on kaubandusest kasu kõigile avatud majandusega riikidele. Need riigid, kes kapselduvad välismaailma eest, osutuvad tavaliselt kaotajateks. Tollimaksude ja muude tõkendite vähendamise abil soovib EL avada Euroopa ettevõtetele uusi turge ning luua seeläbi uusi töökohti ja soodustada majanduskasvu.

Lisaks kaupadele ja teenustele on kaubandus tihedalt seotud ka rahvusvaheliste rahavoogudega, mis samuti soodustavad kasvu ja arengut. EL investeerib teistesse riikidesse aastas keskmiselt 380 miljardit eurot, teised riigid ELi riikidesse üle 277 miljardi euro.

Koostöö

Nii nagu jagavad 27 ELi liikmesriiki ühisturгу ja ühist välispiiri, jagavad nad ka ühist kaubanduspoliitikat. ELi liikmesriike esindab Maaailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) läbirääkimistel Euroopa kaubandusvolinik. Koostööd tehes suudavad riigid moodustada piisavalt suure massi, et luua avatud rahvusvaheline kaubandussüsteem, mis põhineb õiglastel, ühtsel ja toimivatel reeglitel.

Lisaks olulisel rollile WTOsteeb Euroopa Komisjon oma Euroopa kaubanduspartneritega ka vahetatud koostööd, aidates kõrvaldada eksportijate probleeme, avada investoritele uusi võimalusi ja vähendada kaupade võltsimist ning piraatlust. Selles protsessis osaleb ka Euroopa Parlament, kelle ülesanne on tagada, et läbirääkimistel käsitletakс nii ELi kui partnerriikide tavakodanike huve.

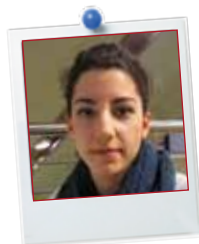
Mäng reeglite järgi

Ühtsed kaubandusreeglid on olulised kõigile, nii rikastele kui ka vaestele riikidele. Rahvusvahelise kaubanduse reguleerimiseks ja ühistes reeglites kokku leppimiseks on loodud Maaailma Kaubandusorganisatsioon (WTO), kuhu kuulub tänaseks 153 riiki. See on ainus ülemaailmne organisatsioon, mis tegeleb riikidevaheliste kaubanduseeskirjadega ja lahendab riikidevahelisi kaubandustülisid.

Jätksuutlik kaubandus

ELi kaubanduspoliitika tegeleb lisaks Euroopa majanduskasvu ja tööhõive edendamisele ka vaesemate riikide toetamisega. Kaubanduse ja ettevõtluse arendamine on sellistele riikidele parim tulevikku suunatud lahendus vaesusega võitlemisel. Vaesemate riikide toetamiseks on EL avanud oma turud nende kaupadele ja samas aitab liit nendel riikidel kaubanduse eeliseid paremini kasutada.

Mulle meeldib teada, mida ma ostan ja kust see tuleb, ning püüan vältida võltstooteid. Toidu puhul on väga oluline teada, kust see pärit on.
- Valentina, 18, Belgia.

Vaesemate riikidega kaubandussuhteid arendades toetab EL ka rahvusvahelisi pingutusi keskkonnakaitse ja kliimamuutustega võitlemisel, töötingimuste parandamisel ning ostetavate ja müüdvate toodete kõrgeimate ohutusstandardite järgimisel.

Kaubandussuhete edendamine Andide piirkonna riikidega

Enne kaubanduslepingute sõlmimist analüüsib EL võimalikke majandus-, sotsiaalseid ja keskkonnamõjusid. Kuidas mõjutavad suurenenud kauba- ja investeringuvood maksude laekumist, tööhõivet või maa kasutamist? Näiteks algatas EL nende küsimuste sõltumatu uurimise seoses läbirääkimistega Andide piirkonna riikide - Kolumbia ja Peruuga.

www.euandean-sia.org

Loe lähemalt:

www.koda.ee

www.mkm.ee

<http://ec.europa.eu/trade/about/>

www.wto.org

WWW

Let's embrace space

Sajandeid tagasi läksid Euroopa maadeavastajad tundmatuid piirkondi uurima mitte põhjusel, et see oli lihtne, vaid kuna see oli raske.

Mineviku kuulsad maadeuurijad seilasid kaardistamata vetes, avastasid uusi mandreid, rajasid uusi kaubateid ja töötasid välja uudseid tehnoloogiaid. Uudishimu, uuendusmeelsus ja huvi avastada ning uurida on alati olnud eurooplastele iseloomulik ja mõjutanud oluliselt Euroopa ajalugu.

Kas aga ajal, mil maailm on üksikasjalikult kaardistatud, on üldse veel midagi avastada ja uurida? Pööra pilk taevasse! Maa on vaid killuke suurest kosmosest.

Kosmoseuuringud on üks teadusuuringute ja tehnoloogilise arengu kõige ahvatlevam ja isegi müstilisem valdkond. Paljud inimesed peavad kosmoseuuringuid suisa ulmelisteks, sest arvatakse, et need on liiga kallid, ei anna tulemust ja on seega ebavajalikud.

Enamus inimesi ei usu, et kosmoseuuringud mõjutavad neid iga päev. Kas ka sinu elu? Tõenäoliselt kasutad mobiiltelefoni, vaatad televiisorit või otsid igaval hetkel Google Earthist üles oma maja. Kõik need igapäevased asjad toimivad tänu satelliitidele, mis omakorda eksisteerivad tänu teadlastele, kes kunagi julgesid unistada suurelt. Tänapäevad teadlased tungida sellesse tundmatusse ulmemaailma, kuna me keegi ei tea, millist positiivset mõju see ühel päeval avaldada võib.

Kosmos sinu ekraanil

Kas mõne vulkaani tuhk ohustab kusagil maailmas lennukiiklust, kuidas edeneb Rahvusvahelise kosmosejaama arendamine või milliseid kosmoseprojekte Euroopa Liit üldse teeb? Kõige selle teada saamiseks külasta Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kosmoseagentuuri kodulehtede multimeedia osa ja vaata missioone reaalsajas. Kui sul on iPhone, võid sinna laadida ka rakenduse „Let's embrace space“.

Kas me oleme üksi?

Küsimus „kas me oleme universumis üksi?“ on lummanud nii astronoomide kui filosoofide läbi aegade. Tänu võimsatele teleskoopidele teame, et öise taeva mustad ja tühjana tunduvad alad on täis tuhandeid galaktikaid ja loendamatu tähti, mis kõik võivad peita endas elu.

Universumi suurus jätab selle küsimuse pidevalt õhku, sest kunagi ei tea, kas me oleme ikka piisavalt kaugele vaadanud. Praegu käivad uusi planeete ja tähesüsteeme otsimas tehnoloogilised silmad, kuid võibolla ühel päeval lähevad sinna ka inimesed. Ka Kuule minemine tundus alles hiljuti ulmena!

Elude päästja

Kas teadsid, et Maad ümbritseb suur hulk satelliite, mis kõik annavad inimestele vajalikku informatsiooni? Paljud neist aitavad näiteks ennustada ja hinnata looduskatastroofide ilmumist, nende ulatust ja tagajärgi, mis on omakorda vajalik reageerimistaktika planeerimiseks. Uudistes räägitakse ikka orkaanide ja tormide saabumisest, suurtest metsatulekahjudest või lennuliiklust takistavatest tuhapilvedest – kõige selle kohta saame infot kosmosest.

ELi jaoks on oluline liidu globaalne roll. EL omab kogu maailma jaoks olulist tehnoloogilist ressursi, mis aitab kõiki maailma piirkondi, olgu tegemist siis Haiti maavärina või Vahemere metsatulekahjudega. Euroopa organisatsioonid suudavad kiiresti välja saata abimeeskonnad, kellel on satelliidipildidel põhinevad väärtuslikud kaardid, mis näitavad ära kõige enam kahjustunud piirkonnad ja nendeni pääsemise võimalused.

Loe lähemalt:

<http://ec.europa.eu/embrace-space>
www.youtube.com/watch?v=bUJyPlmLjns
www.esa.int

WWW

Aitame kõigil endaga toime tulla

Arengumaadel on tõsiseid probleeme. Kõige vaesematel on raskusi isegi oma elanike põhivajaduste täitmisega. Ilma välise abita ei saaks paljud neist riikidest vaesuse nõiaringist kunagi välja.

Mis on arengumaa?

Üllataval kombel pole arengumaa kohta ühtset definitsiooni, kuid ilmselt pole vaja öelda, et need riigid on materiaalselt vaesemad kui Euroopa ja Põhja-Ameerika arenenud majandusega riigid. Paljudele ei meeldi sõna „arengumaa“, sest see mõjub alaväärsena. Samuti ei saa samadel alustel võrrelda näiteks selliseid riike nagu Hiina või Burkina Faso.

Seetõttu nimetataksegi Hiina, India ja Brasiilia taolisi riike mõnikord keskmise sissetulekuga riikideks, et eristada neid „vähim arenenud riikidest“, mis asuvad peamiselt Aafrika Alam-Sahara ja Aasia piirkondades.

Kuidas toimib arenguabi?

Arenguabi eesmärk on toetada arengumaade pingutusi majanduskasvuks – näiteks arendatakse tervishoiu- ja haridussüsteeme ning ehitatakse infrastruktuuri, mis parandavad elatustaset ja vähendavad vaesust pikemas perspektiivis.

Euroopa Liidu roll

EL ehk Euroopa Komisjon ja 27 liikmesriiki annavad rohkem kui poole maailma arenguabist. Sellest ei saa kasu mitte ainult arengumaad, vaid tänu suuremale globaalsele turvalisusele, paremale keskkonnakaitsele ja tugevamale maailmamajandusele ka Euroopa ise.

Haridus kõigile

Euroopas on haridus iseenesest mõistetav. Koolis käimine pole mitte ainult kohustus, vaid ka õigus. Arengumaades on olukord aga hoopis teistsugune. Maailmas on kokku peaaegu 70 miljonit last, kes ei saa koolis käia. EL soovib seda olukorda muuta ja saavutada arengupoliitika abil üldine algharidus.

Kõige vaesemates riikides ei saa lapsed sageli koolis käia seetõttu, et peavad aitama perele elatist teenida. Haridus loob võimaluse äärmisest vaesusest pääsemiseks, kuid samas on hariduse omandamise ja andmise võimaluse eelduseks vaesuse vähendamine. Paljudes piirkondades on vaesus justkui nõiarõng, millest on raske välja pääseda.

Vaesusest kurnatud laste nõrk tervis takistab neil samuti hästi õppida ja isegi kui vaesuringist välja murda, on vaja raha õpetajate koolitamiseks, klassiruumide ehitamiseks ja õpikute ostmiseks. Konfliktipiirkondades peab kooliskäimine olema laste jaoks ka turvaline.

Et kõik see teoks saaks, peab arengupoliitika olema väga laiapõhjaline. Küsimus ei ole ainult uute koolide ehitamises, vaid haridussüsteemi kui terviku arendamises, sh peab parandama õpetajate koolitust, õppekavade kvaliteeti jms.

Kas teadsid?

Alates 2004. aastast on enam kui üheksa miljonit inimest saanud tänu Euroopa Komisjoni toetusele alghariduse.

Abi vastavalt vajadustele

Kuidas siis saada rohkem lapsi kooli? Kõik saab alguse arengumaa vajaduste kindlaks tegemisest, hariduse olukorra ülevaatamisest ja probleemide hindamisest. Kaasata tuleb kõik asjaosalised, nii valitsus, kes peab haridussüsteemi tugevdama, kui ka kodanikuühiskond, mis tegutseb kohalikul tasandil.

Abi antakse tavaliselt rahalise toetusena riigieelarvesse või konkreetsetele projektidele. Näiteks teeb EL haridusprobleemide lahendamiseks koostööd kohalike omavalitsuste, valitsusväliste organisatsioonide ja kodanikuühiskonnaga.

Parem abi

Arenguabi on siiski midagi enam kui vaid rahaline abi. See on seotud ka tõhususega – näiteks teevad rahastajad paremat koostööd oma partneritega, et tagada abi parem planeerimine, koordineerimine ja läbipaistvus. Oluline on see, et abi jõuaks reaalsete vajajateni. Arenguabi saab parandada näiteks:

- » projektide ettevalmistuse ja elluviimise kvaliteedi parandamisega;
- » väiksemale arvule toetusvaldkondadele (haridus, tervis jne) keskendumisega;
- » kohalikele partneritele suurema vastutuse ja õiguste andmisega.

Pärast abi andmist tuleb mõõta ka selle mõju. Seetõttu jälgitakse ja hinnatakse projekte ning programme pidevalt, et tagada nende vastavus heakskiidetud standarditele.

Tingimusteta abi?

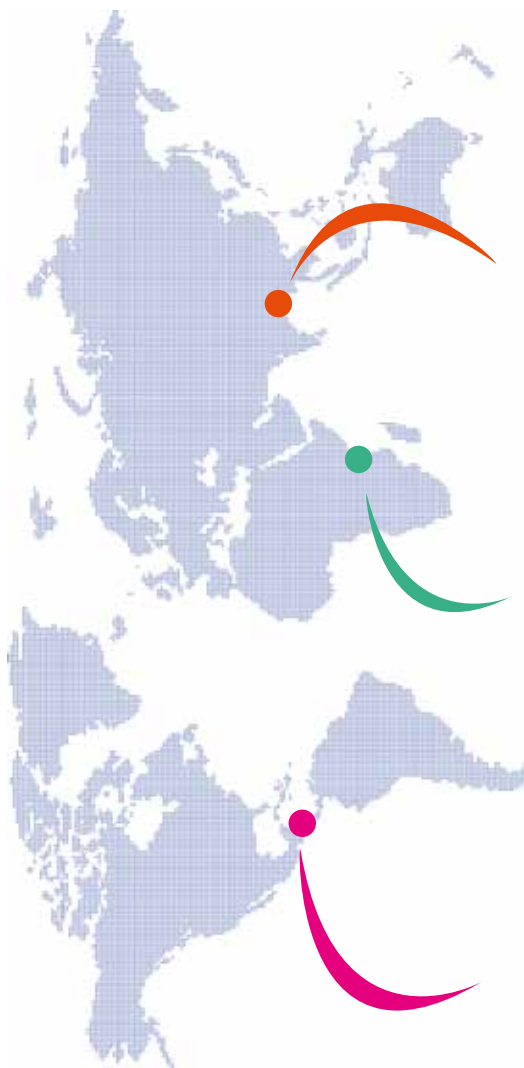
Mis sina sellest arvad? Kas arenguabi peaks sõltuma sellistest kriteeriumidest nagu demokraatia ja põhiõigused?

Loe lähemalt:

<http://ec.europa.eu/europeaid>
www.undp.org/mdg
www.vm.ee
www.terveilm.net

Maailma ravimine

Õpetajate koolitamine Honduras

Kvaliteetne erialane ja tehniline haridus Hondurase keskkooliõpilastele on oluline selleks, et nad saaksid tööd ja pääsleksid vaesusest. Selleks on EL koolitanud 4340 õpetajat, kellel on vajalikud oskused noorte õpetamiseks.

Koolide ehitamine Tansaania

Tansaania valitsus soovib saavutada üldise alghariduse, kuid riigis puudub kõigi laste koolitamiseks vajalik infrastruktuur. EL on rahastanud 12 868 uue klassiruumi ehitamist.

Mitteformaalse hariduse toetamine Bangladeshis

Ligi kolm miljonit Bangladeshis last ei saa käia riigikoolis. EL toetab valitsusväliste organisatsioonide, kes on kogu riigis loonud õpikeskusi, kus saavad haridust ligi 270 000 algkooliealist last.

Tahaksid aidata?

Kuigi paljude jaoks tähendab „abi“ midagi kaugemat, kui meil kõigil võimalik anda oma panus. Kuid enne Aafrikasse töötamist tee vajalik eeltöö ja teadlik valik.

Tõusud

Teises riigis vabatahtlikuna töötamine võib olla väga põnev ja kasulik kogemus. See rikastab sinu elu, laiendab tuleviku väljavaateid ja annab sulle võimaluse kohtuda paljude huvitavate inimestega. Lisaks omandad rohkelt oskusi, mida tööandjad hindavad.

... ja mõõnad

Vabatahtlik töö pole meelakkumine ja on tõenäoliselt pingelisem kui Euroopas seljakotiga reisimine. Enne kui otsustad selle seikluse ette võtta, peaksid arvestama sellega, et võid kokku puutuda suure viletsusega ning sattuda keerulistesse olukordadesse. Kas sul on selleks piisavalt tugevust ja julgust?

Kas teadsid?

2011. aasta on Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta.

www.eyv2011.eu

www.vabatahtlikud.ee

Osalen maapiirkondade elektrifitseerimise projektis Rwandas. See annab võimaluse näha arengukoostööd vahetult ja teistsugusest vaatenurgast kui see, millest räägitakse või kirjutatakse. Näen nii head kui ka halba.

Anne-Sophie, Belgia

Tänavalastega töötamine on küll raske, kuid nad on väga sooja südamega. Olen oma vabatahtliku töö ajal Mehhikos õppinud väga palju uusi asju. See on imeline kogemus!

Andrea, Slovakkia

Loe lähemalt:

www.terveilm.net

www.mondo.org.ee

<http://youthink.worldbank.org>

http://europa.eu/youth/index.cfm?l_id=en > Volunteering/exchanges

www.ifightpoverty.eu > Act

WWW

Riigipühad ja puhkepäevad Eestis 2011-2012

	2011	2012
Uusaasta	1/1	1/1
Iseseisvuspäev	24/2	24/2
Suur reede	22/4	6/4
Ülestõusmispühade 1. püha	24/4	8/4
Kevadpüha	1/5	1/5
Nelipühade 1. püha	12/6	27/5
Võidupüha	23/6	23/6
Jaanipäev	24/6	24/6
Taasiseseisvumispäev	20/8	20/8
Jõululaupäev	24/12	24/12
Esimene jõulupüha	25/12	25/12
Teine jõulupüha	26/12	26/12

Tunniplaan

Kell										
Esmaspäev										
Teisipäev										
Kolmapäev										
Neljapäev										
Reede										
Laupäev										

1. veerand

Õppeaine	Hinded

2. veerand

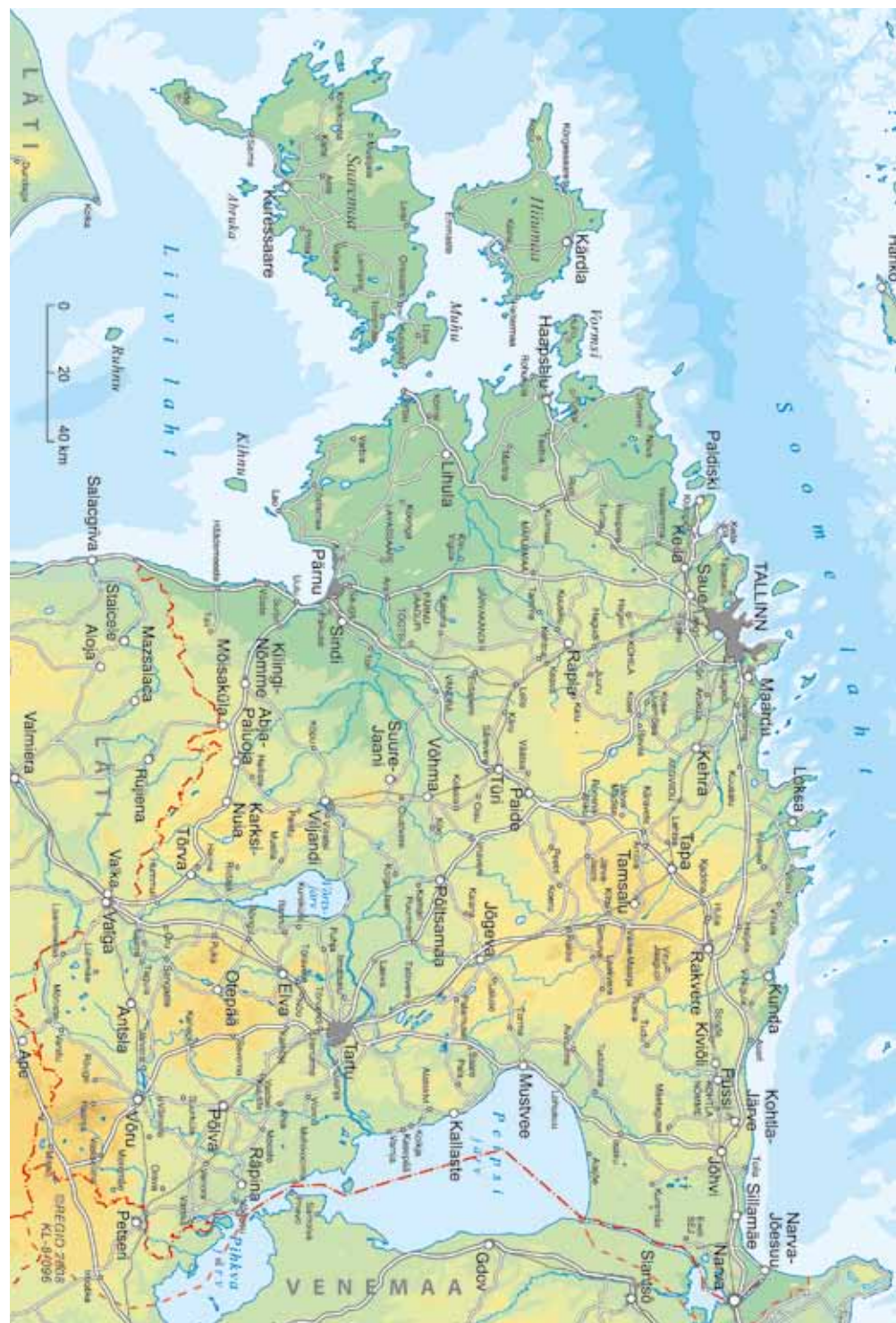
Õppeaine	Hinded

3. veerand

Õppeaine	Hinded

4. veerand

Õppeaine	Hinded

Euroopa Liidu kaart

PÕHIA-JÄÄMERI

MAAILMA RIIGID

	Pindala (km ²)	Rahvastik (2010)	Pealinn
Austria	83 858	8 375 290	Viin
Belgia	30 510	10 827 000	Brüssel
Bulgaaria	110 910	7 563 710	Sofia
Eesti	45 226	1 340 127	Tallinn
Hispaania	504 782	45 989 016	Madrid
Holland	41 526	16 577 612	Amsterdam
Iirimaa	70 280	4 455 780	Dublin
Itaalia	301 230	60 340 328	Rooma
Kreeka	131 940	11 295 002	Ateena
Küpros	9 250	798 045	Nikosia
Leedu	65 200	3 329 039	Vilnius
Luksemburg	2 586	502 066	Luxembourg
Läti	64 589	2 248 374	Riia
Malta	316	412 966	Valletta
Poola	312 685	38 167 329	Varssavi
Portugal	92 391	10 637 713	Lissabon
Prantsusmaa	547 030	64 713 762	Pariis
Rootsi	449 964	9 340 682	Stockholm
Rumeenia	237 500	21 462 186	Bukarest
Saksamaa	357 021	81 802 257	Berliin
Slovakkia	48 845	5 424 925	Bratislava
Sloveenia	20 253	2 046 976	Ljubljana
Soome	337 030	5 351 427	Helsingi
Taani	43 094	5 534 738	Kopenhaagen
Tšehhi Vabariik	78 866	10 506 813	Praha
Ungari	93 030	10 013 000	Budapest
Ühendkuningriik	244 820	62 008 048 (hinnanguline)	London

Märkused:

SKT inimese kohta PPSis: ostujõu standardi (PPS – Purchasing Power Standard) kasutamine kõrvaldab riikide vahel esinevad hinnaerinevused ja võimaldab riikide SKTd (sisemajanduse kogutoodang) paremini võrrelda. Juhul kui riigi näitaja on suurem kui 100, on selle riigi SKT inimese kohta kõrgem kui Euroopa keskmine ja vastupidi.

SKT inimese kohta PPSis (2009. aasta prognoos)	Töötuse määr (juuni 2010)	Kirjamargi hind (eurodes, 2007)	ELi astumise aasta		
122	4,50%	0,55	1995		
116	8,60%	0,52	1952		
43 (2008)	10,10%	0,23 (2004)	2007		
63	18,60%	0,35	2004		
104	20,20%	0,30	1986		
130	4,50%	0,44	1952		
128	13,70%	0,55	1973		
102	8,40%	0,60	1952		
93	12,20%	0,54	1981		
98	7,20%	0,34	2004		
53	18,20%	0,45	2004		
271	4,90%	0,50	1952		
49	19,50%	0,29	2004		
78	6,50%	0,19	2004		
61	9,50%	0,55	2004		
79	11,00%	0,45	1986		
108	9,90%	0,54	1952		
120	8,10%	0,60	1995		
45	7,10%	0,24	2007		
116	6,90%	0,55	1952		
71	14,40%	0,47	2004		
87	7,30%	0,23	2004		
111	8,50%	0,70	1995		
118	7,30%	0,74	1973		
80	7,10%	0,27	2004		
63	11,30%	0,38	2004		
116	7,80%	0,50	1973		

Allikas: Eurostat.

Esmaspäev, 22. august 2011

Iivo, Ivo, Ivar, Ivari, Ivalo

**Osale Euroopa päeviku esikaane
kujunduse konkursil!**

Tähtaeg: 12. november 2011

Loe lähemalt

www.europadiary.eu

Kolmapäev, 24. august 2011

Pärtel, Pärt, Albert, Berta

„Sa leiad kahe kuuga rohkem sõpru, tundes huvi teiste vastu, kui kahe aastaga, püüdes ennast teiste jaoks huvitavaks teha.“ Dale Carnegie

Neljapäev, 25. august 2011

Tauno, Tunne

Reede, 26. august 2011

Ilmatar, Ilma, Ilme, Ilmi, Hilma

Nädalalõpp

Maimu, Maime, Maimi, Maimo
August, Gustav, Kustav, Kustas, Kusti, Kusto

August

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Euroopa Liidu ametlik hümn on Beethoveni 9. sümfoonia viimane osa "Ood rõõmule".

Esmaspäev, 29. august 2011

Õnne, Õnnela

Teisipäev, 30. august 2011

Emil, Mello, Meljo, Miljo

Kolmapäev, 31. august 2011

Arved, Arvid, Anvi

Kas valget veini tehakse valgetest viinamarjadest?

Punast veini tehakse punastest viinamarjadest, aga valget veini saab teha nii punastest kui valgetest viinamarjadest. Viinamarjakoor lisab käärimise ajal värvi. Valge veini tegemiseks eemaldatakse viinamarjadelt koor.

Neljapäev, 1. september 2011

Ülo, Ülev, Ülar, Ütari, Üllar, Üllart, Üllas, Üllo

Reede, 2. september 2011

Maive, Maivi, Taive, Taivi

Nädalalõpp

Solveig, Veegi
Priidika, Priidla, Priide

September

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

„Me tõestame teaduse, kuid avastame vaistu abil.“ (Henri Poincaré)

Esmaspäev, 5. september 2011

Preedik, Reedik, Vidrik, Priidik, Priit, Priido, Priidu

Teisipäev, 6. september 2011

Ingel, Angela, Angelika, Aiki

Kolmapäev, 7. september 2011

Regiina, Reina

Neljapäev, 8. september 2011

Mariann, Marianna, Marianne

Reede, 9. september 2011

Taima, Taimi, Taidi

Nädalalõpp

11. september: Vanavanemate päev

Lembe, Lembi, Lemme, Lemmi
Aleksander, Aleks, Aalo, Sander, Sanno, Sass

September

E	T	K	N	R	L	P
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Esmaspäev, 12. september 2011

Melanie, Meeli, Meelike, Meila, Meili, Mella, Melli

Teisipäev, 13. september 2011

Ervin, Ervi, Ervo

Kolmapäev, 14. september 2011

Raimund, Raimond, Raimo, Raimu, Reimo, Reimu

2011. aasta Euroopa kultuuripealinnad on Turu (Soome) ja Tallinn (Eesti). Mõlemad linnad korraldavad mitmesuguseid kultuuriüritusi, et ennast maailmale tutvustada.

Külalaste kultuuripealinnade veebilehti: www.turku2011.fi ja www.tallinn2011.ee

Neljapäev, 15. september 2011

Kulmo, Kulno, Kurmo, Kuulo

Reede, 16. september 2011

Alice, Aliise, Aila, Aile, Aili

Nädalalõpp

Hildegard, Hilda, hille, Hilli, Ille, Ilii
Tiidrik, Tiit, Tiido, Tiidu

September

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

15. september on rahvusvaheline demokraatia päev.

Demokraatia on poliitiline süsteem, kus võim on rahva käes ja kes teostab oma võimu referendumite ja valitud esindajate kaudu. Sõna demokraatia tuleb kreekakeelsetest sõnadest *demos* (rahvas) ja *kratos* (võim).

Esmaspäev, 19. september 2011

Erna, Marna

Teisipäev, 20. september 2011

Kaupo, Kaubi

Kolmapäev, 21. september 2011

Lembitu, Lembit, Lembo, Lemmo, Lemmik, Lemmert

T Meie kasutame Gregoriuse kalendrit, mille kehtestas 1582. aastal paavst Gregorius XIII ning mis asendas Juliuse kalendrit. Eesmärk oli saavutada võimalikult täpselt troopilise aasta pikkus, mis on 365,242190 päeva. Kui me kasutaksime endiselt Juliuse kalendrit, oleksime 13 päeva maha jäänud.

Neljapäev, 22. september 2011

Maurits, Mauri, Maur, Marvo

Reede, 23. september 2011

Tekla, Diana, Dolores

Nädalalõpp

Alvar, Alver, Alvo
Ako, Ago, Agu, Agur, Koit, Koido

September

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

21. septembril algab sügis.

22. septembril tähistatakse ülemaailmset autovaba päeva. Sel päeval pööratakse kõikjal maailmas tähelepanu õhusaastatusele, meie autosõltuvusele ja tervislikele eluviisidele. Ajavahemikus 1990 kuni 2005 kasvas autode arv ELi 25 liikmesriigis 38%. www.autovaba.ee

Esmaspäev, 26. september 2011

Valve, Valvi, Velve, Vilve, Vilvi

Teisipäev, 27. september 2011

Elo, Loone, Örne

Kolmapäev, 28. september 2011

Leonhard, Lennart, Linnart, Linnar, Lenno

26. september on Euroopa keeltepäev.

http://ec.europa.eu/education/languages/index_et.htm

Neljapäev, 29. september 2011

Miikael, Mihkel, Mikk, Miko, Miku

Reede, 30. september 2011

Kaur, Kauri, Tauri

Nädalalõpp

Reinhard, Rainer, Rain, Raino, Ragnar, Rauno
Leelo, Leela, Leeli

September

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Inimorganismi kõige tugevam luu on oimuluu. Kus see asub?

- a) Reies b) Kannas c) Koljus

Esmaspäev, 3. oktoober 2011

Evald, Eevald, Eevo, Evert

Teisipäev, 4. oktoober 2011

Randolf, Randel, Rando, Ranno

Kolmapäev, 5. oktoober 2011

Ingeborg, Inger, Ingrid, Inga, Inge, Ingi

5. 5. oktoober on ülemaailmne õpetajate päev

„Haridus on kõige võimsam relv, mida saab kasutada maailma muutmiseks.“ Nelson Mandela

Neljapäev, 6. oktoober 2011

Bruno, Edmund

Reede, 7. oktoober 2011

Atso, Ats, Asso, Hasso

Nädalalõpp

Hilja, Hilje, Hilju
 Riin, Riina, Riine, Marina

Oktoober

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

8. oktoober: *Yom kippur* ehk lunastuspüha on juudi kalendri tähtsaim püha. See on kaheksa päeva pärast rosh hashanah'i ehk juudi uut aastat ning on paastumise ja palvetamise päev.

Esmaspäev, 10. oktoober 2011

Karmo, Varmo, Võso

Teisipäev, 11. oktoober 2011

Heldur, Eldur, Haldur, Haldo, Aldur, Aldo

Kolmapäev, 12. oktoober 2011

Aare, Aaro, Are

Mitu regiooni on Euroopa Liidus?

- a) 93 b) 271 c) 315

Neljapäev, 13. oktoober 2011

Ebba, Ebe, Epp

Reede, 14. oktoober 2011

Kai, Kaia, Kaie, Kaidi, Kaili, Kaisa

Nädalalõpp

Hedvig, Heda, Hedi, Hädi, Eda, Ede, Heidi, Heivi, Häidi
 Sirje, Sirja, Siret

Oktoober

E	T	K	N	R	L	P
						1 2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

lirima on võitnud Eurovisiooni lauluvõistluse kõige rohkem kordi (seitse).

Esmaspäev, 17. oktoober 2011

Vesta, Veste

Teisipäev, 18. oktoober 2011

Luukas, Ludvig, Lui

Kolmapäev, 19. oktoober 2011

Tähte, Tähti, Stella

18. oktoober on Euroopa Liidu inimkaubanduse vastu võitlemise päev. Maailmas langeb igal aastal inimkaubanduse ohvriks 2–4 miljonit inimest. Enamik neist meelitatakse võltstööpakkumiste abil prostituudiks, orjaks või sunnitööle.
http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/traffic/index_en.htm

Neljapäev, 20. oktoober 2011

Kaspar, Kasper, Jasper

Reede, 21. oktoober 2011

Ursula, Ulla, Ulrika

Nädalalõpp

Ihan, Ihanus, Jaanus, Jaano, Hannus, Hanno, Annus, Anno
Liivia, Liivi, Liivika, Leevi

Oktoober

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Esmaspäev, 24. oktoober 2011

Koolivaheaeg

Koolivaheaeg

Ermo, Rasmus, Asmus, Asmo

Teisipäev, 25. oktoober 2011

Raivo, Riivo, Viivo, Veevo

Kolmapäev, 26. oktoober 2011

Amanda, Manda, Aime, Aimi, Ami

26.–30. oktoobril tähistavad Hindustani poolsaarel jainid, sikhid ja hindud aasta oodatumat püha – valguse püha Deepavali't ehk Diwali't. Sel ajal on kombeks teha kingitusi, süüa maiustusi, teha ilutulestikku ja põletada õlilampe.

Neljäpäev, 27. oktoober 2011

Eila, Eili, Heili, Häili, Hälli

Reede, 28. oktoober 2011

Siimon, Simun, Siimo, Siimu, Siim, Simmo, Simmu

Nädalalõpp

Alfred, Alf, Fred, Fredi
Urmas, Urmo, Urmet

Oktoober

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

30. oktoobril algab talveaeg. Keera kell ühe tunni võrra tagasi (sügisel tagasi, kevadel edasi).

Esmaspäev, 31. oktoober 2011

Artur, Ardo, Ardu, Arti, Arto

Teisipäev, 1. november 2011

Tiia, Tiit

Kolmapäev, 2. november 2011

Hingedepäev

Hinge, Hingi

1. novembril on programmi Euroopa Noored tähtaeg. Korralda sõpradega üks tore projekt! www.noored.ee

1. november: kõigi pühakute päev on kristlik püha, mis on pühendatud kõigile pühakutele, nii tuntud kui ka tundmatutele. Kõigi pühakute päeval ehk hingedepäeval, 2. novembril, käiakse mõnes riigis lähedaste haudadel.

Neljapäev, 3. november 2011

Kaido, Kaidu, Kairo, Kaivo, Kaimo, Kaimar

Reede, 4. november 2011

Herta, Erla, Erle

Nädalalõpp

Vahur, Vaho, Vahto
Adolf, Ado, Aadi, Aado, Aadu

November

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

4. novembril 1950 allkirjastasid Euroopa Nõukogu liikmesriigid Euroopa inimõiguste konventsiooni. Strasbourgis loodi inimõiguste komisjon ja Euroopa inimõiguste kohus, et tagada konventsioonis sätestatud õiguste järgimine.

Esmaspäev, 7. november 2011

Kiira, Kiiri, Kirke

Teisipäev, 8. november 2011

Nele, Nelli, Nella

Kolmapäev, 9. november 2011

Teo, Teodor, Tuudor

Mis on Euroopa suurim linn?

a) London

b) Pariis

c) Berliin

Londonis elab 12,3 miljonit elanikku ja on Euroopa suurim metropol, kuid see on siiski vaid kolmandik Tokyo ümbruse rahvastikust!

Neljapäev, 10. november 2011

Mardipäev

Martin, Mart, Mardi, Mardo, Märten, Märt

Reede, 11. november 2011

Alev, Elev, Elvo

Nädalalõpp

13. november: Isadepäev

Konrad, Kuno, Kuuno
Kristjan, Krister, Kristo, Risto

November

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Bluetoothi juhtmevaba tehnoloogia sai oma nime taanlasest viikingikuningalt Harald Blåtandilt (ingl k: Bluetooth, eesti k: Sinihammas), kes ühendas Taani ja Norra. Sellest tuli ka nimeidee: seadmete ühendamine Bluetoothi abil.

Esmaspäev, 14. november 2011

Alviine, Alvi, Alve

Teisipäev, 15. november 2011

Vaike, Vaige, Vaigi, Vaiki

Kolmapäev, 16. november 2011

Taassünnipäev

Arnold, Arno, Arne, Aarne

1 2007. aastal liitus Euroopa Liiduga kaks riiki. Mis need olid?

Neljapäev, 17. november 2011

Heinar, Einar, Einari, Eino, Egon, Egil

Reede, 18. november 2011

Ilo, Ilu

Nädalalõpp

Elišabet, Eliise, Elis, Els, Elsa, Else, Liis, Liisa, Liisi, Liisu, Ilse, Betti
Helmar, Helmer, Helmo, Helmu, Helmur, Helmut

November

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

20. november on rahvusvaheline laste õiguste päev. Sel päeval 1959. aastal võttis ÜRO vastu lapse õiguste deklaratsiooni ja 1989. aastal lapse õiguste konventsiooni. www.ec.europa.eu/0-18.

Esmaspäev, 21. november 2011

Pilvi, Pilve

Teisipäev, 22. november 2011

Cecilia, Säsil, Silja, Silje, Sille

Kolmapäev, 23. november 2011

Kleement, Leemet, Leemo

18. november: Euroopa antibiootikumiteadikkuse päev. Antibiootikumide vastutustundlik kasutamine aitab takistada kahjulike bakterite arengut ning säilitada antibiootikumide tõhusust ka tulevastele põlvkondadele. Kasuta antibiootikume ainult siis, kui arst on need sulle välja kirjutanud ning järgi täpselt arsti juhiseid.

http://ec.europa.eu/health/antimicrobial_resistance/policy/index_et.htm

http://ecdc.europa.eu/en/healthtopics/antimicrobial_resistance/basic_facts/Pages/factsheet_general_public.aspx

Neljapäev, 24. november 2011

Ustav, Ustus

Reede, 25. november 2011

Kadripäev

Katariina, Katrin, Katre, Katri, Kadrin, Kadri, Kadi, Kati, Kaarin, Karin, Triin, Triina, Triinu

Nädalalõpp

Dagmar, Tamaara, Maara, Maare
Asta, Astra, Astrid

26. november: Kodanikupäev

November

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

26. novembril algab islami uusaasta. Tegemist on kultuurilise pühaga, mil mälestatakse hidžrat ehk prohvet Muhamedi emigreerumist linna, mida nüüd tuntakse Mediina nime all. Islami kalendri järgi on praegu aasta 1433.

Esmaspäev, 28. november 2011

Laima, Raima, Niina

Teisipäev, 29. november 2011

Edgar, Egert

Kolmapäev, 30. november 2011

Andreas, Andres, Andrus, Andre, Andro, Ando, Andu, Andi, Anti

1.-3. detsembril toimub noorte infomess Teeviit 2011. www.teeviit.ee

Millises riigis sündis merest armastusjumalanna Aphrodite?

Neljapäev, 1. detsember 2011

Oskar, Osmar, Oss

Reede, 2. detsember 2011

Aira, Aire, Airi

Nädalalõpp

Leiger, Leino
Barbara, Barba, Parba, Varve, Varje, Varju

Detsember

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

HIV/AIDS, malaaria ja tuberkuloos on ravitavad ja ennetatavad haigused, kuid nende tõttu suri ainuüksi 2009. aastal üle nelja miljoni inimese, peamiselt Alam-Sahara Aafrikas.

www.who.int/topics/millennium_development_goals/diseases/en/index.html

Esmaspäev, 5. detsember 2011

Selma, Selme

Teisipäev, 6. detsember 2011

Nigulas, Nigul, Nikolai, Niilas, Niilo, Nils, Klaus, Laas, Laus

Kolmapäev, 7. detsember 2011

Sabiine, Piine

3. detsember on rahvusvaheline puuetega inimeste päev. Selle päeva eesmärk on aidata mõista puuetega seotud probleeme ja toetada puuetega inimeste väärikust, õigusi ning heaolu.

www.un.org/disabilities/, www.epikoda.ee

Neljapäev, 8. detsember 2011

Küllil, Küllike, Külliki, Külve, Külvi

Reede, 9. detsember 2011

Raido, Raidu, Raigo, Raigo, Raiko, Raid, Raik, Rait

Nädalalõpp

Juudit, Juta
Daaniel, Taaniel, Tanel, Tani, Taano, Tanno

Detsember

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

10. detsember on inimõiguste päev.

ÜRO üldassamblee võttis 1948. aastal vastu inimõiguste ülddeklaratsiooni, mille esimene artikkel ütleb: "Kõik inimesed sünnivad vabadena ja võrdsena oma väärikuselt ja õigustelt. Neile on antud mõistus ja südametunnistus ja nende suhtumist üksteisesse peab kandma vendluse vaim." www.ohchr.org

Esmaspäev, 12. detsember 2011

Aivar, Aiver, Aivo

Teisipäev, 13. detsember 2011

Lucia, Hele, Ele, Ere, Loviise, Luise, Viise

Kolmapäev, 14. detsember 2011

Eho, Hengo, Hingo

10% noortest on igapäevase või sagedase internetiküsimise ohvrid.

Ole tark internetikasutaja ja hooli endast!

Rohkem teavet internetiküsimise, sellega toimetuleku ja muude internetikuritegude kohta leiad siit:

www.netiohud.ee, <http://lapsnetis.eesti.ee>

Neljapäev, 15. detsember 2011

Kalli, Kelli, Kulla, Killu

Reede, 16. detsember 2011

Adelheid, Adeele, Ethel, Aade, Aale, Teele, Haide, Aliide, Liide

Nädalalõpp

Rahel, Raili
Neeme, Neemo

Detsember

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Esimene SMS saadeti 1992. aastal Ühendkuningriigis ja selle tekst oli: *Merry Christmas.*

Esmaspäev, 19. detsember 2011

Maarius, Mario, Mairo

Teisipäev, 20. detsember 2011

Pärja, Pärje

Kolmapäev, 21. detsember 2011

Toomas, Toom, Tom, Tommi

21. detsembril algab talv. Talvisel pööripäeval on põhjapoolkeral kõige lühem päev ja kõige pikem öö. Maa telje kalde ja Maa pöörlemise tõttu ümber Päikese saab põhjapoolus aasta jooksul muutuvat hulgal valgust.

Neljapäev, 22. detsember 2011

Vambola, Vambo

Reede, 23. detsember 2011

Eugenia, Senna, Senni

Nädalalõpp

Aadam, Tammo, Tamur, Eeva, Eevi, Eva, Eve, Evi, Ivi, Iivi, Ivika, Eveli, Evelin
 Natalie, Neida, Taale, Taali

24. detsember: Jõululaupäev
 25. detsember: Esimene jõulupüha

Detsember

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

25. detsember: esimene jõulupüha, millega mälestatakse Jeesuse sündi. Seda tähistatakse üldiselt 25. detsembril (või 7. jaanuaril paljudes õigeuskirikutes või 6. jaanuaril Armeenia apostlikus kirikus ja 19. jaanuaril Jeruusalemma ja Püha Maa armeenlaste hulgas).

Esmaspäev, 26. detsember 2011

Koolivaheaeg

Koolivaheaeg / Teine jõulupüha

Taban, Tehvan, Tahvo, Tehvo, Teho, Sten

Teisipäev, 27. detsember 2011

Sulve, Sulvi, Sula

Kolmapäev, 28. detsember 2011

Piia, Piiu

1 честита нова година - gelukkig Nieuwjaar - Head uut aastat - bonne année - boldog új évet - ath bhliain faoi mhaise - laimīgu Jauno gadu - is-sena t-tajba - szczęśliwego nowego roku - la multji ani - šťastný nový rok - gott nytt år!

Neljäpäev, 29. detsember 2011

Merle, Merli, Merili, Mirle

Reede, 30. detsember 2011

Taavet, Taave, Taavi, Taavo, Tavo

Nädalalõpp

1. jaanuar: Uusaasta

Silvester, Silvar, Silver, Silvo
Algo, Alo, Esmo, Uno, Üuno

Detsember

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

godt nytår - Happy New Year - onnellista uutta vuotta - Frohes neues Jahr - kali xronia - Felice Anno Nuovo -
laimingü Naujuju Metų - e gudd neit Joër - feliz ano novo - srečno novo leto - ¡Feliz Año Nuevo! - yeni yılınız kutlu
olsun!

Esmaspäev, 2. jaanuar 2012

Koolivaheaeg

Koolivaheaeg

Algi, Esme, Esmi

Teisipäev, 3. jaanuar 2012

Gerhard, Gert, Keerdo, Kert

Kolmapäev, 4. jaanuar 2012

Ruth, Rutt

Mõned idapoolsed õigeuskirikud kasutavad Juliuse kalendrit, mis on praeguseks Gregoriuse kalendrist 13 päeva maha jäänud, mistõttu langevad nende jõulud 7. jaanuarile.

Neljapäev, 5. jaanuar 2012

Lea, Leana, Liia

Reede, 6. jaanuar 2012

Aabel, Aabi, Aabo, Aapo, Aap

Nädalalõpp

Kanut, Nuut, Susi, Hirvo
 Gunnar, Kunnar, Kunder / Veli, Veljo, Vello, Velvo.

Jaanuar

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

6. jaanuar: epifaania, mis tuleb kreeka keelsest sõnast ja tähendab ilmutust, on 6. jaanuaril tähistatav kristlik püha, millega mälestatakse Kristuse ilmutamist paganatele, keda esindasid kolm idamaa tarka (keda mõnikord nimetatakse ka kuningateks). Paljudes kultuurides süüakse sel päeval kuningakooki.

Esmaspäev, 9. jaanuar 2012

Veigo, Veiko, Väiko, Venda, Vendo, Venno

Teisipäev, 10. jaanuar 2012

Talva, Talve, Talvi

Kolmapäev, 11. jaanuar 2012

Osvald, Ove

Titanicu ehitamine maksis 7 miljonit dollarit, sellest filmi tegemine aga 200 miljonit.

Neljäpäev, 12. jaanuar 2012

Antonia, Ande, Tooni

Reede, 13. jaanuar 2012

Hillar, Hillo, Illar, Illart, Illo

Nädalalõpp

Feliks, Önneleid
Salve, Salvi, Sõlmi

Jaanuar						
E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Esmaspäev, 16. jaanuar 2012

Ilmar, Ilmo, Illimar

Teisipäev, 17. jaanuar 2012

Anton, Anto, Antu, Hando, Tõnis, Tõnu, Tõnn, Tõnno

Kolmapäev, 18. jaanuar 2012

Laura, Lauli

Mitu tähte on Euroopa lipul?

- a) 9 b) 12 c) 27

Neljapäev, 19. jaanuar 2012

Hendrik, Henrik, Henri, Heino, Henn, Henno, Enn, Enno, Eno, Heik, Heiki, Heiko, Heigo

Reede, 20. jaanuar 2012

Hendrika, Henna, Henni, Henriette, Jete

Nädalalõpp

Agnes, Agneta, Agne, Age, Agi, Aune, Auni, Ines, Neta
Luule, Luuli

Jaanuar

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Esmaspäev, 23. jaanuar 2012

Rene, Reeno, Räni

Teisipäev, 24. jaanuar 2012

Naima, Naimi

Kolmapäev, 25. jaanuar 2012

Paul, Paavel, Paavo, Paap

Haridus on edu alus nii üksikisikule kui ka Euroopa Liidule tervikuna. Kui palju kulutavad ELi riigid oma elanike haridusele?

Keskmiselt 5,07% SKTst. ELi riikidest kulutab haridusele kõige rohkem Taani (8,43%) ja kõige vähem Rumeenia (3,29%).

Neljapäev, 26. jaanuar 2012

Ulve, Ulvi

Reede, 27. jaanuar 2012

Vilja, Vilje

Nädalalõpp

Kaarel, Karel, Karl, Karli, Kaarli, Kaaro, Karro, Kalle
Valter, Valmo

Jaanuar

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Esmaspäev, 30. jaanuar 2012

Irja, Irje, Jürja, Jürje

Teisipäev, 31. jaanuar 2012

Meelitu, Meelit, Meelis, Meelik, Meelo, Meelu, Meeland

Kolmapäev, 1. veebruar 2012

Birgitta, Birgit, Pireta, Piret, Pirja, Pirje, Gita

Kes olid need kaks meest, kes tulid ideele luua tulevase rahu tagamiseks suuremate Euroopa riikide vahel sõe- ja teraseühendus?

Neljapäev, 2. veebruar 2012

Küünlapäev / Tartu rahulepingu aastapäev

Sāde, Leegi

Reede, 3. veebruar 2012

Hubert, Hugo, Huko

Nädalalõpp

Armiida, Arma, Armi, Miida, Meida
Agaate, Aet, Aita, Ita, Iiti

Veebruar

E	T	K	N	R	L	P
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29				

Mitu kilobaiti on kolmes megabaidis?

- a) 300 b) 3000 c) 3072

Esmaspäev, 6. veebruar 2012

Dorotea, Doora, Doris, Tea, Thea

Teisipäev, 7. veebruar 2012

Richard, Riho, Riko, Riku

Kolmapäev, 8. veebruar 2012

Taalo, Tali, Talis, Talvo

1 Kuidas tuleb Euroopa põhiõiguste harta järgi arvestada last puudutatavates küsimustes lapse enda arvamusega ?
a) Lapse arvamusega ei arvestata kunagi.
b) Lapse arvamusega arvestatakse olenevalt tema vanusest ja küpsusastmest.
c) Lapse arvamusega arvestatakse alati.

Neljapäev, 9. veebruar 2012

Mehis, Mehto

Reede, 10. veebruar 2012

Ella, Elle, Elli, Ellu, Ellen

Nädalalõpp

Teri, Terje
Alma, Alme, Elma, Elme, Elmi

Veebruar

E	T	K	N	R	L	P
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29				

8. veebruar: budismipüha parinirvana tähistab päeva, millal Buddha suri ja jõudis täielikku nirvaanasse. Mõned budistid tähistavad seda päeva 15. veebruaril.

Esmaspäev, 13. veebruar 2012

Eke, Ike, Iko

Teisipäev, 14. veebruar 2012

Valentin, Valle, Vallo, Vallot, Vallut, Valjo, Valju

Kolmapäev, 15. veebruar 2012

Tiina, Neidi

14. veebruar on valentinpäev ehk sõbrapäev. Vanim teadaolev valentinpäevakaart pärineb aastast 1415 ning see asub Briti Muuseumis.

Neljapäev, 16. veebruar 2012

Miranda, Miralda, Alda, Aldi, Valda, Velda

Reede, 17. veebruar 2012

Väino, Väinu, Salmo

Nädalalõpp

Karme, Karmen, Karita, Rita
Ulla, Ulle, Ülli, Ülve, Ulvi

Veebruar

E	T	K	N	R	L	P
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29				

Milline on Euroopa kõige pikem mäeahelik?

- a) Alpid b) Dolomiidid c) Püreneed

Esmaspäev, 20. veebruar 2012

Meinhard, Meino, Ardi, Hardi, Hardo, Kardo

Teisipäev, 21. veebruar 2012

Vastlapäev

Aavo, Auvo, Avo

Kolmapäev, 22. veebruar 2012

Hela, Heli, Helin, Helina, Helis, Häli

 2012. aasta jaanuarist kuni juunini on ELi eesistujariik Taani.

Neljapäev, 23. veebruar 2012

Leho, Lehto, Lehar

Reede, 24. veebruar 2012

Iseseisvuspäev

Mattias, Madis, Madi, Matis, Mati, Matti, Mats, Mait, Maido, Maidu, Mäido

Nädalalõpp

Tuule, Tuuli, Tuulike, Tormi
Ingmar, Ingvar, Ingo, Selmar

Veebruar

E	T	K	N	R	L	P
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29				

24. veebruar on Eesti iseseisvuspäev. 1918. aastal kuulutati Tallinnas, Viljandis ja Paides välja Eesti Vabariik ning moodustati Ajutine Valitsus, mille juhiks sai Konstantin Päts.

Esmaspäev, 27. veebruar 2012

Helbe, Helve, Helvi

Teisipäev, 28. veebruar 2012

Vilmar, Vilmer, Vilmo

Kolmapäev, 29. veebruar 2012

Une, Ulmi

NNaerata! Naeratus lõdvestab kõiki suuremaid näolihaseid, vähendab stressitaset ja tugevdab immuunsüsteemi. Kuueaastane naerab keskmiselt 300 korda päevas. Täiskasvanud naeravad ainult 15 kuni 100 korda päevas. Kui palju sina naerad?

Neljapäev, 1. märts 2012

Albo, Albin, Alvin, Armin

Reede, 2. märts 2012

Virve, Virvi, Virge, Virgi, Virma, Virme

Nädalalõpp

Egle, Haili, Halliki, Helliki
Eimar, Elmar, Elmer, Eimet, Eimo, Älmar

Märts

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Roomas asuv Colosseum ehitati valmis kõigest kaheksa aastaga. 80. aastal pKr valminud ehitis mahutas 50 000 pealtvaatajat.

Esmaspäev, 5. märts 2012

Laila, Laili, Leila, Leili

Teisipäev, 6. märts 2012

Tarmo, Tarmu

Kolmapäev, 7. märts 2012

Rudolf, Ruudi, Ruut, Ralf, Rolf, Raul

Mida saab taaskasutatud plastist teha ?

a) Uusi pudeleid

b) Aiamööblit

c) Fliisjakke

d) Kõiki nimetatud esemeid

Neljapäev, 8. märts 2012

Viilup, Viilo, Vilbo, Lepo

Reede, 9. märts 2012

Edvin, Heido, Heivo

Nädalalõpp

Helda, Helde, Heldi
Ain, Ainar, Aigar, Innar, Inno

Märts

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

8. märts on rahvusvaheline naistepäev. Selle ÜROs tähistatava ja paljudes riikides riigipühaks oleva päeva eesmärk on pöörata tähelepanu naiste õigustele ja sajanditepikkusele võitlusele oma õiguse eest osaleda ühiskonnas meestega võrdsetel alustel. www.internationalwomensday.com

Esmaspäev, 12. märts 2012

Rego, Reio

Teisipäev, 13. märts 2012

Ernst, Ernits, Erni, Erno

Kolmapäev, 14. märts 2012

Emakeelepäev

Matilde, Malde, Maldj, Milda, Milde, Meta, Tilde

14. märts on emakeelepäev ehk eesti keele ja kultuuri päev. Sel päeval sündis Kristjan Jaak Peterson.

Mitu ELi liikmesriiki asub Läänemere ääres?

Kahaksa: Taani, Saksamaa, Poola, Leedu, Lätt, Eesti, Soome, Rootsi.

Neljapäev, 15. märts 2012

Valev, Valvo, Valvik

Reede, 16. märts 2012

Herbert, Herbi, Heero

Nädalalõpp

Gertrud, Gerda, Kertu, Kert, Kärdi, Kärt, Kerli, Truude, Truuta, Ruuta, Ruta
Eduard, Edi, Eedi, Eedo, Eedu

Märts

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Millises Euroopa riigis on kõige rohkem vulkaane?

15. märts: rahvusvaheline tarbija õiguste päev. Lisateavet oma tarbijaõiguste kohta saad veebilehelt http://ec.europa.eu/consumers/citizen/index_et.htm, www.dolceta.eu

Esmaspäev, 19. märts 2012

Koolivaheaeg

Koolivaheaeg

Joosep, Joosu

Teisipäev, 20. märts 2012

Malviine, Malvi, Malve

Kolmapäev, 21. märts 2012

Pent, Pendo, Küillo, Külvo

21. märtsil algab kevad.

22. märts on maailma veepäev. Kas teadsid, et inimeste poolt joogikõlblikuks töödeldud veest kasutatakse joomiseks ja toiduvalmistamiseks ainult 7% ?

„Vee väärtuse saame teada siis, kui kaev on tühi.“ Benjamin Franklin

www.worldwaterday.org

Neljapäev, 22. märts 2012

Viktor, Viktoria

Reede, 23. märts 2012

Aksel, Ailo

Nädalalõpp

Albina, Albi, Albe

Maria, Marie, Maarja, Marja, Marje, Marjo, Marju, mari, Marili, Marika, Maari, Maarika, Manni

Märts

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

25. märtsil algab suveaeg. Keera kella ühe tunni võrra edasi (sügisel tagasi, kevadel edasi).

Esmaspäev, 26. märts 2012

Immo, Imand, Imant

Teisipäev, 27. märts 2012

Leida, Leidi, Leia, Laide, Laidi

Kolmapäev, 28. märts 2012

Armas, Armo, Arm, Kallis

 Ajaleht võib kõigest seitsme päevaga läbida taaskasutuselevõtu protsessi ja saada uueks ajaleheks.

Neljapäev, 29. märts 2012

Joonas, Joakim, Kimmo

Reede, 30. märts 2012

Pille, Sibülle

Nädalalõpp

Irmgard, Irma, Irmu, Hermi, Hämi
Harald, Herald, Harri, Harro

Märts

E	T	K	N	R	L	P
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Millises Euroopa riigis on kõige rohkem vulkaane?

- a) Prantsusmaal b) Hispaanias c) Itaalias

Esmaspäev, 2. aprill 2012

Ene, Eneken, Enel, Eneli, Enelin

Teisipäev, 3. aprill 2012

Uku, Uko

Kolmapäev, 4. aprill 2012

Ambrus, Arbo, Arp, Arpo

7 7. aprill on maailma tervisepäev. Sellel päeval tähistatakse tuhandete üritustega tervise olulisust produktiivses ja õnnelikus elus. Kuidas teie oma koolis seda päeva tähistate? www.who.int/world-health-day/

Neljapäev, 5. aprill 2012

Irene, Ireene, Reene, Reena, Rena, Renate

Reede, 6. aprill 2012

Suur reede

Villem, Ville, Villi, Villo, Villu

Nädalalõpp

8. aprill: Ülestõusmispühade 1. püha

Allan, Allo
Julia, Juuli, Juuliika, Lia, Liana, Liane

Aprill						
E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

8. aprill: ülestõusmispühad tähistavad Jeesuse ülestõusmist kolm päeva pärast tema ristilöömist. See püha ei ole kindlal kuupäeval, sest on seotud juudi paasapühade tähistamisega, mis liigub vastavalt kuu- ja päikesekalendritele. Juulise kalendrit kasutavad õigeuskirikud tähistavad sellel aastal ülestõusmispüha 15. aprillil.

Esmaspäev, 9. aprill 2012

Kaira, Kaire, Kairi, Iiris

Teisipäev, 10. aprill 2012

Hindrek, Indrek, Ints, Imre

Kolmapäev, 11. aprill 2012

Hurme, Hurmi, Urmi

1 Ühe kilo liha tootmiseks on vaja 15 500 liitrit vett. Selle hulgas on kogu vesi, mida on vaja liha saamiseks (sh looma kasvatamine, transport, pakkimine jms).

Neljapäev, 12. aprill 2012

Julius, Ulrik, Ullo, Udo, Uudo

Reede, 13. aprill 2012

Tarvo, Tarvi

Nädalalõpp

Lehe, Lehte, Lehti
Verner, Verni, Uļjas, Uļjo

Aprill

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Esmaspäev, 16. aprill 2012

Olivia, Olvi, Olve

Teisipäev, 17. aprill 2012

Ege, Eike, Hiie

Kolmapäev, 18. aprill 2012

Valdemar, Voldemar, Valdek, Valdeko, Valdo, Valdu, Valdur, Valmar, Valmer, Volmer, Volli

 Jookse oma elu eest! Jooksmine on hea viis stressiga võitlemiseks. See on lihtne, ei nõua eritreeningut ja hakkab mõjuma juba peale esimest 200 meetrit.

Neljapäev, 19. aprill 2012

Aleksandra, Allo, Aalike, Alli, Andra, Sandra

Reede, 20. aprill 2012

Urva, Urve, Urvi, Orvi, Urbe

Nädalalõpp

Aimar, Aimer, Aimur, Aimo
Meeri, Meri, Merje, Merike

Aprill						
E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Mis on Euroopa suurim meri?

a) Läänemeri

b) Must meri

c) Vahemeri

Esmaspäev, 23. aprill 2012

Georg, Jürgen, Jürgo, Jüri, Jürjo, Jürmas, Jüts, Ürjo

Teisipäev, 24. aprill 2012

Vanda, Vaida, Aada, Iida

Kolmapäev, 25. aprill 2012

Markus, Margus, Margo, Marko, Marek, Mark

 Sigmund Freud (psühhiaater) – Nadia Comaneci (võimleja) – Albert Einstein (füüsik) – Marlene Dietrich (laulja).
Kõik nad olid põgenikud. ÜRO Põgenike Ülemkomissar (UNHCR) aitab tänapäeval 22 miljonil inimesel oma elu uuesti alustada.

Neljapäev, 26. aprill 2012

Tereese, Teesi, Teisi, Reesi, Eesi

Reede, 27. aprill 2012

Haldi, Haldja, Halja

Nädalalõpp

Lagle, Luige
Kalmer, Kaimo

Aprill						
E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Sõna „modem” on lühivorm sõnadest „moduleerima, demoduleerima”.

Esmaspäev, 30. aprill 2012

Mirjam, Mirja, Mirje, Miia

Teisipäev, 1. mai 2012

Kevadpüha

Volber, Valba, Valbe, Valli

Kolmapäev, 2. mai 2012

Mai, Maia, Maie, Maiu, Maaja

1. maid tähistatakse enam kui 80 riigis üle kogu maailma. Traditsiooniliselt tähendas see talve lõppu põhjapoolkeral. Tänapäeval tähistatakse seda mõnes riigis tööpühana.

Neljapäev, 3. mai 2012

Endel, Endo

Reede, 4. mai 2012

Rosalie, Roos, Saali, Saale, Sale

Nädalalõpp

Loit, Loomet
Aasa, Aase, Asse

Mai						
E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

3. mai on ülemaailmne pressivabaduse päev. Inimõiguste ülddeklaratsioon ütleb: „Igaühel on õigus sõnavabadusele“, sealhulgas vabadusele saada ja levitada teavet ning mõtteid mis tahes teabevahendi kaudu.

Esmaspäev, 7. mai 2012

Helme, Helmi, Helma, Helmeles

Teisipäev, 8. mai 2012

Timmo, Timmu, Timo

Kolmapäev, 9. mai 2012

Euroopa päev

Otto, Ott, Kahru

Ära aja Euroopa Nõukogu segi Euroopa Liidu Nõukoguga ! 5. mail 1949. aastal Strasbourgis (Prantsusmaa) asutatud Euroopa Nõukogu on vanem kui Euroopa Liit ja ühendab tänaseks 47 riiki. Organisatsiooni kuuluvad peaaegu kõik Euroopa mandril asuvad riigid. Euroopa Nõukogu eesmärk on arendada ühtseid ja demokraatlikke põhimõtteid kogu Euroopas. www.coe.int

Neljapäev, 10. mai 2012

Aino, Aina, Aini, Ainu, Ainike

Reede, 11. mai 2012

Liivar, Liivo, Leevo

Nädalalõpp

13. mai: Emadepäev

Vootele, Võitur, Tapper, Rünno
Öie, Öile, Öili, Öilme

Mai						
E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

9. mail tähistatakse Euroopa päeva. Samal päeval 1950. aastal tegi Robert Schuman ettepaneku luua rahu säilitamiseks ühendatud Euroopa. Seda ettepanekut, mida tuntakse ka Schumani deklaratsioonina, peetakse praeguse Euroopa Liidu alguseks.

Loe Schumani deklaratsiooni teksti: http://europa.eu/abc/symbols/9-may/decl_et.htm

Esmaspäev, 14. mai 2012

Edith, Eedit, Eede

Teisipäev, 15. mai 2012

Sofia, Viia, Viiu

Kolmapäev, 16. mai 2012

Ester, Esta, Este, Esti

Millises riigis asub Kesk-Euroopa suurim mageveejärv?

- a) Ungari b) Poola c) Tšehhi Vabariik

Neljapäev, 17. mai 2012

Taimo, Taimar, Taidur, Taido, Taivo

Reede, 18. mai 2012

Eerik, Erik, Erich, Eeri, Eero, Ergo, Ergi, Erko, Erki

Nädalalõpp

Emilie, Emma, Miili, Milja, Milla, Milli
Lillia, Lillian, Liili, Lille, Lili, Liija

Mai						
E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

20. mai on Euroopa merepäev. Selle päevaga soovitakse suurendada inimeste teadlikkust ja pöörata tähelepanu mere olulisusele meie igapäevaelus.

<http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/maritimeday>, www.elfond.ee

Esmaspäev, 21. mai 2012

Konstantin, Kostel, Tiino, Kindel

Teisipäev, 22. mai 2012

Oliver, Leivo

Kolmapäev, 23. mai 2012

Lydia, Liidia, Liidi, Lii, Ly

25. mai on rahvusvaheline kadunud laste päev. Alaealise kadumisel või röövimisel tuleb kohe tegettseda.
www.missingchildreneurope.eu, www.lasteabi.ee.

Osale Eestimaa Looduse Fondi talgutel ja tee midagi head ning toreid! www.talgud.ee

Neljapäev, 24. mai 2012

Alar, Alari, Allar, Aller

Reede, 25. mai 2012

Urban, Urbo, Urves, Urve

Nädalalõpp

Vilma, Vilme, Valme, Valmi, Vella, Velli, Miina, Minna
Kalvi, Klaudia

Mai						
E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

27. mai: nelipühad. See kristlik püha tähistab Püha Vaimu mahatulemise päeva apostlite juurde 50 päeva pärast Kristuse ülestõusmist ning tähistab kristliku kiriku ajaloolist algust.

Esmaspäev, 28. mai 2012

Roman, Roomet, Roome, Roomo

Teisipäev, 29. mai 2012

Laido, Leido, Leidur, Luulik

Kolmapäev, 30. mai 2012

Argo, Arro

31. mai: ülemaailmne tubakavaba päev. Tubaka tõttu sureb igal aastal enneaegselt tervelt 650 000 eurooplast. Tubakas on Euroopas suurim välditav terviserisk, sest suur osa vähist, veresoonekonna- ja hingamisteede haigustest on seotud tubakaga.

http://ec.europa.eu/health/tobacco/policy/index_en.htm

Neljapäev, 31. mai 2012

Helga, Helge, Helgi, Helja, Helje, Heljo, Helju, Elga, Olga, Olli

Reede, 1. juuni 2012

Sirle, Sirlil, Sireli, Sirelin

Nädalalõpp

Viivia, Vivian, Viiva, Viive, Viivi, Viivika, Veevi
Kanni, Kannike, Viola, Jolanta

Mai						
E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

1. juuni on lastekaitsepäev. www.lastekaitseliit.ee

„Vahel tuleb vastata e-kirjadele, milles küsitakse krediitkaardandmeid.“ Õige või vale?

Esmaspäev, 4. juuni 2012

Eesti lipu päev

Toivo, Tõivo, Tõivu, Tõivot, Tõivotu

Teisipäev, 5. juuni 2012

Viljar, Viljer, Viljo, Vilju, Vilimo

Kolmapäev, 6. juuni 2012

Piibe, Pärle

5. juuni on maailma keskkonnapäev. Euroopa Keskkonnaagentuur loodi 1993. aastal Taanis. Selle ülesanne on anda terviklikku, sõltumatut teavet keskkonna kohta.

www.eea.europa.eu

Neljäpäev, 7. juuni 2012

Robert, Robi

Reede, 8. juuni 2012

Enda, Endla, Enna, Enne

Nädalalõpp

Hajjand, Hallar, Hellar, Helar, Helari, Elar
 Amalie, Maali, Maila, Maile, Maili, Mailis

Juuni

E	T	K	N	R	L	P
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

7. ja 10. juunil 1979 valiti Euroopa Parlamendi liikmed esimest korda üldvalimistel. Seni määrati Euroopa Parlamendi liikmed riikide parlamentide poolt.

Esmaspäev, 11. juuni 2012

Imbi, Imme

Teisipäev, 12. juuni 2012

Eskel, Esko

Kolmapäev, 13. juuni 2012

Mooni, Moonika, Monika

J Legendi kohaselt oli kuningas Agenoril tütar Europe. Kui peajumal Zeus Europesse armus, muutis ta ennast vaguraks valgeks pulliks. Europe nägi koos sõbrannadega lilli korjates pulli, siitas teda ja ronis talle selga. Zeus kasutas võimalust ja viis Europe Kreetale.

Neljapäev, 14. juuni 2012

Leinapäev

Leina, Leine, Leini

Reede, 15. juuni 2012

Viit, Viido, Guido, Kuido

Nädalalõpp

Päive, Päivi, Heelia
Eugen, Kenno

Juuni

E	T	K	N	R	L	P
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

112 on Euroopa üldine hädaabinumber.

http://ec.europa.eu/information_society/activities/112/index_en.htm

Esmaspäev, 18. juuni 2012

Aurelia, Auri, Auli, Reili, Reeli, Reelika

Teisipäev, 19. juuni 2012

Sigrid, Siiri, Siivi

Kolmapäev, 20. juuni 2012

Karola, Karoliine, Karolin, Kaari, Karlotte, Lota

Kui palju on Euroopa Liidu kodanikke ?

a) 180 miljonit

b) 400 miljonit

c) 500 miljonit

c) 500 miljonit

Neljapäev, 21. juuni 2012

Ahti, Ahto

Reede, 22. juuni 2012

Paula, Pauliine, Liina, Liine

Nädalalõpp

Kalev, Malev, Malvo

Johannes, Johan, Juhan, Juho, Jaan, Jan, Kanek, Janno, Jukk, Juss, Hannes, Annes, Hans, Änts

Juuni

E	T	K	N	R	L	P
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

23. juuni: Võidupüha

24. juuni: Jaanipäev

21. juunil algab suvi. See on suvine pööripäev ehk aasta kõige pikem päev. Kui see päev tähistab põhjapoolkeral suve algust, siis lõunapoolkeral tähistab see hoopis talve algust.

Esmaspäev, 25. juuni 2012

Linda, Lenna, Inna

Teisipäev, 26. juuni 2012

Manivald, Vanevald, Vane, Vaane, Vaano, Vaino

Kolmapäev, 27. juuni 2012

Elviira, Elva, Elve, Elvi, Viire, Elfriide, Elfi

Millises Euroopa Liidu liikmesriigis pole sihtnumbreid?

a) Kreekas

b) Iirimaa

c) Rumeenias

Neljapäev, 28. juuni 2012

Leo, Leopold

Reede, 29. juuni 2012

Peeter, Peet, Peedo, Peedu, Peep

Nädalalõpp

Päivo, Päivu, Helend
Eha, Ehala, Hämarik

Juuni

E	T	K	N	R	L	P
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Mis on Euroopa Liidu suurim etniline vähemus?

August 2011

September 2011

Oktoober 2011

November 2011

1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9
10	10	10	10
11	11	11	11
12	12	12	12
13	13	13	13
14	14	14	14
15	15	15	15
16	16	16	16
17	17	17	17
18	18	18	18
19	19	19	19
20	20	20	20
21	21	21	21
22	22	22	22
23	23	23	23
24	24	24	24
25	25	25	25
26	26	26	26
27	27	27	27
28	28	28	28
29	29	29	29
30	30	30	30
31		31	

Detsember 2011

Jaanuar 2012

Veebruar 2012

Märts 2012

1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9
10	10	10	10
11	11	11	11
12	12	12	12
13	13	13	13
14	14	14	14
15	15	15	15
16	16	16	16
17	17	17	17
18	18	18	18
19	19	19	19
20	20	20	20
21	21	21	21
22	22	22	22
23	23	23	23
24	24	24	24
25	25	25	25
26	26	26	26
27	27	27	27
28	28	28	28
29	29	29	29
30	30		30
31	31		31

2011./2012. õppeaasta kava

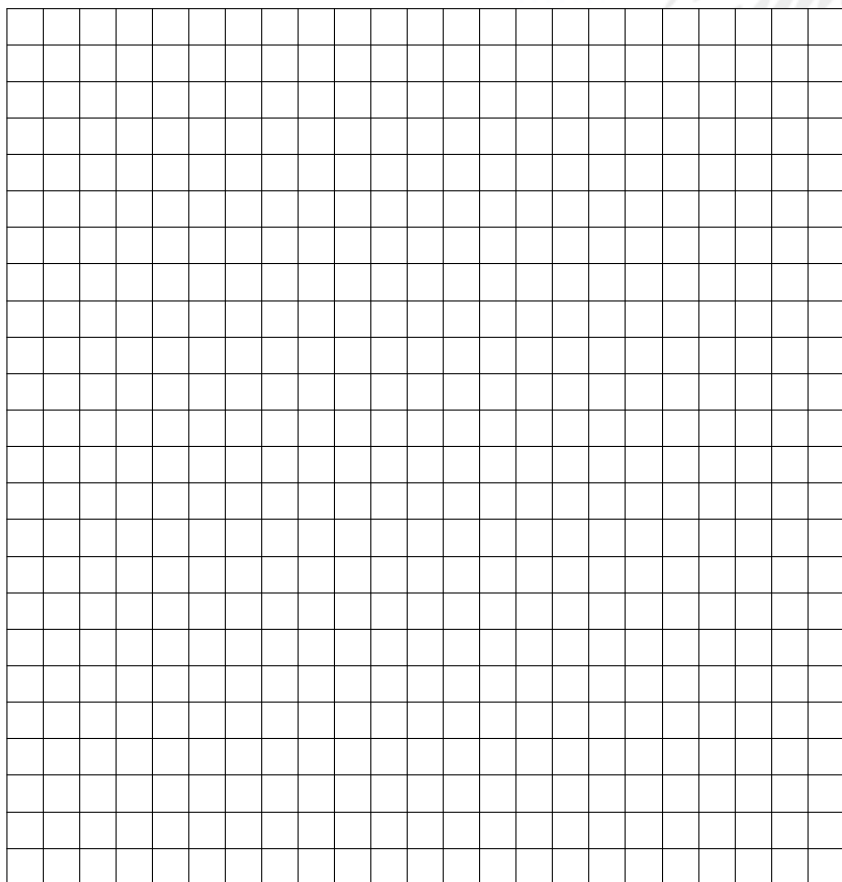
Aprill 2012

Mai 2012

Juuni 2012

Juuli 2012

1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4	4	4	4
5	5	5	5
6	6	6	6
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9
10	10	10	10
11	11	11	11
12	12	12	12
13	13	13	13
14	14	14	14
15	15	15	15
16	16	16	16
17	17	17	17
18	18	18	18
19	19	19	19
20	20	20	20
21	21	21	21
22	22	22	22
23	23	23	23
24	24	24	24
25	25	25	25
26	26	26	26
27	27	27	27
28	28	28	28
29	29	29	29
30	30	30	30
	31		31

WWW.DOLCETA.EU

Testi oma teadmisi
Paranda oma teadmisi

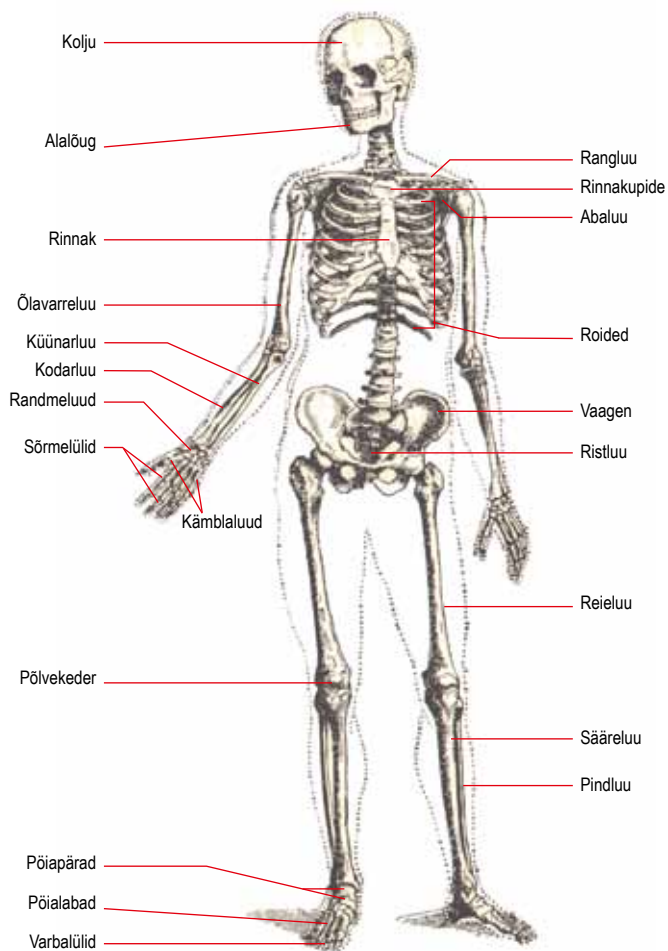
Kasuta oma õigusi
Esita kaebus

Ebareeglipärased verbid inglise keeles

ärkama	awake	awoke	awoken	põgenema	flee	fled	fled
olema	be	was, were	been	paikama	fling	flung	flung
kandma	bear	bore	born	lendama	fly	flew	flown
lööma	beat	beat	beat	keelama	forbid	forbade	forbidden
saama	become	became	become	unustama	forget	forgot	forgotten
alustama	begin	began	begun	eelne	forego	forewent	foregone
painutama	bend	bent	bent	andestama	forgive	forgave	forgiven
ahistama	beset	beset	beset	hülutama	forsake	forsook	forsaken
kihla vedama	bet	bet	bet	külmutama	freeze	froze	frozen
pakkuma	bid	bid/bade	bid/bidden	saama	get	got	gotten/got
siduma	bind	bound	bound	andma	give	gave	given
hammustama	bite	bit	bitten	minema	go	went	gone
veritsema	bleed	bled	bled	jahvatama	grind	ground	ground
puhuma	blow	blew	blown	kasvama	grow	grew	grown
murduma	break	broke	broken	rippuma	hang	hung	hung
kasvatama	breed	bred	bred	kuulma	hear	heard	heard
tooma	bring	brought	brought	peitma	hide	hid	hidden
edastama	broadcast	broadcast	broadcast	lööma	hit	hit	hit
ehitama	build	built	built	hoidma	hold	held	held
põletama	burn	burned/burnt	burned/burnt	haiget tegema	hurt	hurt	hurt
purskama	burst	burst	burst	hoidma, pidama	keep	kept	kept
ostma	buy	bought	bought	põlvitama	kneel	knelt	knelt
valama	cast	cast	cast	kuduma	knit	knit	knit
püüdma	catch	caught	caught	teadma	know	knew	known
valima	choose	chose	chosen	asetama	lay	laid	laid
klammerduma	cling	clung	clung	juhtima	lead	led	led
tulema	come	came	come	hüppama	leap	leaped/leapt	leaped/leapt
maksma	cost	cost	cost	õppima	learn	learned/learnt	learned/learnt
roomama	creep	crept	crept	lahkuma	leave	left	left
lõikama	cut	cut	cut	laenuks andma	lend	lent	lent
kauplema; käsitlema	deal	dealt	dealt	lubama	let	let	let
kaevama	dig	dug	dug	lebama	lie	lay	lain
sukelduma	dive	dived/dove	dived	valgustama	light	lit	lit
tegema	do	did	done	kaotama	lose	lost	lost
joonistama	draw	drew	drawn	valmistama	make	made	made
unistama	dream	dreamed/ dreamt	dreamed/ dreamt	tähendama	mean	meant	meant
sõitma	drive	drove	driven	kohtuma	meet	met	met
jooma	drink	drank	drunk	valesti kirjutama	misspell	misspelled/ misspelt	misspelled/ misspelt
sööma	eat	ate	eaten	eksima	mistake	mistook	mistaken
kukkuma	fall	fell	fallen	niitma	mow	mowed	mowed/mown
söötma	feed	fed	fed	üle saama	overcome	overcame	overcome
tundma	feel	felt	felt	liialdama	overdo	overdid	overdone
võitlema	fight	fought	fought	üle võtma	overtake	overtook	overtaken
leidma	find	found	found	kukutama	overthrow	overthrew	overthrown
sobima	fit	fit	fit	maksma	pay	paid	paid

anuma	plead	pleaded/pled	pleaded/pled	ulatuma;	spread	spread	spread
tõestama	prove	proved	proved/ proven	määrima			
panema	put	put	put	põrkama	spring	sprang/ sprung	sprung
lõpetama	quit	quit	quit	seisma	stand	stood	stood
lugema	read	read	read	varastama	steal	stole	stolen
vabastama	rid	rid	rid	pistma	stick	stuck	stuck
ratsutama	ride	rode	ridden	nõelama	sting	stung	stung
helistama	ring	rang	rung	haisema	stink	stank	stunk
tõusma	rise	rose	risen	sammuma	stride	strode	stridden
jooksma	run	ran	run	tabama	strike	struck	struck
saagima	saw	sawed	sawed/sawn	niidi peale ajama	string	strung	strung
ütleva	say	said	said	püüdleva	strive	strove	strived
nägema	see	saw	seen	vanduma	swear	swore	sworn
otsima	seek	sought	sought	pühkima	sweep	swept	swept
müüma	sell	sold	sold	paisuma	swell	swelled	swelled/ swollen
saatma	send	sent	sent	ujuma	swim	swam	swum
seadma	set	set	set	kiikuma	swing	swung	swung
õmblema	sew	sewed	sewed/sewn	võtma	take	took	taken
raputama	shake	shook	shaken	õpetama	teach	taught	taught
raseerima	shave	shaved	shaved/ shaven	rebima	tear	tore	tor
lõikama	shear	shore	shorn	ütleva	tell	told	told
valama	shed	shed	shed	mõtleva	think	thought	thought
särama	shine	shone	shone	edenema	thrive	thrived/throve	thrived
rautama	shoe	shoed	shoed/shod	viskama	throw	threw	thrown
tulistama	shoot	shot	shot	suruma	thrust	thrust	thrust
näitama	show	showed	shown	sammuma	tread	trod	trodden
kokku tõmbuma	shrink	shrank	shrunk	aru saama	understand	understood	understood
sulgema	shut	shut	shut	toetama	uphold	upheld	upheld
laulma	sing	sang	sung	ümber paiskama	upset	upset	upset
vajuma	sink	sank	sunk	ärkama	wake	woke	woken
istuma	sit	sat	sat	kandma	wear	wore	worn
magama	sleep	slept	slept	kuduma	weave	weaved/wove	weaved/ woven
surmama	slay	slew	slain	abielluma	wed	wedded	wedded
libistama	slide	slid	slid	nutma	weep	wept	wept
heitma	sling	slung	slung	haistma	wind	wound	wound
lõhestama	slit	slit	slit	võitma	win	won	won
rabama	smite	smote	smitten	keelduma	withhold	withheld	withheld
külvama	sow	sowed	sowed/sown	välja kannatama	withstand	withstood	withstood
rääkima	speak	spoke	spoken	välja pigistama	wring	wrung	wrung
kihutama	speed	sped	sped	kirjutama	write	wrote	written
kulutama	spend	spent	spent				
loksutama	spill	spilled/spilt	spilled/spilt				
ketrama	spin	spun	spun				
sülitama	spit	spit/spat	spit				
lõhestama	split	split	split				

Skelett (eestvaade)

Araabia numbrid	Rooma numbrid
1	I
2	II
3	III
4	IV
5	V
6	VI
7	VII
8	VIII
9	IX
10	X
15	XV
20	XX
30	XXX
40	XL
50	L
55	LV
60	LX
70	LXX
78	LXXVIII
90	XC
100	C
500	D
677	DCLXXVII
1000	M
2011	MMXI

Kreeka tähestik		
A	α	alfa
B	β	beeta
Γ	γ	gamma
Δ	δ	delta
E	ε	epsilon
Z	ζ	dzeeta
H	η	eeta
Θ	θ	teeta
I	ι	iota
K	κ	kapa
Λ	λ	lambda
M	μ	müü
N	ν	nüü
Ξ	ξ	ksii
O	ο	omikron
Π	π	pii
P	ρ	roo
Σ	σ	sigma
T	τ	tau
Υ	υ	üpsilon
Φ	φ	fii
X	χ	hii
Ψ	ψ	psii
Ω	ω	oomega

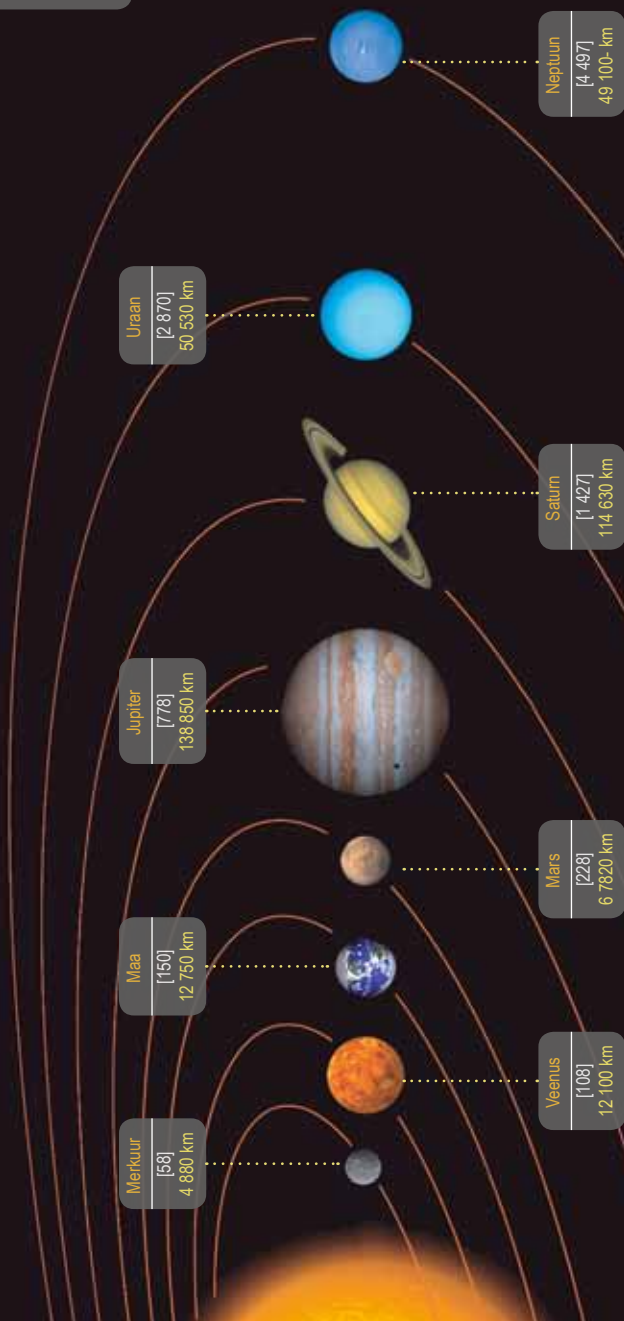
Päikesesüsteem

Planeedi nimi

[kaugus päikesest,
miljonit km]

Läbimõõt

Keemiliste elementide perioodilisussüsteem

1 1A	SUHTELINE AATOMMASS			PERIOODILISUSSÜSTEEM										18 VIIIA																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
	IUPACi grupp	CASI grupp	BORUM	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22		23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
1 1	1.0079	I	H	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	41	43	45	47	49	51	53	55	57	59	61	63	65	67	69	71	73	75	77	79	81	83	85	87	89	91	93	95	97	99	101	103	105	107	109	111	113	115	117	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000

FÜÜSIKALINE OLEK (25°C, 101 kPa)

Tahked ained
Vedelikuks
@ääranõuskesed ained

Perioodilisussüsteemi elementide grupid

Leelismetallid
Leelismuldmetallid
Üleminekuelemendid
Muud metallid

Lantanoidid
Aktinoidid

Metalloidid
Mittemetallid
Halogeenid
Väänsgaasid

SUHTELINE AATOMMASS
IUPACi grupp
CASI grupp
BORUM

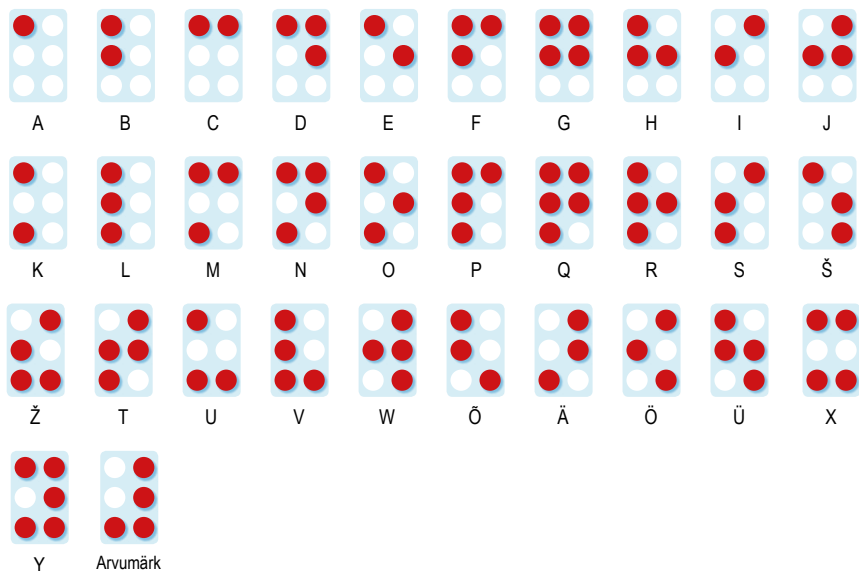
AATOM-NUMBER
13 IIIA
5 IIIB
10.811
B
10.811
BORUM
SYMBOL
B
SYMBOL

ELIEMENDI NIMETUS

1A IIA IIIA IVB 5 VB 6 VIB 7 VIIIB 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 59

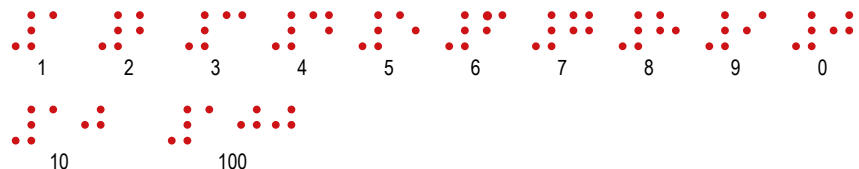

Nägemispuudega inimesed kasutavad lugemiseks ja kirjutamiseks kompimismeel pöhinevat punktkirja, mille leiutas 1825. aastal vaid 16aastane pime prantslane Louis Braille. Punktkiri kujutab endast kirjasüsteemi, kus tähed moodustuvad kuni kuuest kahes veerus asetsevast reljeefsest punktist. Nägemispuudega inimesed saavad braille' kirjas omandada täieliku kirjaoskuse, võimaldades neil õppida, tegeleda huvipakkuvate aladega (näiteks kirjandus, muusika, keeled) ja saada informatsiooni.

Numbrid

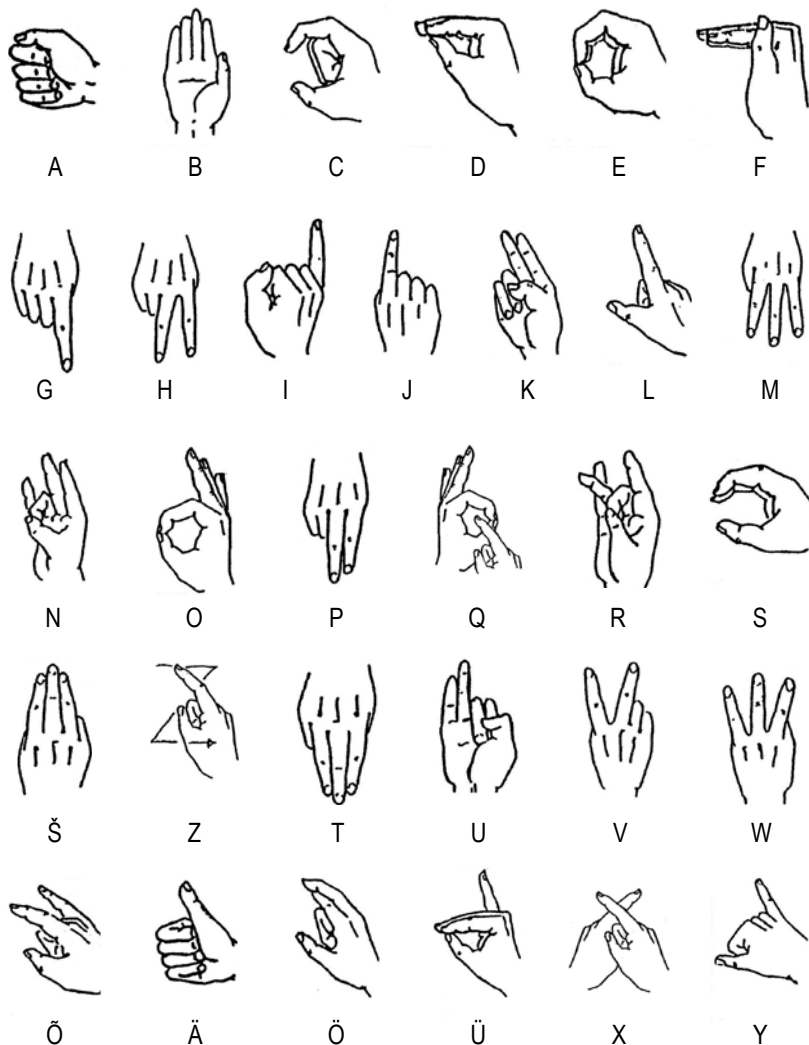
Punktkirjas arvud (nii ühe- kui mitmekohalised) algavad neljapunktilise eesliitega (arvumärgiga). Numbreid 1-9 ja 0 märgitakse vastavalt tähestiku tähtedega a-i ja j.

Braille' punktkirjasüsteem on kohandatud ka muusika ja matemaatika jaoks. See tähendab, et punktkirjas saab kirjutada nii noote kui ka lahendada matemaatilisi võrrandeid.

Viipekeelt kasutavad suhtlemiseks kuulmispuudega inimesed. Viipekeel koosneb käemärkidest, sõrmenntähestikust ja kehakeelest. Kas teadsid, et viipekeel ei ole universaalne? See tähendab, et sul on võimalik õppida ka võõr-viipekeelt. Ühe esimestest viipekeeletähetikest töötas välja Charles-Michel de l'Épée 18. sajandil.

Sidepidamine viipekeeles on nähtavuse tõttu võimalik ka seal, kus kuultavat keelt ei saa kasutada, näiteks vee all, kosmoses ja näiteks akna taga või ühest bussist teise. Tänapäeval saavad kuulmispuudega inimesed internetis „rääkida“ ka tänu veebikaamerale. Kas oskad oma nime eesti viipekeeles öelda?

Erilised tähestikud

NATO foneetiline tähestik

Kas oled kunagi pidanud oma nime tähthaaval ütleva? K nagu karu, A nagu aabits jne. NATO poolt 1950ndate keskel kasutusele võetud tähestik on saanud rahvusvaheliseks standardiks ja seda kasutatakse eelkõige õhu- ning meresides. Igale tähele vastab selgelt hääldatav sõna, mis väldib valesti arusaamist.

A	Alpha	H	Hotel	O	Oscar	V	Victor
B	Bravo	I	India	P	Papa	W	Whisky
C	Charlie	J	Juliet	Q	Quebec	X	X-ray
D	Delta	K	Kilo	R	Romeo	Y	Yankee
E	Echo	L	Lima	S	Sierra	Z	Zulu
F	Foxtrot	M	Mike	T	Tango		
G	Golf	N	November	U	Uniform		

Signaallipud

Rahvusvahelist lippude abil edastatavat tähestikku kasutavad laevad lühikeste teadete saatmiseks merel. Igale lipule vastab tähestikus täht või kindel sõnum.

	Alpha Sukelduja vees, hoidke kaugemale ja vähendage kiirust		Juliet Tulekahju pardal, hoidke kaugemale		Sierra Laeva käitürid töötavad tagasikäigul
	Bravo Laevale lossitakse või laevaga veetakse ohtlikku lasti		Kilo Soovitakse kommunikueeruda		Tango Traaliv laev, hoidke kaugemale
	Charlie Jaatus		Lima Peatage koheselt oma alus		Uniform Liigute õhu poole!
	Delta Raske manööverdada, hoidke kaugemale		Mike Laev on peatatud		Victor Vajatakse abi
	Echo Laev pöörab paremale		November Eitus		Whiskey Vajatakse meditsiinilist abi
	Foxtrot Laev ei ole juhitud, soovitakse luua või hoida sidet		Oscar Mees üle parda		X-ray Katkestage manööver ja jälgige märguandeid
	Golf Laev vajab lootsi		Papa Merel: võrgud takistuse taga. Sadamase: kõik pardale		Yankee Laeval ankur lohiseb
	Hotel Loots pardal		Quebec Laev nakkusvaba ja palub luba sadamasse sisenemiseks		Zulu Laev vajab puksiiri
	India Laev pöörab vasakule		Romeo tähenduseta		

Morse tähestik

Selle leiutas 1837. aastal ameerika leidur, elukutselt maalikunstnik Samuel Morse. Tähed koosnevad punktidest ja kriipsudest. Sõnumeid võib edastada valguse vilgutamise, heli või lipu (lipp paremal: punkt; lipp vasakul: kriips) abil.

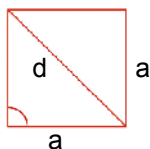
A	● —	S	● ● ●
B	— ● ● ●	T	—
C	— ● — ●	U	● ● —
D	— ● ●	V	● ● ● —
E	●	W	● — —
F	● ● — ●	X	— ● ● —
G	— — ●	Y	— ● — —
H	● ● ● ●	Z	— — ● ●
I	● ●	1	● — — — —
J	● — — —	2	● ● — — —
K	— ● —	3	● ● ● — —
L	● — ● ●	4	● ● ● ● —
M	— —	5	● ● ● ● ●
N	— ●	6	— ● ● ● ●
O	— — —	7	— — ● ● ●
P	● — — ●	8	— — — ● ●
Q	— — ● —	9	— — — — ●
R	● — ●	0	— — — — —

Kasulikud valemid

S - pindala

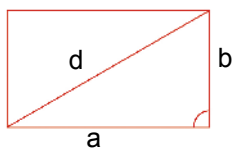
P - übermõõt

Ruut

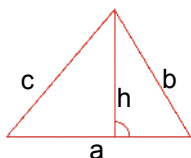
$$\begin{aligned}S &= a^2 \\P &= 4a \\d &= a\sqrt{2}\end{aligned}$$

Ristkülik

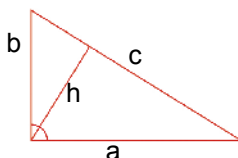

$$\begin{aligned}S &= ab \\P &= 2(a+b) \\d &= \sqrt{a^2 + b^2}\end{aligned}$$

Kolmnurk

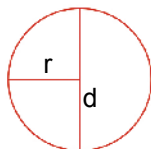

$$\begin{aligned}S &= (ah)/2 \\P &= a + b + c\end{aligned}$$

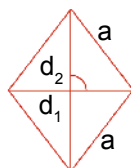
$$\begin{aligned}S &= (ab)/2 \\P &= a + b + c \\c^2 &= a^2 + b^2\end{aligned}$$

Ring

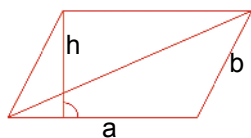
$$\begin{aligned}S &= \pi r^2 \\P &= 2\pi r\end{aligned}$$

Romb

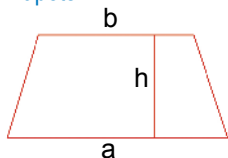
$$\begin{aligned}S &= (d_2 d_1)/2 \\P &= 4a\end{aligned}$$

Rööpkülik

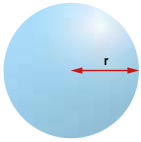
$$\begin{aligned}S &= ah \\P &= 2(a+b)\end{aligned}$$

Trapets

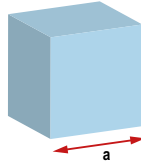
$$S = \frac{a+b}{2} h$$

Kera

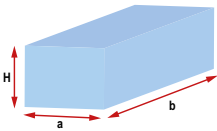
$$V = \frac{4\pi r^3}{3}$$

Kuubik

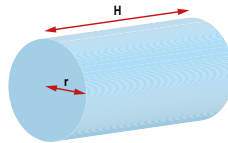
$$V = a^3$$

Risttahukas

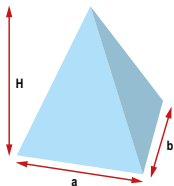
$$V = abH$$

Silinder

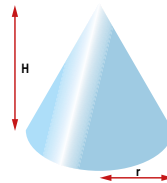
$$V = H\pi r^2$$

Püramiid

$$V = \frac{abH}{3}$$

Koonus

$$V = \frac{\pi r^2 H}{3}$$

Tähestikud

Eesti keel:

A B C D E F G H I J K L M N O P R S Š Z Ž T U V Õ Ä Ö Ü

Vene keel:

А Б В Г Д Е Ё Ж З И Й К Л М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ь Э Ю Я

Inglise keel:

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Saksa keel:

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z Ä Ö Ü ß

Jaanuár

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Veebruár

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28						

Märts

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Aprill

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
						31

Mai

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Juuni

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Juuli

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

August

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

September

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Oktoober

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

November

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Detsember

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Jaanuár

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Veebruár

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	

Märts

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Aprill

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Mai

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Juuni

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Juuli

E	T	K	N	R	L	P
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

August

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

September

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Oktoober

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

November

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Detsember

E	T	K	N	R	L	P
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Kirjastaja Euroopa Komisjon

Peatoimetaja Catie Thorburn

Esikaane konkursi võitja..... Adelina-Ioana Ardelean

Projekti partner:

Generation Europe Foundation
Chaussée St. Pierre, 123
B-1040 Brussels, Belgium
info@generation-europe.eu
www.generation-europe.eu

Projekti partner Eestis:

MTÜ HeadEst
Projektijuht: Epp Adler
Tel 641 4526
headest@headest.ee
www.headest.ee

Euroopa Komisjon

ND-32-10-515-ET-C

ISBN 978-92-79-17422-3

9 789279 174223

Tasuta jagamiseks.